

ZÂKİRLİK GELENEĞİNİN DEĞİŞEN YARATIM VE İCRA ORTAMI

ZÂKİRLİKTEN ÂŞIKLIĞA ÂŞIK NİYAZI

کتاب عاشق

Bülent Akın

ZÂKİRLİK GELENEĞİNİN DEĞİŞEN YARATIM VE İCRA ORTAMI **ZÂKİRLİKTEN ÂŞIKLIĞA ÂŞIK NİYAZİ**

Zâkirlik geleneği, Alevi inancının ve bu inanca bağlı oluşan ritüellerin, kültürel yapının ve edebiyatın kuşaklar arası en güçlü taşıyıcısı olmuştur. Yaratım, icra ve aktarım bağlamı özellikleri bakımından âşıklık geleneğiyle arasında belirgin farklar olan zâkirlik geleneği, aynı zamanda dedelik hizmetinin yanı sıra cem ritüellerinin en önemli ikinci hizmeti olma özelliğine sahiptir. Yüzyıllar boyunca geleneksel yapısını koruyan zâkirlik geleneği, 1950'li yıllardan sonra kentli yaşam tarzının ve teknolojik gelişmelerin de etkisiyle icra ve aktarım ortamında önemli değişikliklere maruz kalmış, çağın koşullarına ayak uydurmaya çalışmış ve bunun neticesinde de yeni bir bağlamda ve farklı koşullarda, yeni işlevler üstlenerek yaşamaya devam etmiştir. Zâkirlik geleneği içerisinde yetişen ve geleneğin yaklaşık son altmış yıl içerisinde yaşadığı değişim sürecine dâhil olan âşıklardan Âşık Niyazi'nin hayatı, sanatı ve şiirlerini konu edinen bu çalışmada, aynı zamanda bu örneklem çerçevesinde, genel hatları ve temel hususiyetleri ile zâkirlik geleneğinin yaratım ve aktarım ortamının geçmişten günümüze yaşadığı değişim hakkında tespit, değerlendirme ve incelemelere yer verilmiştir.

ZÂKİRLİK GELENEĞİNİN DEĞİŞEN YARATIM VE İCRA ORTAMI

ZÂKİRLİKTEN ÂŞIKLIĞA ÂŞIK NİYAZI

Bülent AKIN

Ankara, 2016

bariş
kitap

© Barış Kitap, 2016

Tüm hakları saklıdır.

Yayıncı izni olmadan kısmen de olsa fotokopi, film, vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez.

Kapak Tasarım - Düzenleme

H. Taylan Özdemir

Baskı ve Cilt

BRC: 0.312 384 44 54

ISBN: 978-605-4728-64-0

Sertifika No: 16207

Genel Dağıtım

Zafer Çarşısı No: 10-11 Yenışehir – ANKARA

Tel: 0312. 435 29 69

Faks: 0312. 434 33 93

Önsöz

Sözlü kültür ve edebiyatımız içerisinde oldukça önemli ve geniş bir yer tutan ve bu yönüyle de çok sayıda araştırmaya konu olan âşıklık geleneği, Alevi inanç sistemi içerisinde kendine özgü geleneksel bir yapı ve adlandırmaya sahip olmuştur. Alevi inanç sistemi içerisinde “Zâkirlik” olarak adlandırılan bu gelenek, Alevi inancının ve bu inanca bağlı oluşan ritüellerin, kültürel yapının ve edebiyatın kuşaklar arası en güçlü taşıyıcısı olmuştur. Yaratım, icra ve aktarım bağlamı özellikleri bakımından âşıklık geleneğiyle arasında belirgin farklar olan zâkirlik geleneği, yüzyıllar boyunca koruduğu yapısını, geleneksel hâliyle günümüz koşullarında devam ettiremeyecek duruma gelmiştir. 1950’li yıllardan sonra, kentli yaşam tarzının ve teknolojik gelişmelerin de etkisiyle icra ve aktarım ortamında önemli değişikliklere maruz kalan bu gelenek, çağın koşullarına ayak uydurmaya çalışmış ve bunun neticesinde yeni bir bağlamda ve farklı koşullarda, yeni işlevler üstlenerek yaşamaya devam etmiştir.

Zâkirlik geleneği içerisinde yetişen ve geleneğin yaklaşık son altmış yıl içerisinde yaşadığı değişim sürecine dâhil olan âşıklardan Âşık Niyazi’nin hayatı, sanatı ve şiirlerini konu edinen bu çalışmada, aynı zamanda bu örneklem çerçevesinde, genel hatları ve temel hususiyetleri ile zâkirlik geleneğinin yaratım ve aktarım ortamının geçmişten günümüze yaşadığı değişim hakkında tespit, değerlendirme ve incelemelere yer verilmiştir. TÜBİTAK 113K056 numaralı proje kapsamında Diyarbakır yöresi Alevi ocakları hakkında gerçekleştirdiğimiz alan araştırmalarımızın bir ürünü olan bu çalışma, aynı zamanda söz konusu alan araştırmalarında kaynak kişi olarak bizden yardımlarını esirgemeyen Âşık Niyazi’nin kızı Meryem Özdemir ve damadı Cemal Özdemir’e küçük bir teşekkür niteliğindedir. Bu çalışmaya sağladığı katkılardan dolayı başta TÜBİTAK olmak üzere, derlemeler sırasında beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan arkadaşlarım İbrahim Özdemir ve Nihat Yalçın’a, derlenen malzemenin deşifresinde benden yardımını esirgemeyen arkadaşım Ana Kılıç’a, bu çalışmayı kaleme aldığım

sırada tamamlanmış olan ve kısa bir süre sonra yayımlanacak olan “Alevi Cem Zâkirliği” adlı kapsamlı yazısında yer alan özgün tespit ve fikirlerini henüz yazısı yayımlanmadan benimle paylaşarak bu çalışmaya önemli katkılarda bulunan kıymetli meslektaşım Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ersal’a, çalışmanın basımını gerçekleştiren Barış Kitap’a ve proje yürütücüsü danışman hocam Prof. Dr. Metin Ekici ile emeği geçen tüm proje çalışanlarına teşekkür ederim.

25/05/2016 - İzmir
Bülent AKIN

İÇİNDEKİLER

Giriş	7

I. BÖLÜM:

ALEVİ İNANÇ SİSTEMİNDE ZÂKİRLİK GELENEĞİ	15

1.1. Alevi İnanç Sisteminde Zâkirlik Geleneğinin Yaratım ve İcra Ortamı	15
1.2. Zâkirlik Geleneğinin Değişen Yaratım ve İcra Ortamı	20

II. BÖLÜM:

ÂŞIK NİYAZİ'NİN HAYATI VE SANATI	27

2.1. Âşık Niyazi'nin Hayatı	27
2.2. Âşık Niyazi'nin Sanatı	30
2.2.1. Âşıklığı, Zâkirliği ve Yetiştigi Ortam	30
2.2.2. Şiirlerinin Şekil Özellikleri	32
2.2.3. Şiirlerinin İçerik Özellikleri	33
2.2.3.1. Aşk ve Sevgi Konulu Şiirler	34
2.2.3.2. Din ve İnanç Konulu Şiirleri	35
2.2.3.3. Gurbet Konulu Şiirler	38
2.2.3.4. Toplumsal Konulu Şiirler	39
2.2.3.5. Diğer Şiirler	41
2.3. Hikâyeciliği	42
2.4. Zâkirlik Geleneğinin İcra Ortamının Değişimi ve Âşık Niyazi	44

III. BÖLÜM:

ŞİİRLER.....	49

3.1. Beş Heceliler	49
3.2. Sekiz Heceliler	53
3.3. On Bir Heceliler	139

Sonuç	225

Şiir Dizini	229

Kaynakça	237

Giriş

Âşıklık geleneğinin kökeninin eski Türklerdeki şaman, kam, baksı ve ozanlara dayandığı ve bu kimseler tarafından ilk şiirlerin dinî bir mahiyette ve ayin ortamında kopuz adı verilen çalgı eşliğinde üretildikleri bilinmektedir. Şiirlerini dinî ayinlerde, kopuz eşliğinde ve vecd (trans) hâlinde kutsal bir nitelikte söyleyen şaman, kam, baksı ve ozanların zamanla değişen dinî ve sosyal koşullara bağlı olarak dinî vasıfları azalmış ve bu duruma bağlı olarak yaratım ve icra ortamları da değişiklik göstermiştir. Dede Korkut Kitabı'nda da toplum içerisinde kutsal ve önemli bir sosyal statü sahibi olduğunu anladığımız ozanlar, zamanla bu değişimlere bağlı olarak âşık olarak adlandırılmaya başlanmıştır.¹

Başta Dede Korkut Kitabı olmak üzere, Türk edebiyat tarihinde çok sayıda eserde ozan ve kopuz ikilisinin kutsalla olan bağın araçları olduğunu ve bu yönleriyle toplumda saygın bir statüye sahip olduklarının görmekteyiz.² 15. yüzyılın önemli mutasavvıf şairlerinden Kaygusuz Abdal'ın "Otuz kopuz kırk çeşte elli ikliği rebab/ Hub çalınsun odada ikitelli saz ile"³ dizelerinde tarif ettiği kopuzun kutsal bir saz olduğu ve kopuz eşliğinde kutsal sözün icra edildiği Yunus Emre'nin şiirlerine kadar yansımıştır. "Ben oruç namaz için sûci içdüm esridüm/ Tesbîh seccâde için dinlerem şeşte kopuz"⁴ şeklindeki dizlerinde kopuzun kutsiyetine ve kutsal sözün aktarımındaki işlevine vurgu yapan Yunus Emre, bir başka şiirinde kopuzun bu işlevini daha ayrıntılı işlemiştir:

1 Fuad Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999, 56-72.

2 Ozan ve kopuzun kutsiyetine yönelik manzum ve mensur aktarımları için bk. Fuad Köprülü, *a.g.e.*, 104-109.

3 Mahmut R. Gazimihal, *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız*. Ankara: Kültür Bakanlığı MİFAD Yay., 1975, 123.

4 Abdurrahman Güzel-Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Hayatı Eserleri ve Şiirlerinden Seçmeler*. Ankara: Semih Ofset, 1990, 183.

“İy kopuzıla çeşte aslun nedür ne işde
Sana su’âl soraram eydivir bana üşde

Eydür ki aslum ağaç koyın kirişi bir kaç
Gel ‘işretüm dinle geç ‘aklı koma beleşde

Eydürler bana harâm ben ugrulık degülem
Çünkü aslum mismildür ne varımış kirişde

Bana kiriş didiler ‘ışka giriş didiler
Benüm adum ‘ışk virdi ben durmazam kolmaşda

Şâdılgıla geldüm iş bu ‘âleme toldum
Mürvetlere düzüldüm kodılar iş bu düşde

Ağaç deri dirildi kirişile bir oldu
‘İşk denizine taldı bahâne yok bu işde

...

Yûnus imdi Sübhân’ı vasf eylegil gönülde
Ayrı degül ‘ârifden bu kopuzıla çeşte”⁵

Yunus Emre’nin bu dizeleri dışında, edebî ve tarihî kaynaklarda ozan ve kopuz ikilisinin toplumsal statüsünü ve kutsallığını gösteren çok sayıda örnek mevcuttur.⁶ Yunus Emre’den sonra, Şah Hatayî ve Pir Sultan Abdal’dan günümüz zâkirlerine ve âşıklarına kadar uzanan kutsal saz ve söz ikilisi, Alevî zâkirlerinin kutsal ritüel bağlamında yaratım ve icralarını sürdürmelerini sağlayarak zâkirlik

5 Mustafa Tatçı, (haz.) *Yunus Emre Divânı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Tarihsiz, 244-245; Cahit Öztelli, *Yunus Emre Yaşamı ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Özgür Yayınları, 1997, 114-115.

6 Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi ve örnekler için bk. Fuat Köprülü, 1999, a.g.e., 104-109.

geleneginin kendine özgü geleneksel yapısını oluşturmuştur.⁷ Edebiyatımızda âşıklık geleneği içerisinde kendine has özellikleri ile özgün bir yere sahip olan zâkirlik geleneğinin müstakil olarak ele alınmasının gerekliliği ortadadır. M. Fuad Köprülü *Saz Şairleri* adlı eserinde âşık tarzı şiir geleneğinin en orijinal ve en kuvvetli mümessillerinin Kızılbaşlar ve Bektaşiler arasında yetiştiğini vurgular.⁸ Köprülü'nün sözünü ettiği âşık tarzı şiir geleneğinin bu temsilcilerinin büyük bir kısmının zâkirlik geleneği içerisinde yetiştiğinin altını çizmek gerekir. Bu âşıkların yaratımı, icrası ve aktarımı tamamen bu gelenek çerçevesinde ve inanç merkezli ritüeller odaklı olmuştur.

Şaman, kam, baksı ve ozanların İslamiyet öncesi sahip oldukları inanç merkezli fonksiyonlarını İslamiyet'in kabulünden sonra yitirdikleri, ilk önceleri tekke ya da ordu şairleri olarak, sonraları ise (16. yüzyıldan itibaren) âşıklık adı altında geleneği sürdürdükleri görülür. Âşıklık geleneğinin yaratım ve icra ortamı tekkeler ve ordu-gâhlar iken son aşamada kahvehaneler ve çeşitli âşık meclisleri ile âşık toplantılarının gerçekleştirildiği mekânlar olmuştur.⁹ Bu süreç içerisinde, Alevi inancına mensup âşıkların ozanlardan kalma kutsalla dayalı şiir yaratımını ve aktarımını devam ettirdiği ortamlar cem ritüellerinin gerçekleştirildiği tekke ve cemevleri olmuştur.¹⁰ Araştırmacılar tarafından tekke ve tasavvuf edebiyatı içerisinde değerlendirilen ve Alevi inanç sistemi içerisinde “zâkirlik geleneği”¹¹ ola-

7 Pir sultan Abdal'a ait “Gel benim sarı tanburam/ Sen ne için inilersin/ İçim oyuk derdim büyük/ Ben anıncın inilerim/ Koluma taktılar teli/Söyletirler bin bir dili/ Oldum ayn-ı cem bülbulü/ Ben anıncın inilerim/ Koluma taktılar perde/ Ug-rattılar bin bir derde/ Ayn-ı cem gecesi nerde/ Ben anıncın inilerim/ Göğsüme tahta döşerler/ Durmayıp beni okşarlar/ Vurdukça bağrım deşerler/ Ben anıncın inilerim” dizeleri ile Şah Hatai'nin “Dört şey vardır bir karındaşa lazım/ Bir Ali'm bir kelâm bir nefes bir saz” şeklindeki dizeleri kutsal saz ve söz ikilisinin Alevi zâkirleri ve âşıkları tarafından sürekli güncellenerek gelecek nesillere aktarımının yapıldığının en belirgin örnekleridir. Şiirlerin tam metni için bk. Abdülbâki Gölpınarlı-Pertev Naili Boratav, *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Der Yayınları, 1991, 118-118; Babek Cavanşir ve Ekber N. Necef, haz. *Şah İsmail Hatâ'i Külliyyatı*. İstanbul: Kaknûs Yayınları, 455.

8 M. Fuad Köprülü, *Saz Şairleri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004, 41.

9 Fuat Köprülü, 1999, a.g.e., 180-182; M. Fuad Köprülü, a.g.e., 2004, 23-51; Özkul Çobanoğlu, *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2000, 127-130; Ayrıca âşıklık geleneği hakkında kronolojik bir tetkik için bk. Pertev Naili Boratav, *Halk Edebiyatı Dersleri*. (Yayına Hazırlayan, Sabri Koz), İstanbul: Tarih Vakfı, 2011, 92-97.

10 Umay Günay, doğrudan bu konu üzerinde durmasa da âşık edebiyatındaki rüya motifi hakkındaki çalışmasında, Türk-Moğol şamanlarının başlangıç rüyalarını ve bu sayede edindikleri kutsal güçlerini sonraki yüzyıllarda Alevi-Bektaşî inancı ve bir kısım diğer sufi akımlar ile Anadolu'da âşıklık geleneği içerisinde –bir ölçüde yeni kültür ve dinin etkisinde güncellenerek yeniden şekillenmesi ile- dışa kapalı bir biçimde İslâmî bir kısıpde sürdürdükleri üzerinde durur. Söz konusu bilgiler için bk. Umay Günay, *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1986, 16-20.

11 “Zâkir” sözcüğünün kelime anlamı için bk. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Yay., 2000, 1166; Ayrıca zâkir sözcüğünün kullanım alanları ile ilgili olarak bk. Ethem Becbecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları, 2005, 719; Nejat Birdoğan, *Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik*. Hamburg: Alevi Kültür Dernekleri Yayını, 2000, 397.

rak adlandırılan âşıklık geleneğinin bu özgün oluşumu şaman, kam, baksı ya da ozanlık geleneğinin üstlendiği inanç merkezli ritüellere ve kutsala yönelik işlevlerini İslamiyet çatısı altında da sürdürmeyi başarmıştır. Cem ritüellerinde ve irfanî muhabbet meclislerinde faaliyet gösteren zâkirlik geleneği, kendine özgü ve dışa kapalı bir yapı içerisinde ritüele yönelik şiir üreten ve icra eden çok sayıda “zâkir âşık” yetiştirmiştir.¹²

1950’li yılların başına kadar da Alevi cemleri ve irfanî muhabbet meclisleri içerisinde yaratım ve aktarımını gerçekleştiren zâkirlik geleneği, bu yıllardan itibaren değişen ve yeni oluşan koşullara bağlı olarak geleneksel yaratım ve icra ortamından kopmaya başlamış ve âşıklık geleneğinin yaşadığı değişime benzer olarak konserler, etkinlikler, şöenler, radyo ve televizyon programları gibi yeni ortamlarda yaratım ve icrasını sürdürmüştür. Yaratım kabiliyeti olan zâkirlerin şiirlerini ürettikleri ve icra ettikleri ortamın değişmesi, bu zâkirlerin ürettikleri yeni şiirlerin yapısal ve işlevsel özelliklerinin de değişmesine yol açmıştır. Eski Türk şiirindeki kutsal sözün üreticisi ve taşıyıcısı olan ozanların görevini Alevi inanç sistemi içerisinde “sır” kavramıyla bânîni ve ezoterik bir kimlik adı altında sürdüren zâkirler, kutsal için üretmeyi ve aktarmayı bırakarak âşıklık geleneğinde olduğu gibi daha genel, toplumsal ve beşerî konulara yönelmiş, şiirlerini yeni ortamlarda, yeni amaçlarla üretmeye ve icra etmeye başlamışlardır. Zâkirlik geleneği içerisinde yetişen ve yaratım kabiliyeti olan bu zâkirler, 1950’li yıllardan itibaren zâkirlik geleneği bağlamındaki yaratım ve icralarından uzaklaşıp içerik ve işlevsel özellikleri bakımından âşık tarzı şiir üretim ve aktarımına çok daha yakın bir tarza yönelmişlerdir.

Zâkirlik geleneğinin yaratım ve icra ortamının geçirdiği bu değişim sürecini bu geleneğe ait mevcut metinler ve salt bu metinler çerçevesinde yapılan çalışmalar üzerinden değerlendirmek mümkün değildir. Herhangi bir halk bilgisi ürünü, dokusu (texture), metni

12 Âşıklık geleneği içerisinde Alevi-Bektaşî inancı çerçevesinde üretim yapan âşıklar ve şiirlerinin kapsamı ve âşıklık geleneğinin yaşatılmasındaki önemi ile ilgili olarak yapılan değerlendirmeler için bk. Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1998, 9; Umay Günay, a.g.e., 12; Erman Artun, *Dini Tasavvufî Halk Edebiyatı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2006, 95; M. Fuad Köprülü, 2004, a.g.e., 41-43.

(text) ve metni oluşturan çevre ve şartları (context), yani bağlamı itibariyle tahlil edilebilir. Bunlardan sadece birini esas alarak bir türü incelemek ve tarife çalışmak doğru sonuçlar ortaya koymayacaktır. Bir tür, ideal olarak bu üç seviyenin hepsinin göz önüne alınmasıyla tarif edilmelidir. Metnin yalnızca kendisine ve dokusuna has özellikleri incelemek bir metni bütünüyle değerlendirmek demek değildir. Bu noktada üçüncü bir husus olarak metnin ve dokusunun içinde olduğu ve geliştiği şartlar ve sosyal çevre, yani bağlam (context)’in devreye girmesi ihtiyacı hâsıl olur.¹³ “Doku, Metin ve Bağlam (Text, Texture and Context)” adlı makalesinde performans yönteminin ilk haber vericisi olarak ortaya çıkan Alan Dundes, metnin yaratıldığı ve icra edildiği çevre ve sosyal şartlara yani, bağlama dikkat çeker. “Performans (İcra) Kuramı”nın önemli temsilcilerinden Dan Ben-Amos, “Bireysel Boyut (Anlatıcı/İcracı-Oyuncu)”, “Sosyal Boyut (Dinleyici/İzleyici)”ve “Anlatı-Söz Boyutu (Anlatılan)” şeklinde sıraladığı üç unsurun bir arada göz önünde bulundurularak incelenmesini teklif eder.¹⁴ Halk bilimi çalışmalarında metnin yaratım ve icra bağlamının önemi üzerinde duran Metin Ekici, “Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (bağlam/context) İlişkisinin Önemi” başlıklı makalesinde konuyu ayrıntılı olarak ele alır. Ekici, halk bilgisinin “belli bir sanat özelliği olan ve estetik kaygı taşıyan iletişime ait sosyal bir hadise sonunda ortaya konulan yaratma” şeklindeki tanımlarından “yaratma”yı oluşturan şartların ve çevrenin ne olduğunu da kaydetmenin zorunluluğunun kendiliğinden ortaya çıkacağını belirtir ve metnin yaratıcıdan ya da icracıdan bağımsız ele alınmasının halk bilgisi ürünlerini donmuş ya da dondurulmuş birer malzeme gibi sunmaktan öteye götürmeyeceğini vurgular. Bu tavrın halk bilimi araştırmacılarının tıpkı arkeologlar gibi yaratıcısı artık mevcut olmayan herhangi bir tarihi esere yaklaşır gibi halk bilimi ürünlerine yaklaşmalarına yol açtığının altına çizer. Ekici, halk bilgisi ürünlerinin tarih içinde bir yerlerde donmuş yaratmalar olmadıkları gibi, bu yaratmaların kendi

13 Metin Ekici, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları, 2013, 7-13; Metin Ekici, “Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi”. *Milli Folklor*, 39 (Güz/1998): 25-34; Alan Dundes, “Doku, Metin, Konteks”. (çev. Metin Ekici), *Milli Folklor*, 38, (Yaz/1998): 106-119.

14 Metin Ekici, *a.g.e.*, 132-133; “Performans (İcra) Kuramı” hakkında ayrıca bk. Özgül Çobanoğlu, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2012, 331-342.

çevreleri içinde bir hayata, bir renkliliğe ve canlılığa sahip olduğunu ifade ederek bu ürünlerin sadece geçmiş zamanların yaratmaları olmadığını, aynı zamanda günümüzde de yaşayan, yaşatılan ve yaratılan değerler olduğunu belirtir.¹⁵ Dundes, Amos ve Ekici'nin bu görüşleri doğrultusunda Alevi zâkirlik geleneği metin (text), doku (texture), sosyal çevre ve şartlar (bağlam/context) üçlüsünün ilişkisi göz önünde bulundurularak ilk defa Mehmet Ersal tarafından "Alevî Cem Zâkirliği: Battal Dalkılıç Örneği" adlı makalede ele alınmıştır. Ersal, söz konusu çalışmasında zâkirlik geleneğini yaratım ve icra ortamı bakımından âşıklık geleneğinden ayrı olarak ele almış ve saha çalışmalarında gerçekleştirdiği özgün tespitlerle ayrıntılı tahlillerde bulunmuştur. Cemin dedelik hizmetinden sonra en önemli hizmeti olan zâkirliğin cemin gerçekleştirilmesinde en az dedelik hizmeti kadar zaruri olduğunu vurgulayan Ersal, Alevi zâkir ve âşıkların yaratım ve icralarını cem ritüelleri ile cemdeki hizmetler göre yaptıklarının ve bu şekilde cemdeki topluluğun kutsalla bağlantısının en önemli görevi üstlendiklerinin altını çizmiştir.¹⁶

Bu doğrultuda zâkirlik geleneğine ait verimlerin yaratım ve icra ortamları göz ardı edilerek doğru değerlendirilmeleri ve tarihî süreçteki değişimlerinin takip edilmesi mümkün görünmemektedir.¹⁷ Kaldı ki doğrudan ritüel içerisinde ve ritüel için şiir üreten ve

15 Metin Ekici, *a.g.m.*, 1998: 27.

16 Mehmet Ersal, "Alevî Cem Zâkirliği: Battal Dalkılıç Örneği". *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, (2009) S.1. 188-205.

17 Âşıklık ve zâkirlik geleneği hakkında bugüne kadar yapılan çalışmalarda, çoğunlukla bu gelenek içerisinde üretilen şiirlerin üretildiği ve icra edildiği çevre ve şartlar (context) göz önünde bulundurulmadan salt metin olarak incelendiği görülmür. Söz konusu çalışmalardan belli başlıları için bk. Sadeddin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi-Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*. İstanbul: Maarif Kitaphanesi, 1944; Vasfi Mahir Kocatürk, *Tekke Şiiri Antolojisi*. Ankara: Buluş Kitabevi, 1955; Eflatun Cem Güney, *Halk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Varlık Yayınları, 1959; Abdurrahman Güzel, *Tekke Şiiri*. Türk Dili Dergisi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989; Abdurrahman Güzel, *Zeynel Baba -Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*. Ankara, 1995; Turgut Koca, *Bektaşî Alevi Şairleri ve Nefesleri (13. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Kadar)*. İstanbul: Maarif Kitaphanesi, 1990; Abdülhak Gölpinarlı, *Alevi-Bektaşî Nefesleri*. İstanbul: İnkılap Yayınevi, 1992; Osman Kazancı – Mehmet Yardımcı, *Hekimhan Folkloru ve Hekimhanlı Halk Şairleri*. Malatya: Açıksoz Yayınları, 1993; Hayrettin İygin – Mehmet Yardımcı, *Zileli Âşık Ceyhuni*. Ankara: Ürün Yayınları, 1998; Mehmet Yardımcı, *Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri-Âşık Şiiri-Tekke Şiiri*. Ankara, 1998: Ürün Yayınları; Abdülhak Gölpinarlı, *Kaygusuz Abdal Hatayı Kul Himmet*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2013; Asum Bezirci, *Pir Sultan Yaşamı Kişiliği Sanatı Bütün Şiirleri*. İstanbul: Say Dağıttım, 1986; Mehmet Ersal, *Civelek Baba Hayatı Şiirleri ve Karazar Bektaşiliği*. Ankara: Barış Kitap, 2012; İbrahim Arslanoğlu, Şah İsmail Hatayı ve Anadolu Hatayileri. İstanbul: Der Yayınları, 1992; İbrahim Arslanoğlu, *Kul Himmet*. İstanbul: Ekin Yayınları, 1997; Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatı Araştırmaları-I*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1997; Doğan Kaya, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000; Mehmet Temizkan, *Hatayı'nın Şiir Dünyası*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İzmir: Ege Üniversitesi, 2001; Armağan Coşkun Elçi, "Duvazlar-Duvazımlar Üzerine Müzikal Bir Çerçeve". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 2001, S. 57, S. 131-174; Doğan Kaya, "Âşık Hasreti ve Şiirleri". *Folklor/Edebiyat*, S. 30, Ankara, 2002/2, s. 253-276; Yunus Apaydın – Ali Çavuşoğlu, *Kangallı Âşık İlhami ve Şiirleri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004; Ali Berat Alptekin, *Erzurum Emrah*. Ankara:

icra eden zâkirlik geleneğinin son yıllarda geleneksel ritüel ortamından mahrum kalmasıyla geleneksel bağlamdaki yaratım ve aktarımının sona ermesi ve bu gelenekten yetişen yaratma kabiliyetine sahip zâkirlerin ürettikleri şiirlerin yapı, içerik ve işlevlerinin büyük oranda değişmesi bunun en önemli göstergesidir. Bu noktadan hareketle bu çalışmamızda, zâkirliğin değişen yaratım ve icra ortamı Âşık Niyazi örneklemini bağlamında incelenecektir. Çalışmamızda, zâkirlik geleneğinin geleneksel yaratım ve icra ortamı hakkında bilgi verildikten sonra, 1950’li yıllar sonrasında değişen koşullara bağlı olarak geçirdiği değişim hakkındaki tespitlere yer verilecektir. Söz konusu tespitler üzerinden zâkirlik geleneğinin değişen yaratım ve icra ortamının geleneği nasıl bir konuma getirdiği üzerinde analitik değerlendirmeler yapılacaktır. Çalışmanın İkinci Bölümü’nde, Âşık Niyazi’nin hayatı ve sanatı hakkında genel bilgi ve incelemelere yer verildikten sonra, zâkirlik geleneğinin değişen yaratım ve icra ortamı bağlamında Âşık Niyazi’nin zâkirlik geleneğinden yetişip âşıklık geleneği içerisinde şiir üretimine devam etmesi süreci değerlendirilecektir. Çalışmanın Üçüncü Bölümü’nde ise Âşık Niyazi’nin şiirleri arasından seçilen, içerik bakımından zâkirlikten âşıklığa geçiş sürecini yansıtan, iki yüz sekiz şiirine yer verilecektir.

Akçağ Yayınları, 2004; Ahmet Buran, *Nimri Dede*. Elazığ: Manas Yayıncılık, 2006; Ensar Aslan, *Çıldırılı Âşık Şenlik*. Ankara: Maya Akademi Yayınları, 2007; Mehmet Çevik, *Âşık Sefil Ali Hayatı-Deyişleri*. Çorum: Lider Matbaacılık, 2007; Bayram Durbilmez, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları Taşınarlı Halk Şairleri*. Ankara: Ürün Yayınları, 2008; Metin Turan, “Alevî ve Bektaşî Kültüründe Âşıklar ve Nefesler”. *Geçmişten Günümüze Alevî-Bektaşî Kültürü*, Edt. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2009, 430-443; Cem Erdem, “Alevilik Geleneğinde Bir Âşık: Dertli Divanı”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. S.56, ss. 211-225, 2010; Kemal Deniz – Ramazan Çiftlikçi, *Hekimhanlı Âşık Sadık Baba Hayatı-Sanatı-Bütün Deyişleri*. Malatya: Malatya Araştırmaları Derneği Yayınları, 2010; Mehmet Yazıcı, *Alevilik, Alevi Deyişlerinin ve Gülbaklarının Sosyolojik Analizi*. İstanbul: Çıra Yayınları 2011; Bülent Akın, *Diyanet Kurumu Alevî Âşıklar*. Almanya/Köln: Öner Verlag, 2011; Metin Ekici vd., İzmir’de Yaşayan Âşıklar Antolojisi. İzmir: İzmir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yayınları, 2014; Mehmet Ersal, *Alevî İnanç-Dede Ocakları Üzerine Bir Örneklem: Veli Baba Sultan Ocağı*. Köln/Almanya: Alevî-Bektaşî Kültür Enstitüsü Yayınları, 2015. Zâkirlik geleneğinin doku (texture), metin (text) ve metni oluşturan çevre ve şartları (bağlam/context) göz önünde bulundurarak yaratım ve icra ortamı bağlamında ayrıntılı olarak inceleyen ilk çalışma için bk. Mehmet Ersal, *a.g.m.*, 188-205; Ayrıca zâkirlik ve kamberlik geleneklerinin icra ortamları, biçimleri ve işlevsel özellikleri hakkında farklı değerlendirmeleri içeren çalışmalar için bk. Nilsün, Çıblak Coşkun, *Alevî Cemlerinde Nefesler Nefeslerin Performans Teorisi Bağlamında İncelenmesi: Alevî Kültür Dernekleri Mersin Şubesi (Cemevi) Örneği*. İstanbul: Otorite Yayınları, 2014; Ali Duymaz vd. “Balıkesir Yöresi Çepni ve Tahtacılarında Kamberlik Geleneği”. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 2011, S. 2: 41-58. Ali Yakıcı – Nazife Özdemir, “Çorum Alevileri’nde Kamberlik Geleneği”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 2012/64, 249-270.

I. BÖLÜM

ALEVİ İNANÇ SİSTEMİNDE ZÂKİRLİK GELENEĞİ

1.1. Alevi İnanç Sisteminde Zâkirlik Geleneğinin Yaratım ve İcra Ortamı

Alevi inanç sistemi içerisinde “On İki Hizmet” adı verilen ritüel parçalarından oluşan ve bu yönüyle bütünleştirilmiş bir ritüel olma özelliği gösteren cem, Alevi inancına ait teolojik, sosyal, hukuksal, kültürel ve edebî bilgi ve birikimleri içeren bir ritüeldir. Cem ritüeli bu yönüyle sosyal bilimler alanından birçok araştırmacının ilgisini çekmiş ve çekmeye de devam etmektedir. Cem ritüellerinde gerçekleştirilen hizmetlerden “zâkirlik hizmeti” ise kendine özgü kültürel, edebî ve müziksel özellikleriyle araştırmacıların ilgi alanlarına girmiş ve hakkında en fazla akademik çalışma yapılan cem hizmeti olmuştur. Alevi inanç sisteminde kutsal kabul edilen ve cem ritüelinde gerçekleştirilen diğer hizmetlere göre ayrıcalıklı bir yere sahip olan zâkirlik hizmetinin icra alanı, yukarıda da belirttiğimiz çok yönlülüğüne bağlı olarak sadece cem ritüelleri içerisinde sınırlı kalmamıştır. Zâkirlik hizmeti, varlığını farklı ortamlarda da sürdürerek kendine özgü geleneksel bir yapı oluşturmuştur. Yarım asır öncesine kadar, yalnızca Alevi inancına mensup kimselerin katılabildiği cem dışındaki inanç merkezli diğer ritüeller ve irfanî muhabbet meclisleri de zâkirlik geleneğine ait verimlerin icra edildiği ortamlar olmuştur. Ancak geleneksel erkân içerisinde zâkirin asıl icra ortamı her zaman cem ritüelleri olmuş ve zâkirlerin yaratımları ve icraları bu ortamlarda şekillenmiştir.

Alevi inancına mensup topluluklar ve ocaklar arasında zâkir sözcüğünün yanı sıra “âşık”, “sazandar”, “kamber”, “güvende”, “gövender”, “gûyende”, “kelâmhan”, “sefithan”, “ak okuyan” ve “didedâr” gibi adlandırmaların kullanıldığı görülür. Bunların içerisinde Anadolu coğrafyasında yaygın olarak kullanılan âşık terimi ile İran, Irak ve Suriye’de yaşayan Alevi topluluklardan Ehl-i Haklar, Kırklar Ocağı ve Ali‘illahiler arasında kullanılan “didedâr”, “ak okuyan” ve “gûyende” terimleri yaratım yeteneği olan zâkirleri ifade etmek için kullanılan terimlerdir. Yaratım kabiliyetine sahip zâkirlerin (zâkir âşıkların) cemdeki ve Alevi toplumu içerisindeki statülerinin de diğer zâkirlere göre daha yüksek olduğu ve toplum tarafından çoğunlukla usta zâkir olarak kabul edildikleri görülür.¹⁸ Bu sebeple bazı yöre ve ocaklarda yaratım kabiliyeti olan zâkirleri ayırmak için farklı bir terim kullanımına ihtiyaç duyulmuştur.

Cem ritüelleri, Alevi inancına mensup zâkir ve âşıkların yetiştikleri başlıca ortamlardır. Âşıklık geleneğindeki usta-çırak ilişkisi çerçevesinde âşık kahvehaneleri, toplantıları ve âşık meclislerinin üstlendiği görevi, zâkirlik geleneğinde cem ritüellerinin ve irfanî muhabbet meclislerinin üstlendiğinin altını çizmek gerekir. İki gelenek arasında görülen bu yaratım ve icra ortamı farklılığı, üretilen şiirlerin içerik, yapı ve işlevsel özelliklerinin de büyük ölçüde farklı olmasına neden olmuştur. Ayrıca cem ritüellerinin, zâkirlerin yetişmesinde ve geleneğin aktarımında, âşıklık geleneğinde usta-çırak ilişkisi şeklinde yüz yüze gerçekleşen eğitim sürecinden daha etkili olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim zâkirler, usta-çırak ilişkisi şeklinde karşılıklı olarak gerçekleşen bir eğitim sürecinden ziyade, zâkirlik hizmetini cemlerde, bizzat ritüelik icraları görerek ve yaşayarak, ritüel anındaki icra sırasında öğrenirler. Çünkü zâkirlik diğer hizmetlerden ve cemden bağımsız olarak icra edilen bir hizmet değildir. Cem sırasında zâkirin her icrası bir başka hizmet ile doğrudan bağlantılıdır. Buna bağlı olarak da zâkirler icralarını ritüel içerisindeki hizmetler sırasında gerçekleştirir, yeni yetişen zâkir adayları da bu ortamda yaratım ve icra hususiyetlerinin hizmetlerle ilişkisini bizzat görerek ve yaşayarak öğrenirler.

18 Çalışmamızda, Türkiye sınırları içerisinde yerleşik bulunan Alevi ocakları arasındaki yaygın kullanımını göz önünde bulundurarak yaratım kabiliyeti olan zâkirler için “zâkir âşık” terimi kullanılmıştır.

Alevi inanç sisteminde cem, inancın mitik kökeninin yeniden canlandırıldığı ritüeldir. Cem sırasında icra edilen hizmetlerin tamamı bu mitik kökene tekrar dönmeye ve o anı yeniden yaşamaya yönelik olarak gerçekleştirilir.¹⁹ Hizmetlerin tamamının bu yöndeki işlevsel açıdan oluşturdıkları birliktelik, cem içerisinde birbirlerine yapısal olarak da bağlı olmalarını ve bir bütünlük arz etmelerini sağlamıştır. Hizmetlerin birbirleriyle olan bağlantılarında ve karşılıklı etkileşim ve iletişim içerisindeki icralarında zâkirlik hizmetinin diğer hizmetlere göre çok daha fazla işleve sahip olduğu görülür. Anlam dünyası bakımından ve işlevsel olarak birbirleriyle sıralı bir biçimde art arda bağlantılı olan hizmetlerden farklı olarak zâkirlik hizmeti, ritüelin icrasında diğer hizmetlerle teker teker ve karşılıklı bir etkileşim ve iletişim içerisindeki icralarında zâkirlik hizmetlerinin birinin tamamlanmasının ardından diğerinin gerçekleştirildiği görülürken zâkirlik hizmeti, her hizmetin icrası sırasında etkin olarak görev alır. İcra edilen herhangi bir hizmet öncesinde, hizmet sırasında ya da sonrasında o hizmete bağlı olarak zâkirin icrasını gerçekleştirdiği görülür. Yani zâkir, her hizmet için ilgili hizmete göre ayrı ayrı belirlenmiş bir ya da daha fazla manzum metni sazı eşliğinde ve geleneksel ezgisine uygun olarak icra eder. Bu icraya “hizmet hakkı”²⁰ adı verilir. Cem sırasında zâkir her hizmetin hakkını sazı ve sözüyle vermek durumundadır. Dolayısıyla da zâkirlik hizmetini üstlenen hizmet sahibi/sahipleri, icralarını cem boyunca diğer tüm hizmetlilerle iletişim içerisinde gerçekleştirirler. Bu da zâkirin ritüelin gerçekleştirildiği ortamı sürekli takip etmesini ve bu ortama göre icrasını gerçekleştirmesini sağlar. Zâkirlik hizmetinin bu yönüyle dedelik hizmetine benzediği görülmektedir. Bize göre bu iki hizmetin köken itibarıyla geçmiş yıllarda tek bir icracı tarafından gerçekleştirildiği hiç de uzak bir ihtimal değildir. Çünkü dede, ritüeldeki tüm hizmet sahiplerinin asıl muhatabı konumundadır. Tüm hizmetlerin icrası dedenin kontrolü altında ve tıpkı zâkirlik hizmeti gibi dedeyle karşılıklı iletişim içerisinde gerçekleştirilir. Her hizmet sahibi meydana geldiğinde öncelikle dedeyi ve meydana selamlar, hizmetini tamamladıktan sonra dededen hizmet duasını alır.

19 Mircea Eliade, *Mitlerin Özellikleri*. (Çev. Sema Rifat), İstanbul: Om Yayınevi, 2001, 23-28.

20 Mehmet Ersal, a.g.m., 196-203; Mehmet Ersal, *Alevilik Kavramlar ve Ocak Sistemi – Çubuk Havzası Örneği-*. Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yayınları Araştırma Dizisi: 25, 2016, 243.

Alevi inancına mensup topluluklar ve ocaklar arasında gerçekleştirdiğimiz saha çalışmalarında, dedelik hizmetini üstlenen dedelerin geçmiş yıllarda aynı zamanda zâkirlik hizmetini de icra ettiklerine dair oldukça fazla sayıda tespitimiz mevcuttur. Bilhassa Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yerleşik bulunan Alevi ocaklarının büyük çoğunluğunda günümüzde dahi bu durumun devam ettiği görülmektedir.²¹ Dedelik ve zâkirlik hizmeti dışında hiçbir hizmetin diğer hizmetlerin tamamıyla birebir iletişim ve etkileşiminin olmayışı bizim bu iki hizmetin köken olarak geçmişte tek bir icracıya sahip oldukları yönündeki görüşümüzü desteklemektedir. Nitekim eski Türk kültüründe ve inançlarında Tanrı ya da doğa üstü varlıklarla bağlantı kurmaya yönelik ritüellerde müzik aleti çalmak, şiir söylemek ve bu sayede kutsal olanla bağlantı kurarak toplumun saygınlığını kazanmak gibi vasıfları kendilerinde toplayan şaman, kam ya da baksıların İslamiyet sonrasında her geçen gün dinî vasıflarından arınmış bir biçimde karşımıza ozan veya âşık olarak çıkmaları ve dinî işlevlerini başka kurumlara devretmeleri Alevi inanç sistemindeki dedelik ve zâkirlik hizmetlerinin tarihî süreçte gösterdiği bölünme ve değişimle benzerlik göstermektedir. Aynı durumu Dede Korkut için de söylemek mümkündür. Dede Korkut'un toplum içerisindeki saygınlığı, bilirkişiliği ve dinî vasıflarının yanı sıra kopuz çalması ve kopuzun kutsal bir çalgı olarak kabul edilmesi geçmiş yıllarda Alevi dedelerinin tüm vasıfları kendilerinde toplamalarıyla birebir benzerlik göstermektedir. Günümüzde dahi bu iki hizmeti birlikte yürüten birçok Alevi dedesinin olması bu iki hizmetin köken itibarıyla tek bir icracıya sahip olduğu yönündeki fikrimizi güçlendirmektedir.

Zâkirlik geleneğine ilişkin tüm bu veriler geleneğin icra ve aktarım ortamının cem ritüelleri olduğunu göstermesinin ötesinde, yaratım bağlamının da bu ritüeller olduğuna işaret etmektedir. Yaratma kabiliyeti olan zâkirlerin şiirlerini cem ve cem içerisinde

21 Saha çalışmalarımız sırasında tespit ettiğimiz zâkirlik ve dedelik hizmetlerini birlikte gerçekleştiren dedelerden günümüzde hayatta olanların bir kısmının isimleri şöyledir: Garip Bozkurt (Kureyşan Ocağı-Adıyaman), Mustafa Tosun (Teslim Abdal Ocağı-Malatya), Hüseyin Orhan (İmam Zeynel Ocağı-Malatya), Hazır Ali Beyazıldırım (Derviş Beyaz Ocağı-Bingöl), Rıza Bozkurt (Kureyşan Ocağı-Adıyaman), Ahmet Yurt (Sarı Saltık Ocağı-Tunceli), Ali Ekber Yurt (Sarı Saltık Ocağı-Tunceli), Yusuf Başaran (Şah İbrahim Veli Ocağı-Malatya), Hüseyin Başaran (Şah İbrahim Veli Ocağı-Malatya), Musa Kargın (Dede Garkın Ocağı-Diyarbakır).

gerçekleştirilen hizmetler için ürettikleri görülmektedir. Zâkirin icra ettiği şiir, ilgili hizmet ile anlam bulmakta ve bu hizmetle birlikte icra edilmediğinde tüm özelliğini yitirmektedir. Örnek vermek gerekirse; cem sırasında çerağ hizmeti gerçekleştirilmesi ve çerağın uyandırılmasıyla zâkir bu hizmete yönelik “çerağ hakkı” diye adlandırılan bir düvaz imam okur. Yine zâkir, cemde kurbanı kurbanlık koç ile meydana geldiğinde “kurban düvazı”nı ya da “sakka hizmeti” sonrasında Hz. Hüseyin ve Kerbelâ şehitleri konulu mersiye türündeki şiirleri okur. Semah hizmeti icra edilirken Hz. Muhammed’in miraç gecesinde Kırklarla görüşmesini ve vecde gelip Kırklar Cemi’nde onlarla birlikte semah dönmesini anlatan manzum metni icra eder. Sayılarını arttırabileceğimiz bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, zâkirin hizmetler sırasında icra ettiği metinler, ilgili hizmetlerin ritüel içerisinde anlam bulmasını sağlar. Diğer taraftan da bu metinler, ritüel içerisinde gerçekleştirilen hizmetler ile anlamlandırılır, canlandırılır ve kutsal zamanda mitik kökene ve kutsala yolculuğu sağlar. Tüm bu örnek ve açıklamalar zâkirlerin icra ettikleri şiir metinlerinin tamamının ritüel için yaratıldığını ve aktarımının ritüel içerisinde gerçekleştirildiği müddetçe anlamlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, yaratma yeteneği olan zâkirlerin şiirlerini geleneksel yapı çerçevesinde cemlere ve cem içerisindeki hizmet adı verilen ritüel parçalarına bağlı olarak yarattıkları ve güncelledikleri görülür. Alevi inancına mensup ocaklar arasında aynı hizmetler ya da cemler için söylenen farklı âşıklara ait hizmet hakkı adını verdiğimiz şiirlerin olması da geleneğin kendini güncellemesi ile ilgilidir. Cemde icra edilen herhangi bir âşığa ait bir hizmet düvaz imamı, semah, tevhit ya da mersiye’nin sonraki yüzyıllarda bazı ocaklarda yerini başka bir zâkir âşığının yaratımı olan yeni bir hizmet düvaz imamı, semah, tevhit ya da mersiye’ye bıraktığı görülür. Alevi inanç sisteminde ritüele bağlı icra metinlerindeki bu güncelleme durumu, âşıklar tarafından mevcut metinlerden daha olgununun yaratımı ile mümkündür.²² Bu şekilde tarihî süreçte birçok kez geleneksel bağlamına uygun biçimde güncellenerek 1950’li yıllara kadar sözlü gelenekte kuşaktan kuşağa aktarılan zâkirlik geleneği, 1950’li yıl-

22 Geleneğin güncellenmesi ve bu hususla ilgili kavramların ayrıntılı bir incelemesi için bk. Metin Ekici, “Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme”, *Millî Folklor*, 80 (Kış/2008): 33-38.

lardan sonra birçok etkene bağlı olarak önemli değişimlere maruz kalmıştır.

1.2. Zâkirlik Geleneginin Değişen Yaratım ve İcra Ortamı

Kentli yaşam tarzı ve çağın getirdiği değişim ve yenilikler tüm toplumları olduğu gibi, Alevi toplumunu da doğrudan etkilemiştir. Son yarım asrı aşkın bir zamandır köyden kente göç etmeye devam eden Alevi inancına mensup topluluklar, bir taraftan şehirlerdeki yeni yaşam tarzına ve ortama ayak uydurmaya çalışırken bir taraftan da sosyo-ekonomik yapıları değişmiş, siyasi ve ideolojik anlamda yeni düşünce ve fikirlerle tanışmışlardır. Bu durumun neticesinde de hızlı bir değişime maruz kalmaları kaçınılmaz olmuştur. Kentli yaşam tarzına geçiş, Alevi toplulukların inanç yapısının temel taşı olan dede-talip bağı üzerine kurulu olan ocak sistemini temelden sarsmış ve bu geleneksel yapının sürdürülebilirliğini tehdit etmeye başlamıştır.²³ Kentli yaşam tarzının yanı sıra, teknolojinin ilerlemesine bağlı olarak gelişen kitle iletişim araçları, topluluğun yeni ideolojik ve siyasi yapılarla tanışmasını, kendi gelenekleri dışındaki fikir ve düşüncelere açılmasını ve bu vesileyle de kendi inanç ve geleneklerini bu yeni yapıların sahip olduğu değerler üzerinden sorgulamasına neden olmuştur. Bu sorgulama zamanla oldukça pervasız bir hal almış ve geleneksel yapı hakkında yeterli malumatı olmayan inanç mensubu şahsiyetler yazdıkları çeşitli kitaplar, katıldıkları etkinlikler, radyo-televizyon programları ve Alevi sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği toplantılar aracılığıyla geleneksel erkâna ve yapıya müdahale etmeye başlamışlardır. Dede ve talip topluluğu arasındaki bağın ve dolayısıyla da ocak sisteminin her geçen gün zayıflamasına bu durum da eklenince başta cemler olmak üzere geleneksel ritüellerin büyük çoğunluğu Alevi toplumu tarafından icra edilememeye ve unutulmaya başlanmıştır. Dede ve talip toplulukları arasındaki bu kopuş, geleneksel yapıyı her yönüyle sarsmış ve bu yapı içerisinde faaliyet gösteren tüm kurumlar işlevsizleşmiş ya da işlevini değiştirerek yeni işlevler kazanmak zorunda kalmıştır.

23 1950 ve 1960'lı yıllardan sonra köyden kente göçler neticesinde meydana gelen sosyo-ekonomik, ideolojik ve siyasi değişimlerin başta dedelik olmak üzere Alevi kurumlarını işlevsizleştirilmesi hakkında bir değerlendirme için bk. Ali Yaman, "Kent Koşullarında Dedelik Kurumu". *Alevi Tören ve Ritüelleri Sempozyumu (2-3 Nisan 2005)*, Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı, Ankara: İmece Kültür Sanatevi, 2005, 54-61.

Sözünü ettiğimiz bu değişimler en çok dedelik ve zâkirlik hizmetini etkilemiştir. Dedelik ve zâkirlik hizmeti, Alevi inanç sisteminin ritüelik yapısının temelini oluşturan ve diğer hizmetlerden farklı olarak işlevsel özellikleri bakımından hem ritüelin tamamı üzerinde etkisi olan hem de ritüel dışında kalan sosyal yaşam içerisinde de önemli görevler üstlenen hizmetlerdir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, köken itibarıyla birbirleriyle aynı olan dedelik ve zâkirlik hizmetleri, geleneksel icra ortamını yitirmiş, değişen ve yeni oluşan şartlar içerisinde yeni bir icra ortamına sürüklenmeye başlamıştır. Cem ritüelleri geleneksel yapısını, icra ortamını ve buna bağlı oluşan işlevsel özelliklerini kaybetmiş ve geleneksel bağlamından uzaklaşarak yeni işlevlere sahip olmaya başlamıştır. Geleneksel inanç yapısı içerisinde, Alevi olmanın ve Alevi inanç sistemine ait ritüellere katılabilmenin ön koşulu ve olmazsa olmazı olan “İkrar Cemi”, “Musahip Cemi” ve “Görgü Cemi” gibi adlar verilen temel yola giriş ve ikrar tazeleme ritüelleri icra edilmemeye başlanmış, bu ritüeller yerine yolun geleneksel yapısı içerisinde Alevi olabilmek için ön koşul olma niteliği taşımayan, gerçekleştirilmesi zorunlu olmayan ve icra edilme durumları ocaklara göre ritüelik farklılıklar gösteren “Hızır Cemi”, “Muhabbet Cemi”, “Muharrem Cemi”, “Nevruz Cemi”, “Bayram Cemi”, “Cumalık/Perşembe Cemi”, “Birlik Cemi” vb. gibi çeşitli takvimsel ritüeller ve kriz ritüelleri teatral olarak çeşitli Alevi sivil toplum kuruluşları ve şehir cemevleri çatısı altında gerçekleştirilmeye başlamıştır. 1950’li yılların getirdiği siyasi ve ideolojik akımları uzun yıllar tecrübe etmiş ve büyük çoğunluğu tahsilli olan Alevi inancına mensup kişiler, 1980 sonrası ve bilhassa 1990’lı yıllardan itibaren kurulmaya başlayan Alevi sivil toplum kuruluşlarının yönetiminde görev almaya ya da bu kuruluşlara bağlı cemevlerinde dedelik ve zâkirlik gibi inanç açısından önemli kurumların temsilcisi olmaya başlamışlardır. Alevi sivil toplum kuruluşlarının yönetiminde bulunan bu kişilerin ideolojik ve siyasi dünya görüşlerine göre cem ritüelleri de geleneksel bağlamından farklı mecralara çekilmiş ve bu doğrultuda ritüellere kişisel müdahalelerde de bulunulmuştur. Kentlerde oluşan bu yeni yapıların geleneksel erkâna inanç dışından güncelleme adına yap-

tıkları müdahaleler her geçen gün ritüelik yapının daha da bozulmasına yol açmıştır. Geleneksel yapı hakkında herhangi bir malumatı olsun ya da olmasın, zâkirlerin tamamına yakını bir şekilde bu kentli yapılanmalarla ilişki içerisinde olmuş ve onlardan etkilenmiştir. Bu gelişmelerle birlikte kentli yaşam tarzı ve çağın getirdiği yenilikler zâkirlerin geleneksel yapıdan soyutlanıp yeni sosyal ortama uygun yaratımlar ve icralar gerçekleştirmeleri için yeterli olmuştur. Zâkirler artık cem ya da irfanî muhabbet meclisleri yerine çeşitli konser, etkinlik, radyo ya da televizyon programlarında sahne almaya başlamıştır. Bir geçiş evresi olarak değerlendirebileceğimiz bu süreç, yolda “ayet”/ “kutsal kelam” olarak nitelendirilen ve gelenekte “Telli Kuran” olarak adlandırılan saz eşliğinde, yalnızca inanç mensubu olanların bulunduğu ritüel ve meclislerde icra edilen sır manzum metinlerin türkü café ya da türkü bar adı verilen ortamlarda icra edilmeleriyle günümüzde de devam etmektedir.

Tüm bu faktörler zâkir âşıkların ritüel ve ritüelin devamlılığı için üretme amaçlarının değişmesine yol açmış, bunun yerine yeni ortamın sosyal, siyasi ve ideolojik düşünce, fikir ve meseleleri üzerinden üretim başlamıştır. Ritüellerin mitik kökleri, bâtını yönü, remizler ve sembollerle sırlanmış anlam dünyası zâkirler için ikincil, hatta üçüncül kaygı haline gelmiştir. Alevi sivil toplum kuruluşlarının büyük çoğunluğu ve bu kuruluşlara üye olan dede ve zâkirler yeni ortama göre ritüellere müdahale etmiş ve bu ritüeller içerisinde adeta Alevi inancının sembolü haline gelmiş olan görsel ve müziksel öğeleri ön plana çıkararak inancın ritüelik yapısını koreografi şeklinde düzenleyerek inanç mensubu ya da inanç dışından kimselere cem, etkinlik ya da konser olarak sunmaya başlamışlardır. Yine sivil toplum kuruluşlarının himayesinde çok sayıda bağlama kursu açılmış ve burada zâkirler, müzik öğretmenleri ya da sanatçılar tarafından bağlama dersleri verilmeye başlanmıştır. Bu da icra ortamında ve icra anında, bizzat ritüelin içerisinde öğrenilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan zâkirlik geleneğinin, usta-çırak ya da öğretmen-öğrenci ilişkisi şeklinde, birebir ya da sınıf ortamında sonraki kuşaklara öğretilmeye ve aktarılmaya başlamasının önünü açmıştır. Kaldı ki bu bağlama ya da yapay zâkirlik kurslarının birçoğunun

cüzi de olsa, belli bir miktar para karşılığında verilmesi, bu kursların zâkirlik geleneğinin aktarımından ziyade, bir müzik aleti çalmayı öğrenme amacına hizmet etmelerine neden olmuştur. Bu duruma diğer etkenler de eklenince, Alevi inancına mensup çok sayıda popüler kaygıları olan saz ve ses sanatçısının müzik piyasasında etkin olarak rol almaları kaçınılmaz olmuştur.²⁴

Yaklaşık son yarım asır içerisinde meydana gelen tüm bu gelişmeler neticesinde, Alevi inancına mensup kimseler tarafından atılan bu adımlar zâkirlik geleneğini güncellemeyi başaramasa da bu geleneğe ait eserleri popüler kültüre uyarlayan çok sayıda Alevi saz sanatçısının müzik piyasasına girmesini başarmıştır. Tabii bu durum geleneksel yapıya aşinalığı olan âşık ve zâkirleri de etkilemiş, onlar da ürettikleri ve aktardıkları manzum metinlerin konularını ve kendi ürettikleri şiirler üzerinden vermek istedikleri mesajları bu yeni ortama göre şekillendirmeye başlamışlardır. Geleneksel yapının farkında olan bu zâkir âşıklar şiirlerinde bazen öğütleriyle, bazen öfkeleriyle, bazen de serzenişleriyle bu durumu eleştirmekten geri durmamışlardır. Ancak bu âşıkların da büyük çoğunluğu sosyal ve ideolojik meselelere değinmeden geçememişler, hatta bu tür konuları işledikleri şiirlerinin ve eserlerinin ünlü profesyonel ses ve saz sanatçıları tarafından icra edilmesiyle kendileri de şöhret sahibi olmuşlardır.

Nitekim geleneksel cem ritüelleri içerisinde icra edilen manzum metinler de ilk olarak Alevi âşıklar ve zâkirler tarafından çeşitli plak ve albümlere okunmaya başlanmıştır. Düvaz imam, tevhit, semah, miraçlama, mersiye vb. gibi kutsal şiirlerin gerek zâkirler ve âşıklar gerekse de ses ve saz sanatçıları tarafından plaklar, albümler, etkinlikler, konserler, radyo ve televizyon programları aracılığıyla dışa açılmasının ardından, zâkirlerin ritüel ve hizmet için üretme ve aktarma kaygısı da yerini farklı kaygılara bırakmıştır. İcra bağlamı değişen geleneksel manzum metinlerin mitik ve ritüel özellikleri önemini ve değerini yitirmeye başlamıştır. İcra edildiği bağlamda

24 Alevi âşıkların müziğinin değişimi ve günümüzdeki Alevi müzisyenlerin ayrıntılı bir değerlendirmesi için ayrıca bk. Irene Markoff, "Gelin Canlar Bir Olalım: Türkiye'de Alevi-Bektaşî Ortak Bilincinde Bağlayıcı Güç Olarak Müzik ve Şiir". *Geçmişten Günümüze Alevi-Bektaşî Kültürü*, Edt. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2009, 416-429.

anlam bulan ve kutsallaşan söz hak kelâmı ya da ayet olmaktan çıkmış, gelişigüzel ezgili bir şiir metnine dönüşmüştür.

Değişen koşullar ve şartlar ile zâkirlerin yeni icra ortamı, yukarıda da belirttiğimiz gibi, cem ritüelleri ve irfanî muhabbet meclisleri değil de şehir cemevleri, konser ve etkinlik alanları, radyo-televizyon programları ve ses kayıt stüdyoları olmuştur. Diğer taraftan, günümüzde halen geleneksel erkâna bağlı az sayıda da olsa yöre ve ocakların olması zâkirliğin geleneksel icra ortamında yaratım ve aktarımı hakkında doğrudan bilgi sahibi olmamız açısından önemli bir şanstır. Bu durum, zâkirlik geleneğinin son yarım asır içerisindeki değişim sürecini ve günümüzdeki durumunu takip edebilmemizi ve geleneksel yapısıyla karşılaştırmalı olarak inceleyebilmemizi sağlamaktadır. Bu anlamda son yarım asır içerisinde yetişen zâkirlerin bir taraftan geleneksel olanı muhafaza etmeye çalışan, diğer taraftan da değişen koşullara ayak uydurmak adına güncelleme denemeleri yapan bir anlayışla geleneksel yapıyı tamamen göz ardı eden diğer bir anlayışın arasında kaldıkları görülür. Bu durum, zâkirlik geleneğinin yeni oluşan icra ortamında sürdürülmesini de kaçınılmaz kılmıştır.

Yaratım, icra ve aktarım ortamının değişimi, zâkirlerin yalnızca şiirlerinde işledikleri konuları ve üslup biçimlerini değiştirmekle kalmamış, şiirlerin üretim amaçlarını ve verdiği mesajları da değiştirmiştir. Dolayısıyla zâkirin ritüelin işleyişine etkisi ve katkısı her geçen gün azalmaya devam etmiştir. Buna bağlı olarak da zâkirin ve icra ettiği ya da ürettiği şiirlerin işlevleri de önemli değişimler göstermiştir. Tabii bu değişim yalnızca zâkirlik hizmetinde değil, cem içerisinde gerçekleştirilen hizmetlerden görsel ve işitsel yönü ön plana çıkan semah hizmeti için de söz konusu olmuştur. Zâkirlikle birlikte semah hizmetinin de yeni icra ortamına bağlı olarak sürekli inanç içerisinde ya da dışından kimselere çeşitli vesilelerle koreografi olarak sunulmasıyla işlevsel özellikleri radikal değişikliklere uğramıştır. Zaman zaman bu duruma diğer cem hizmetlerinin de dâhil edildiği olmuştur. Ancak, görsel ve işitsel yönü ön plana çıkan zâkirlik ve semah hizmetleri hoş vakit geçirme, eğlendirme ve

çeşitli etkinlik, konser ve radyo-televizyon programları aracılığıyla Alevi inancını dış dünyaya tanıtmaya yönelik birtakım yeni işlevler edinmiştir.

Zâkir âşıklar olarak adlandırabileceğimiz geleneğin bu temsilcilerinin büyük çoğunluğunun ritüelik bağlamda yaratım ve icradan uzaklaşarak yukarıda sözünü ettiğimiz yeni ortamlar bağlamında şiirlerini üretmeleri ve aktarmaları zâkirlik vasıflarını yitirerek âşıklık geleneği kisvesinde bu sanatı devam ettirmelerine yol açmıştır. Dolayısıyla 1950’li yıllardan itibaren zâkirlik geleneğinden yetişen çok sayıda zâkir âşık, sonraki yıllarda yalnızca âşıklık geleneği mensubu olarak yaratım ve icralarını sürdürmüşlerdir.

II. BÖLÜM

ÂŞIK NİYAZİ’NİN HAYATI VE SANATI

2.1. Âşık Niyazi’nin Hayatı²⁵

Âşık Niyazi, 1932 yılında Diyarbakır’ın Bismil ilçesine bağlı Türkmen Alevi köylerinden Seyithasan (Bakacak)²⁶ köyünde dünyaya gelmiştir. Ailesinin nüfusa yaşını iki yıl geç yazdırması nedeniyle nüfus kayıtlarında doğum tarihi 1934 olarak kayda geçmiştir. Asıl adı Niyazi Demir olan âşığın babasının ismi Ali, annesinin adı ise Meryem’dir. Niyazi, üç yaşındayken annesi vefat etmiştir. Bu olaydan yaklaşık sekiz yıl sonra babası, Türkmenhacı köyünden bir kadınla ikinci evliliğini yapmıştır. On üç yaşına geldiğinde babasını da kaybeden Niyazi’nin çocukluk yılları Seyithasan köyünde geçmiş ve ilkokulu da burada tamamlamıştır.

Ailenin tek erkek çocuğu olan Niyazi’nin Fatma adında bir ablası vardır. Ailenin kendisinden önce dünyaya gelen tüm erkek çocukları kısa bir süre yaşadıktan sonra ölmüşlerdir. Ailesi, Niyazi’nin hayatta kalmasını, bağlı oldukları İmam Zeynel Abidin Ocağı Dedesi Abbas Dede’nin Niyazi dünyaya geldiği gün onu yakasından geçirmesine bağlarlar.

Yakadan Geçirme, yöredeki Alevi ocaklarına mensup topluluklar arasında erkek çocukları dünyaya geldikten kısa bir süre sonra vefat eden ailelerin çocuklarının hayatta kalmasını sağlamak

25 Çalışmamızın bu bölümü, daha önce Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi’nde yayımlanan “Diyarbakırlı Âşık Niyazi’nin Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler” adlı makalemizin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş şeklidir. Söz konusu çalışmamız için bk. Bülent Akın, “Diyarbakırlı Âşık Niyazi’nin Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler”. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, S. 2, 2010, 83-99.

26 Bakacak (Seyithasan) Köyü. Diyarbakır’a 60 km, Bismil’e 6 km uzaklıkta bulunan bir Türkmen Alevi köyü. 1926 yılında yapılan idari bölünmede şark nahiyesinin merkezi olmuş Bismil buraya bağlanmıştır. 1927’de ise bugünkü Bismil ilçesi nahiye olmuştur.

amacıyla başvurdıkları bir sağaltma geleneğidir.²⁷ Aynı zamanda yeni doğan çocuk yakasından geçtiği dedenin yol evladı olur. Yöre Alevilerinde bu tip durumlarda her ailenin kendi talibi olduğu dedeye başvurduğu ya da dedenin talibinin müşkülünü halletmek için çağırdığı görülür. Dolayısıyla bu ritüel, doğacak çocuğun hangi ocak dedesine ve ocağa bağlı olacağını belirlemekten ziyade, bağlı oldukları ocak ile bağlarını güçlendirmek ve devamlılığını sağlamak şeklinde işlevsel özelliklerinin olduğu görülür.

Niyazi anne karnındayken Demir ailesinin daha önce dünyaya gelen tüm erkek çocuklarının doğduktan kısa bir süre sonra vefat ettiğini fark eden İmam Zeynel Abidin Ocağı dedelerinden Abbas Dede, aileden çocukları dünyaya geldiğinde yakasından geçirmesi için kendisinin yanına getirmelerini ister. Âşık Niyazi'nin Abbas dede tarafından yakadan geçirilmesinin öyküsü kısaca şöyledir: Niyazi henüz anne karnındayken Abbas Dede, Niyazi'nin anne ve babasını yanına çağırarak onlara, “Çocuğunuz doğunca bana getirin. Çocuğunuzun hayatta kalması ve Cenabı Allah'ın ona hayırlı uzun ömür nasip etmesi için onu yakamdan geçireceğim. İnşallah ceddım ona himmet eder ve ölmez. Bu dünyada sizin, öbür dünyada benim evladım olur.” Ailesi ve köylüleri tarafından Âşık Niyazi'nin bu vesileyle hayatta kaldığına inanılır.

Niyazi'nin, ilerleyen yaşlarda bu olayın kendisine anlatılmasının da etkisiyle, Abbas Dede'ye karşı bağlılığı ve inancı güçlenir. Genç yaşlardayken aynı köyden Gülizar adında bir kıza âşık olan Niyazi, bir gün Abbas Dede'nin kabrine giderek dua ve niyaz edip kendisine üç şey nasip etmesini ister. Bunlardan biri halk içinde çok sevilmek ve bilinmektir. İkincisi âşıklık, üçüncüsü ise Gülizar'dır. Niyazi, bu olaydan kısa bir süre sonra irticalen şiirler söylemeye başladığını ve âşıklık muradının hâsıl olduğunu fark eder.

27- Erkek çocuğu olmayan, çocukları ölü doğan ya da olup ölen aileler bağlı bulundukları dedeye giderek erkek çocuk niyaz eder ve doğacak çocuğu ona adak ederler. Ya da Âşık Niyazi örneğinde olduğu gibi dede tarafından fark edilen bu durumdaki aileler, dedenin isteği üzerine çocuklarını dünyaya geldiği anadan itibaren bir gün içerisinde dedeye götürürler. Dede, çocuğu yakadan geçirmek üzere hazırlar. Kendisi de yakasız bir gömlek giyer ve öncelikle çocuğu kucığına alarak üç defa İhlâs suresini okur. Ardından çocuğu Besmele çekerek annesinden dünyaya geliş yönüyle üç sefer yakasından geçirir. Çocuğun teni dedenin tenine temas eder. Çocuk her yakadan geçirildiğinde dede tarafından bir Ayete'l-kürsi okunur. Bu işlem tamamlandıktan sonra Fatıha suresi ve onun ardından da bir gülbenk ve duvaz imam okunur. Çocuğun bu ritüelin ardından hayatta kalacağına inanılır. Yakadan geçirme ritüeli hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Bülent Akın, “Alevilikte “Yakadan Geçirme Ritüeli ve Âşık Niyazi Örneği”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 60, 2011, 335-346.

1952 yılında Gülizar'la evlenen Âşık Niyazi, birçok işe müracaat ettikten sonra Karayollarına işçi olarak alınmış ve burada greyder operatörlüğüne kadar yükselmiştir. Çeşitli manevi sebeplerden ve arayışlardan dolayı 1968 yılında ailesiyle birlikte Bakacak köyünden Bismil'in Ulutürk köyüne göç eden Âşık Niyazi'nin şiirlerini 1968 yılından itibaren damadı Cemal Özdemir yazmaya başlamıştır. Nitekim âşığın bu yıla kadar yazmış olduğu şiirlerinin büyük bir kısmı kaybolmuştur.

Derviş oldum ilden ile

Göçe göçe yaşıyorum

Yuvası yok kuşlar gibi

Uça uça yaşıyorum

Âşıklığa çocukluktan hevesi olan Niyazi, ilkokul yıllarından itibaren Şah Hatayi, Pir Sultan Abdal, Seyyid Niazmoğlu, Kul Himmet, Viranî, Noksanî ve Yeminî gibi Alevi-Bektaşî inancına mensup şairlerin kitaplarını okuyarak ve cemlerde deyişlerini dinleyerek büyümüştür. Yine çocukluk ve gençlik yıllarında Kerem ile Aslı, Yusuf ile Züleyha, Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin gibi halk hikâyelerini kitaplardan okuyarak ve tanıştığı âşıklardan dinleyerek ezberlemiştir. Okuduğu âşık kitaplarının içerisinde onu en fazla etkileyen Karacaoğlan olmuştur. Âşıklığa başladığı yıllardan itibaren birçok muhabbet ve âşık meclisinde bulunan Niyazi, köyün yaşlılarından ve ailesinden aldığımız bilgilere göre, yöreye gelen âşıklardan Âşık Seyyahi, Davut Sulari, Ali Kızıltuğ, Meçhuli ve Vicdani ile karşılıklı çalıp söylemiş ve bu âşıkları bizzat evinde ağırlamıştır. Bu âşıklardan birçoğuyla karşılıklı atışmış olmasına rağmen bu atışmalar kayıt altına alınmadığından bugün elimizde bulunmamaktadır. Tanışıp görüşemediği âşıkların plaklarını, kasetlerini ya da kitaplarını satın alan Niyazi, böylelikle çağdaşı olan âşıkları takip etmeyi de ihmal etmemiştir.

1969 yılında Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Türkmenhacı köyünden Âşık Mah Turna, Âşık Niyazi'nin evine misafir olmuş ve 15 gün kadar kalmıştır. Görme engelli olan Mah Turna, bu

süre içerisinde Âşık Niyazi'den hece ölçüsünü öğrenmiş ve âşık olma yolunda ilk seyranına Âşık Niyazi vesilesiyle başlamıştır. 1988 yılına kadar Darlı (Ulutürk/Türkdarlı) köyünde kalan ve burada geçirdiği yirmi yıl boyunca sayısız âşıkla tanışan Âşık Niyazi, 1988 yılında ailesiyle birlikte Diyarbakır merkeze yerleşmiş ve burada da dört yıl kaldıktan sonra Mersin'e göç etmiştir. Yedisi kız üçü erkek olmak üzere toplam on çocuk sahibi olan âşık, 6 Şubat 2003 tarihinde Mersin'de vefat etmiştir.

Başımdan gelip geçeni

Yaza yaza ozan oldum

Göç eyledim ilden ile

Geze geze ozan oldum

.....

Her işim gitti tersine

Yüklendi göçüm Mersin'e

Şu kaderin cilvesine

Kıza kıza ozan oldum

2.2. Âşık Niyazi'nin Sanatı

2.2.1. Âşıklığı, Zâkirliği ve Yetiştirdiği Ortam

Âşık Niyazi, şiir yazmaya ve saz çalmaya genç yaşlarda yaşadığı köydeki cem ritüellerinin ve irfanî muhabbet meclislerinin etkisiyle başlamıştır. Ailesinde saz çalan sadece Aşur adında bir dayısı vardır. Köylüler tarafından sevilip sayılan, bilgili ve birikimli bir Alevi yol eri kabul edilen dayısı, yörede Âşık Aşur adıyla tanınmıştır. Kendisine ait şiiri bulunmayan Âşık Aşur'a saz çaldığı, diğer âşıkların çok sayıda şiirini icra ettiği ve zâkirlik yaptığı için âşık denilmiştir. Niyazi'nin saz çalmaya başlamasındaki en önemli iki etkenin dayısı Âşık Aşur ve yetiştirdiği Alevi cemleri ve irfanî muhabbet meclisleri olduğu muhakkaktır.

Niyazi, daha önce de belirttiğimiz gibi bağlı olduğu ocak dedesi Abbas Dede'den üç dilek dilemiş üçü de hâsıl olmuştur. Bunlardan biri de âşıklıktır. Herhangi bir usta-çırak eğitimi görmeyen Niyazi, genç yaşlardan itibaren bazen diğer âşıklara ait bazen de kendi ürettiği deyişleri sazı eşliğinde icra etmeye başlamıştır.

Âşık Niyazi, bir ustanın yanında yetişmemiştir. Ama bu eksikliğini ilk aşamada katıldığı cemler ve diğer inanç merkezli ritüellerle ikinci aşamada ise bulabildiği tüm âşıkların ve halk şairlerinin kitaplarını okuyarak, çağdaşı olduğu âşıkların kaset ve plaklarını dinleyerek ve onların meclislerinde bulunup onlarla bilgi alış verişinde bulunarak gidermiştir. Alevi inancına mensup bir köyde doğup büyüyen Âşık Niyazi, çok küçük yaşlardan itibaren katılmaya başladığı cem ritüellerinde tanıştığı dedelerin, âşıkların ve zâkirlerin okudukları deyiş, duvaz imam, tevhit, semah, miraçlama, mersiye vb. gibi Alevi şiir geleneğinin ait manzum metinlerin icrasından çok etkilenmiştir. Sayısız âşık, zâkir ve Alevi dedesiyle tanışıp onlarla birlikte cem ritüellerinde ve muhabbet meclislerinde bulunmuş bir anlamda herhangi bir ustadan alamadığı zâkirlik âşıklık eğitimini bu ortamlarda almıştır.

Birçok âşıkla tanışma fırsatı bulan Âşık Niyazi'yi yaşadığı yüzyılın saz şairleri içerisinde en çok Âşık Veysel ve Âşık Mahzunî Şerif etkilemiştir. Ayrıca Şah Hatayi, Kul Himmet, Pir Sultan Abdal, Seyyid Nizamoğlu, Fuzuli ve Seyyid Nesimi şiirlerini cem ritüellerinde şiirlerini dinleyip en çok etkilendiği diğer önemli şairlerdir. Söz konusu bu âşık ve şairler Niyazi'nin şiirlerindeki dil ve söyleyişinden ziyade, onun ruh dünyasını etkilemiş ve Niyazi, zâkirlik ve âşıklık seyranında bir anlamda onlardan ve onların şiirlerinin icra edildiği cemlerden feyiz almıştır.

Veysel Mahzunî'ye bakın

Bize bizden daha yakın

Sakın Dost Niyazi sakın

Düşme münkir deryasına

Köyden ayrılıp cem ritüellerinden ayrı kaldığı yıllardan itibaren âşıklık yeteneğini, çeşitli ortamlarda tanıştığı âşık ve zâkirlerden dinlediği usta malı deyişlerle ve okuduğu kitaplarla her geçen gün daha da geliştirmeye çalışmıştır. Kendisine ait 350'den fazla deyiş yazmış, ustalardan derlediği birçok halk hikâyesini sazıyla sözüyle köy kahvelerinde, âşık meclislerinde ve muhabbet ortamlarında halka sunarak sözlü geleneğe katkıda bulunmuştur. Nitekim bugün de Bakacak köyünde ve Bismil'in diğer Alevi köylerinde Âşık Niyazi'yi tanıyan ve dinleme fırsatı bulmuş olan birçok insan, onun sazıyla sözüyle anlattığı çeşitli halk hikâyelerinden ve irticalen şiir söyleme yeteneğinin çok güçlü olduğundan bahsetmektedir.

Âşık Niyazi'nin çalışmamızda yer verdiğimiz 208 şiirinin şekil ve içerik özelliklerini incelediğimizde zâkirlik geleneğinin yanı sıra, son dönem Alevi zâkirlerinin ve âşıklarının benimsediği sosyal, ideolojik ve diğer beşeri konuları işleyen şiir anlayışının etkisini görmemiz mümkündür.

2.2.2. Şiirlerinin Şekil Özellikleri

Âşık Niyazi, şiirlerini hece vezninin (4+4) 8 ve (6+5 ya da 4+4+3) 11'li kalıplarıyla söylemiştir. 11'li heceyle söylediği şiirlerinde nadir de olsa aynı kıta içerisinde zaman zaman farklı duraklar kullandığını görmemiz mümkündür.

Birkaç bayram / mezarıma / gelinir

Toprak çöker / zorca yerim / bilinir

Nüfus kütüğünden / adım silinir

Arasınlar var mı / bulacak beni

Genelde şiirlerini irticalen (doğaçlama) söyleyen âşıklar, eski dönemlerden beri hafif bir ses benzeşmesini uyak için yeterli saymışlardır.²⁸ Nitekim bu, âşıklık geleneğinde çok sık rastlanan bir durumdur. Âşık Niyazi'nin şiirlerinde rediflere ve tek ses benzeşmesine dayalı yarım uyak çeşidine çok sık rastlamamız, büyük ölçüde şiirlerinin çoğunluğunu irticalen söylemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Âşık Niyazi, şiirlerinde sade ve anlaşılır bir halk dili kullanmıştır. Şiirlerinde tek tük rastladığımız Arapça ve Farsça kelime ve terkipler, çoğunlukla Alevi-Bektaşî inancıyla ilgili olmakla beraber halkın diline yerleşmiş sözcüklerdir.

Çün erdi mah-ı muharrem

Mümin olan kullar yasta

Süslü libas giyen olmaz

Kara giyer allar yasta

Şiirlerinde duygu ve düşüncelerini, sade ve ağdasız bir söyleyişle dile getiren Niyazi, anlam derinliğine ve bütünlüğüne önem vermiştir. Şiirlerindeki bu anlam yoğunluğunun yanında çoğu zaman ahenk bütünlüğünü de yakaladığını görürüz:

Köşe-i mihnette kaldık yalınız

Bir kalemim bir defterim bir de ben

Ağladık yalınız güldük yalınız

Bir kalemim bir defterim bir de ben

2.2.3. Şiirlerinin İçerik Özellikleri

Âşık Niyazi, şiirlerinde aşk, sevgi, din, gurbet, ölüm, doğa, yoksulluk, ihtiyarlık ve çeşitli toplumsal konulara yer vermiştir. Birçok Alevi zâkir âşığında olduğu gibi onun şiirlerinde de inancının izlerini geniş ölçüde görürüz. Nitekim Alevi-Bektaşî inancında ve

²⁸ Ensar Aslan, *Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Maya Akademi Yayın-Dağıtım, 2008, 103.

edebiyatında yer alan özel ad ve kavramlara şiirlerinde konu farkı gözetmeksizin yer vermiştir.

2.2.3.1. Aşk ve Sevgi Konulu Şiirler

Âşık Niyazi, şiirlerinde aşkı daha ziyade mecaz yönüyle işlemiştir. Tasavvufi konuları işlediği şiirlerinde ise ilahi aşktan ziyade Alevi erkânına ait hususlara yer vermeyi tercih etmiştir.

Mecaz aşkı konu edindiği şiirlerinde aşk derdinin dermanının yalnız sevgilide arandığı görülür. Maşuktan başka kimsenin bu derde çare bulması mümkün değildir.

Tabip doktora varmasın

Yârdan yarası olanlar

Merhem bulamaz sormasın

Yârdan yarası olanlar

Aşk konulu şiirlerinde söyleyişini güçlü kılmak için sık sık halk hikâyesi kahramanlarına telmihte bulunduğunu görürüz. Ayrıca bu şiirlerinde halk kültürü unsurlarına ve halk edebiyatı motiflerine geniş bir yer vermiştir. Turna, gül, bülbül, ceylan, karga gibi motifleri büyük çoğunlukla diğer saz şairlerinde de olduğu gibi benzetme unsuru olarak kullanmıştır.

Sen bize sevdirdin sohbeti sazı

Bülbül sesin sanki turna avazı

.....

Ferhat'ı dile düşürdün

Kerem'i küle düşürdün

Mecnun'u çöle düşürdün

Yaradan yârdan ayırma

Birçok âşıktaki olduğu gibi Âşık Niyazi'nin de kimi zaman sevgilinin vefasızlığından kimi zaman da hasret ve fîrakından yakındığını görürüz.

*Bir vefasız yâri sevdim
Hiç aklımdan çıkmaz oldu
Yüzün benden çevirmezken
Şimdi dönüp bakmaz oldu*

Âşık Niyazi'nin şiirlerinde sevgiyi birçok yönüyle işlediğini görürüz. Bu anlamda annesi ve çocukları başta olmak üzere yakınlarının birçoğuna onlara olan sevgisini ifade eden şiirler yazmıştır. Ayrıca sevgiyi, insanı merkeze alarak Alevi inanç ve felsefesi paralelinde işlediği şiirlerinin de geniş bir yer tuttuğunu görürüz.

*Dost Niyazi pirden dolu
İçenler bilir bu yolu
İncitmedik bir tek kulu
Görgü bilgi sevgi ile*

.....

*İki dünyada servetim
Oğlum kızım torunlarım
Hiç olmasa da kıymetim
Oğlum kızım torunlarım*

2.2.3.2. Din ve İnanç Konulu Şiirleri

Âşık Niyazi, din ve inanç konulu şiirlerinin tamamında Alevi inancını işlemiştir. Alevi inancına mensup bir ailenin çocuğu olması ve çocukluğundan itibaren cem ritüellerinin yapıldığı ortamlarda büyümesi bu durumun temel sebebidir.

Zâkirlik geleneği içerisinde yetişmiş olması sebebiyle şiirlerinde Allah-Muhammed Ali, Ehlibeyt ve On iki İmam'a duyduğu

muhabbete ve yol üzerine kurulu Alevi inancının temel ahlaki prensiplerine genişçe yer vermiştir.

Ehlibeyt yoluna gireyim dersin

Edebi irfanı öğren öyle gel

Hak yoluna serim vereyim dersin

Âdem'de erkânı öğren öyle gel

Alevi inanç sisteminin temel ritüelleri olan cemler, aynı zamanda inanç mensuplarının bir araya geldiği, küskünlerin dâra çekilip barıştırıldığı ve manevi bakımdan önder konumdaki inanç erlerinin ilim, ahlak ve irfan anlamında toplumu aydınlattığı toplanmalar olma özelliğini gösterirler. Cem ritüellerinde küskünler, cemi yöneten dede tarafından barıştırılıp, ilim ve irfan içerikli sohbetler edildikten sonra herkesin birbirinden rızalığı alınarak On iki hizmet adı verilen ritüel parçalarının sıralı bir biçimde uygulanmasıyla ibadet başlar ve devam eder. Âşık Niyazi'nin şiirlerinde cem ritüelini hemen her yönüyle dile getirdiğini görürüz.

Toplansın Güruh-u Naci

Orda herkes kardeş bacı

Her bir derdin var ilacı

Can da bizim cem de bizim

.....

Toplanmışlar bütün canlar

Gelin görün cemimizi

Gerçeği gerçekler anlar

Gelin görün cemimizi

Kimi mürşit kimi talip

Hepisi haldaş müsahip

Ele bele dile sahip

Gelin görün cemimizi

Âşık Niyazi, Alevi inanç sistemi temel taşıını oluşturan “Taliplik” kavramına şiirlerinde genişçe yer vermiştir.

Bak bülbülüm bu zarına

Âşık olmuş gülzarına

Talip olan hak darına

Durur Allah Allah deyi

Talip isen duy haberi

Ola gör Şahın Kamberi

Müslüm elinde teberi

Vurur Allah Allah deyi

.....

Talib-i Hayderiz gelin müminler

Doğru Şah’a gider yolumuz bizim

Allah bir Muhammed Ali demişiz

Dönmeyiz bunlardan birimiz bizim

Alevi inancında çok önemli yeri olan insan, insan sevgisi ve insanlık kavramları hemen tüm Alevi zâkir âşıklarında olduğu gibi Âşık Niyazi’nin şiirlerinde de çok sık rastladığımız unsurlardır.

Böyle emreylemiş bize dinimiz

İnsanlığa değer verenlerdeniz

Kendi düşmanımız kendi kinimiz

Hatayı özünde görenlerdeniz

Kerbela vakasını konu edinen maktel ve mersiyeler, Alevi-Bektaşî edebiyatı ve zâkirlik geleneği içerisinde çok geniş bir yere sahiptir. Hz. Hüseyin’in yetmiş iki yakınıyla birlikte Kerbelâ çölünde şehit edilmesi bütün Alevi zâkirlerinin şiirlerine konu olmuştur. Âşık Niyazi de Kerbelâ’da Hz. Hüseyin’in şehit edilmesinden duyduğu acıyı çeşitli şiirlerinde dile getirmiştir:

*Muhammed Ali'nin tertemiz soyu
Benzer dedesine cemali huyu
Boz bulanık akar Fırat'ın suyu
Kerbela'da Şah Hüseyin aşkına*

*Mah-ı Muharrem'de acılı günler
Makteller okunur talipler dinler
Gözü yaşlı feryat eder müminler
Kerbela'da Şah Hüseyin aşkına*

2.2.3.3. Gurbet Konulu Şiirler

Âşık Niyazi'nin şiirlerinde yer verdiği konulardan biri de gurbet ve sıla hasretidir. Ailesinden, çocuklarından ve sevdiklerinden uzak düşmenin verdiği hasret ve fırakı gurbet şiirlerinde buluruz.

*Eğer olsa idi dizimde takat
Koşarak yavruma gelmek isterdim
Sanma ki unuttum saniye saat
Uçarak yavruma gelmek isterdim*

.....
*Yaşlı gözüüm bakar gurbet yoluna
Hadır bayram geldi sen de gel yavrum
Ya Rab gurbet cefa oldu kuluna
Hadır bayram geldi sen de gel yavrum*

Gurbet elde garip olmanın zorluğunu ve acısını şiirlerinde duygulu bir söyleyişle ifade ettiğini görürüz. Bunda kendisinin de

uzun süre gurbette kalmasının etkisi vardır. Nitekim gurbette garibin halini tasvir ettiği bir şiirinde yaşanmışlık ilk duyuşta hissedilir.

Gittim gezdim gördüm gurbet elleri

Halin arz edeyim size garibin

Dinleyince âşıkların sazını

Bir derdi çıkıyor yüze garibin

Yine bir gurbet şiirinde günümüzde giderek kullanımı azalmaya başlayan ve yerini telefon, internet gibi teknolojik haberleşme araçlarına bırakan mektubun hazından bahseder. Ona göre bu iletişim araçları mektup kadar tatmin edici ve duyguları yansıtacak nitelikte değildir.

Arttı dertlerim bitmedi

Bu mektubu yazdım sana

Tel ve telefon yetmedi

Bu mektubu yazdım sana

2.2.3.4. Toplumsal Konulu Şiirler

Âşık Niyazi şiirlerinde toplumsal konulara çok geniş bir yer vermiştir. Bu şiirlerinin büyük bir çoğunluğunda da insanlara onları doğru ve güzel olana yönlendirmek amacıyla bir mesaj verme kaygısı taşıdığını görürüz.

İnsanlığın madalyası

Biri akıl biri vicdan

Kuluna vermiş Huda'sı

Biri akıl biri vicdan

Son dönem Alevi zâkir âşıklarının çoğunda olduğu gibi bil-hassa adaletsizlikten yakınma, ezilmişlik, işsizlik ve yoksulluk gibi toplumun önemli yaralarını dile getirdiği şiirleri çoğunluktadır.

Bu yaşamın her dalında

Emeklinin emeği var

Yürürken asfalt yolunda

Emeklinin emeği var

.....

Aldığım maaşım yetmez kiraya

Ondan sonra borçlu girer sıraya

Adalet nerede gidem oraya

Hakkım varsa alacağım neredede

“Zengin olmak için” adlı şiirinde toplumdaki çarpıklıkları, haksızlıkları nükteli bir biçimde dile getirmiştir:

Tamah nekes bu sözümü

Tutsun zengin olmak için

Merhameti bir kenara

Atsın zengin olmak için

Gazeteye versin ilan

Uydursun her türlü yalan

Devlet millet malın talan

Etsin zengin olmak için

Toplumsal şiirleri içerisinde dikkat çekenlerden birisi de köylü kadınlarının çektiği sıkıntıları dile getirdiği şiiridir.

İçtiği ayran çorbası

Kırk bir yamalı bohçası

Dövülüp sövülmek cabası

Köyde köylü kadınları

İnsana yapılan her türlü zulüm ve haksızlığın karşısında olan Âşık Niyazi, insan incitmeyi en büyük günah olarak tanımlar. Nitekim 1993 yılında Sivas'ta 37 kişinin kaldıkları otelde yakılmalarından duyduğu üzüntüyü dile getirdiği şiirlerinden birin de bunun İslam dini adına yapılamayacağını ve İslam'ı lekeleyeceğini ifade etmiştir.

İslamlık adına yapılmaz bunlar

Benzin gibi yandı dökülen kanlar

Gerçekler yolunda can veren canlar

Size bu zulümler Mervan mirası

2.2.3.5. Diğer Şiirler

Âşık Niyazi'nin şiirlerinde ayrıca ölüm başta olmak üzere ihtiyarlık, yakınma ve doğa konularını işlediğini görürüz. Bilhassa ölüm konusuna birçok şiirinde rastlarız.

Her gün haber salar ölüm meleği

Hakkım var diyenler helal eylesin

Ben naçızın temennisi dileği

Hakkım var diyenler helal eylesin

.....

Bir kaç bayram mezarıma gelinir

Toprak çöker zorca yerim bilinir

Nüfus kütüğünden adım silinir

Arasınlar var mı bulacak beni

Âşık Niyazi'nin doğayı konu edindiğı iki şiiri vardır. Fakat farklı konuları işlediğı şiirlerinde tabiatla ilgili birçok unsura yer verdiğini görürüz.

*Burcu burcu gül çiçeğı kokuyor
Her kuş öz dilinde şiir okuyor
Deresinden berrak sular akıyor
Güzel yurdum ormanıyla güzeldir*

Kişileri konu edinen şiirlerine fazla rastlayamadığımız Âşık Niyazi'nin, bu konuda sadece çağımızın önemli saz şairlerinden Âşık Mahzuni Şerif'in vefatından duyduğu üzüntüyü dile getiren bir şiiri vardır:

*Acı haber bize geldi Köln'den
Sevenlerini görmeden göçtün
Aile efrada Ana Vatan'dan
Hiçbirine haber vermeden göçtün*

.....
*Sen bize sevdirdin sohbeti sazı
Bülbül sesin sanki turna avazı
Mahzuni der gezer ağlar Niyazi
Akan gözyaşlarım silmeden göçtün*

2.3. Hikâyeciliğı

Âşık Niyazi, henüz ilkokul çağlarındayken âşıklığa merak sarmıştır. Bu merakının oluşmasında cemler ve irfanî muhabbet meclislerinin yanı sıra, çocukluğundan itibaren çeşitli âşıklardan dinlediğı ve kitaplardan okuduğı halk hikâyelerinin etkisi dikkate değerdir. Özellikle gençlik yıllarında okuduğı başta Karacaoğlan hikâyesi olmak üzere Şah İsmail, Ferhat ile Şirin ve Âşık Kerem hikâyeleri onu derinden etkilemiştir.

Âşık Niyazi'nin hikâyeciliğinde Diyarbakır yöresi Alevi ocakları arasında gerçekleştirilen cemlerdeki hizmetlerden “Münakıplık Hizmeti”nin önemli rolü vardır. Münakıp, cem ritüellerinde Ebu Müslim Şah-ı Teberdâr, Battal Gazi Destanı, Yeminî'nin Fazilet-nâmesi, Divan-ı Nesimi, Fuzulî'nin Hadikatü's-süada'sı gibi eserleri okuyan hizmet sahibine verilen addır. Genelde bu hizmeti zâkirler üstlenirler. Âşık Niyazi'nin hikâyeye anlatma geleneği ile ilk tanışması bu ortamlarda zâkir ve münakıpların okuduğu ve anlattığı manzum ve nesir karışık dinî menkıbe ve destanlarla olmuştur. Âşık Niyazi'nin bu cemlerde öğrendiği menkıbevi anlatmaların ve dinî karakterdeki destanî anlatmaların başında Kesikbaş Hikâyesi, Hayber Kalesi Cengi (Cenk-nâme), Ebu Müslim Şah-ı Teberdâr (Kıssa-ı Ebû Müslim/Ebû Müslim-nâme) ve Battal Gazi Destanı gelmektedir.

Diğer taraftan, genç yaşlardan itibaren tanıştığı çeşitli âşıklardan da dinlediği bu hikâyelerin çoğunu ezberleyen Âşık Niyazi, köy kahvelerinde, muhabbet ve âşık meclislerinde öğrendiği bu hikâyeleri sazıyla ve sözüyle insanlara anlatmıştır. Âşık Niyazi'nin anlattığı halk hikâyeleri, çeşitli kitaplardan okuduğu ya da âşıklardan dinleyip öğrendikleriyle sınırlıdır. Âşığın sazı eşliğinde anlattığı halk hikâyeleri şunlardır:

1. Karacaoğlan Hikâyesi
2. Şah İsmail Hikâyesi
3. Köroğlu Hikâyesi
4. Âşık Kerem Hikâyesi (Kerem ile Aslı)
5. Ferhat ile Şirin
6. Tahir ile Zühre
7. Yusuf ile Züleyha
8. Leyla ile Mecnun
9. Arzu ile Kamber

2.4. Zâkirlik Geleneginin İcra Ortamının Değişimi ve Âşık Niyazi

Âşık Niyazi'nin gençlik yıllarının bir Alevi Türkmen köyünde geçmesi, geleneksel cem ritüellerine ve irfanî muhabbet meclislerine katılmasını ve bu ortamlarda yetişmesini sağlamıştır. Âşık Niyazi'nin şiir anlayışı doğrudan bu ortamlarda icra edilen deyiş, düvaz imam, tevhit, mersiye vb. gibi şiir türlerinin etkisi altında şekillenmiştir. Aşağıda yer verdiğimiz cemlerde ve diğer inanç merkezli ritüeller sırasında icra edilen düvaz imamı bu durumun en belirgin örneklerindendir.

*İmamı Hasan'ın zehirin yuttuk
Hüseyni Kerbelâ derdine battık
İmam Zeynel ile zindanda yatık
Muhammed Bâkır'dır pirimiz bizim*

*İmamı Cafer'den öğrendim yolu
Musa-yı Kazım'dan içmişim dolu
Nesimî gibi olduk doğru bir kulu
Meğerki yüzülse derimiz bizim*

*Horasan elinde Şah İmam Rıza
Taki ile Naki yardım et bize
Hasan'ü'l Askeri car kaldı size
Her daim çağırır dilimiz bizim*

*Mervan oğlu gine haddini aştı
Mehdi sahip zaman günü yaklaştı
Hû deyip de Âşık Niyazi coştı
Açar zemheride gülümüz bizim*

Diyarbakır yöresi Alevi ocakları arasında, usta-çırak ilişkisi çerçevesinde gelişen ve kahvehaneler ve âşık meclislerinde icra ortamı bulan bir âşıklık geleneğinden söz etmek mümkün değildir. Âşıklık geleneğinin yaratım, aktarım ve icra ortamı cem ritüelleri ve irfanî muhabbet meclisleridir. Dolayısıyla bu ortamlarda âşıktan ziyade zâkir yetişmekte ve zâkirlik geleneği âşıklığa göre topluluk arasında daha makbul ve yaygın bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ortamlarda yetişen zâkirler arasında yaratma kabiliyeti olanlar olduğu gibi, bu yeteneğe sahip olmayıp yalnızca sazı ve sözüyle geleneğin aktarımını sağlayanlar da mevcuttur. Âşık Niyazi de daha önceden de belirttiğimiz gibi herhangi bir ustanın elinde yetişmemiş, bulunduğu çevredeki cem ritüellerindeki zâkirlik geleneğinin içerisinde yetişmiştir. Alevi inancı ve cem ritüelleri bağlamında yaratım ve icralarla zâkirlik geleneği içerisinde yetişen Âşık Niyazi, daha sonraları bulunduğu yöredeki cemlerin ve diğer ritüellerin icrasının azalması ve itibarını yitirmesi ile âşıklık geleneği kurallarını öğrenmeye başlamış ve çok sayıda âşıkla tanışarak ve aynı ortamı paylaşarak bu gelenek içerisinde edebî yaratımlarına devam etmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi 1950 sonrası, kent merkezlerine göç eden Alevi zâkirlerin ve âşıkların yeni ideolojilerle ve düşüncelerle tanıştığı yıllar olmuştur. Şiirlerini yeni tanıştıkları bu ideoloji ve fikirler bağlamında üretmeye ve icra etmeye başlayan bu kuşak Alevi zâkir ve âşıkları, kısa bir süre içerisinde plaklar yapmaya ve çeşitli organizasyonlarda konserler vermeye başlamışlardır. Aynı zamanda il il ve köy köy dolaşmaya da devam eden bu âşıklar, kent ortamına uzak kalan âşık ve zâkirlerin de şiir üretimini ve icrasını etkilemişlerdir. Âşık Niyazi'nin de bu dönemin en önde gelen Alevi inancına mensup âşıkları olan Davut Sulari, Mahzuni Şerif, Âşık Daimi ve Ali Kızıltuğ gibi önemli isimlerle tanışması ve onlardan etkilenmesi kaçınılmaz olmuştur. Yaşadığı yörede eski geleneksel cemlerin ve diğer ritüellerin gerçekleştirilmemesi Âşık Niyazi'nin şiirlerinin âşık meclislerinde, sohbet toplantılarında ve köy kahvehanelerinde icra etmesine ve yaratımına bu bağlamda devam etmesine yol açmıştır. Nitekim kırk yaşına doğru köyündeki eski cemleri ve muhabbet meclislerini bulamayarak kente göç eden Âşık Niyazi'nin yaratım ve icra ortamı tamamen değişikliğe uğramıştır.

Bu dönemden itibaren Âşık Niyazi'nin şiirlerinde, sosyal meseleleri önceki yıllara oranla daha çok dikkate alan, sahip olduğı dünya görüşünü konu edinen ve toplumsal sorunları ve aksaklıkları eleştiren bir içerik ile karşılaşırız. Tabii ki köyünden ve sevdiklerinden ayrılması bir taraftan da şiirlerinde gurbet temasının ön plana çıkmasına da yol açmıştır. Cem ritüelleri ve hizmetler bağlamında gerçekleştirilen üretim ve icralar artık yerini yeni kentli yaşam tarzında evlerde, etkinliklerde ya da çeşitli muhabbet meclislerinde gerçekleşen icralara bırakmıştır. Dolayısıyla önceleri ürettiğı ritüele yönelik deyiş, düvaz imam, tevhit, mersiye vb. gibi şiir türleri yerine, yukarıda sözünü ettiğimiz içeriklerden oluşan koşma tarzında şiirler üretmeye ve icra etmeye başlamıştır.

Diğeri taraftan, çağdaşı olan diğeri Alevi âşık ve zâkirler gibi, Alevi inancına mensup olup da yola/erkâna bağlı olmayan ve bunun gereklerini yerine getirmeyen ya da Aleviliğı çeşitli ideoloji ve siyasi düşünceleri üzerinde yorumlayan ve eleştiren Alevi inancına mensup bireyleri de şiirlerinde eleştirmekten ve uyarmaktan geri durmamıştır.

Hakikatin kervanında

Mürşide uyana sözüm

Dinlemezsen ben bağır mam

Sesimi duyana sözüm

Aradık bulunmaz sadık

Herkese dost dedik kaldık

Hangi pirden öğüt aldık

Kalmadı erkâna sözüm

Şiirlerinden zâkirliğin değışen yaratım ve icra ortamının farkında olduğunu ve bu durumdan rahatsız olduğunu anladığımız Âşık Niyazi, aşağıda yer verdiğimiz dörtlüğünde değışen şartları ve yeni icra ortamının durumunu adeta özetlemiştir.

*Herkes çıkarına ip ucu tutmuş
Gaflet gelip muhipleri uyutmuş
Mümin müslüm ibadeti unutmuş
İltifat sinema bardadır şimdi*

Alevi inancına mensup âşıkların ve zâkirlerin şiirlerinde toplumsal, siyasi ve beşeri konular içerikli şiirler üretmeleri elbette 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan bir durum değildir. Ancak, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren zâkirler ve âşıklar tarafından bu konuların ele alınış tarzı geleneksel bağlamından farklı olmuştur. Alevi inancına ait olmayan ve inanç mensuplarının sonradan tanıştıkları yeni birtakım siyasi ve sosyal ideoloji ve fikirlerin Alevi zâkirlerin şiirlerine konu edinilmesi yeni bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Geleneksel yapı içerisinde üretilen toplumsal ve beşeri konular içerikli şiirlerin taşıdıkları kaygının temelinde geleneğin korunması, aktarımı ve aslına uygun güncellenmesi varken, son yarım asrı aşkın bir zamandır bu kaygı, değişen ortamla birlikte yerini bir önceki bölümde (I. Bölüm) ayrıntılı olarak sözünü ettiğimiz birtakım yeni kaygılara bırakmıştır. Buna bağlı olarak bu dönemin âşık ve zâkirleri üretimlerinde ritüelin ve yolun devamlılığı ya da güncellenmesi kaygısını taşımamışlardır. Bu durum zâkir ve âşıkları rahatsız etse de bu dönem âşıklarının büyük çoğunluğu ritüel bağlamında şiir üretmek yerine, değişen koşulların ve oluşan yeni icra ortamını eleştirmeye yönelik şiirler üretmeye başlamışlardır. Yukarıda verdiğimiz dörtlüğünde de olduğu gibi, Âşık Niyazi de çok sayıda şiirinde mevcut durumu bu bakış açısıyla işlemiştir. Zâkirlik geleneğinin cem ritüelleri ve irfanî muhabbet meclisleri ortamında yetişen Âşık Niyazi, çağdaşı zâkir ve âşıklar gibi her geçen gün zâkirlik geleneğinden uzaklaşmış, üretimini ve aktarımını âşıklık geleneği merkezli gerçekleştirmeye devam etmiştir.

Çocukluk yıllarından itibaren cem ritüelleri ve irfanî muhabbet meclislerinde yetişen ve bu ortamdaki zâkirlik geleneği ile birebir muhatap olma şansını yakalayan Âşık Niyazi, son 1950’li yıllardan sonraki tüm Alevi âşıklar gibi, bu ortamlara yönelik şi-

irler üretmekten ziyade, sosyal mesaj içerikli, toplumsal olayları kaygı edinen ve bu bağlamda gördüğü çarpıklıkları, adaletsizlikleri ve daha birçok olumsuzluğu dile getiren şiirler üretmiştir. Şiirleri çağdaşı olduğu diğer Alevi âşıklar gibi beşeri, ideolojik ve sosyal konular etrafında şekillenmiştir. Çocukluk ve gençlik yıllarında cem ritüellerinde ve zâkirlik geleneği içerisinde yetişen Âşık Niyazi'nin şiirlerinin içeriğinin ve üretim amacının bu geleneksel ortam bağlamında olmamasının temel sebebi, Alevi ritüellerinin ve bu ritüellere bağlı yapıların tamamının değişime uğramasıyla ilgilidir. Değişen icra ve yaratım ortamı şiirlerin doğrudan konularını ve verdiği mesajları da değiştirmiştir. Göçle geldiği kent ortamında geleneksel cem ortamını bulamayan diğer zâkir ve âşıklar gibi, Âşık Niyazi de şiirlerini oluşan yeni ortam bağlamında üretmeye ve icra etmeye devam etmiştir. Ancak bir taraftan da değişen şartların ve yeni oluşan yaratım ve icra ortamının farkında olan Âşık Niyazi, şiirlerinde bu ortamın eleştirisini yaparken bir yandan da eski geleneksel cemlere ve irfanî muhabbet meclislerine olan özlemini dile getirmekten geri durmamıştır.

III. BÖLÜM

ŞİİRLER

3.1. Beş Heceliler

1- Diyelim Allah

İstersen dirlik
Âlemde erlik
Olalım birlik
Diyelim Allah

Kırımızı gülle
Sefil bülbülle
Tatlı bir dille
Diyelim Allah

Haklar hak olsun
İman çok olsun
Vücut pâk olsun
Diyelim Allah

Tembel durulmaz
Böyle varılmaz
Diyen yorulmaz
Diyelim Allah

Varsa itikat
Hakk’a sadakat
Her gün her saat
Diyelim Allah

Ne güzel adı
Verir muradı
Bal gibi tadı
Diyelim Allah

Niyazi kulun
Kalbinde bulun
Ummana dalın
Diyelim Allah

2-Cahil

Hey yola gelmez
Sağ solu görmez
Boş dolu bilmez
Münafık cahil

Boştur dediğin
Haram yediğin
Bulursun dengin
Münafık cahil

Fitne oyuncu
Nefse uyucu
Fakir soyucu
Münafık cahil

Karadır yüzün
Yalandır sözün
Kör ölmüş gözün
Münafık cahil

Mervan dölüsün
Çok sürünürsün
Sonra ölürsün
Münafık cahil

Bunu kim yazdı
Yazana kızdı
Daha çok azdı
Münafık cahil

Niyazi'yi gördün
İt olup ürdün
Yurdundan sürdün
Münafık cahil

3-Gurbet Elinde

Sılamı özledim
Gurbet elinde
Yılları gözledim
Gurbet elinde

Tuzağa tuttu
Nutkum kuruttu
Dostlar unuttu
Gurbet elinde

Yıldım dadından
Her gün yâdından
Korktum adından
Gurbet elinde

Gülmüyor yüzüm
Yaşlıdır gözüm
Duymazsın sözüm
Gurbet elinde

Günüm yıl ettin
Kaddım dal ettin
Dilim lal ettin
Gurbet elinde

Adın gurbettir
Yolların settir
Çekilmez derttir
Gurbet elinde

N'etsin Niyazi
Alnında yazı
Çok gibi azı
Gurbet elinde

3.2. Sekiz Heceliler

4- Ne idim Ne Oldum

Kendi kendime sorarım
Ne idim ne oldum şimdi
Ben beni bende ararım
Ne idim ne oldum şimdi

Mürşit rehber pirim vardı
Dost ceminde yerim vardı
Hak yolunda serim vardı
Ne idim ne oldum şimdi

Toplanırdı oğlum kızım
Dilde meyim elde sazım
Sohbet dolu bahar yazım
Ne idim ne oldum şimdi

Kendimce bir halim vardı
Tutunacak dalım vardı
Param mülküm malım vardı
Ne idim ne oldum şimdi

Derdi verdin demem yeter
Ölüm gelir hepsi biter
Dost Niyazi yandı tüter
Ne idim ne oldum şimdi
Aslıma kavuştum şimdi

5- Ceme Gidelim

Hakikatin kervanında
Canları cemde göreydim
Ulu pirin divanında
Canları cemde göreydim

Zakir elinde saz ile
Pirim gülbeng duvaz ile
Talip olan niyaz ile
Canları cemde göreydim

Herkes birbirinden razı
Eylerken hakka niyazı
Ara sıra bazı bazı
Canları cemde göreydim

Düşkünler tutulmuş dara
Müşküllere olsun çara
Erişmek için Hünkâr'a
Canları cemde göreydim

Dost Niyazi'nin yolu
Kutsaldır içtiği dolu
İlim irfan okulu
Canları cemde göreydim

6- Ayrı

Uyma münafiğa kardeş
Seni kılar dinden ayrı
Nefs dediğin yanar ateş
Seni kılar senden ayrı

Sözünde sen olma naşı
Yükün gevher eyle taşı
Bulduysan kâmil yoldaşı
Sakın gezme ondan ayrı

Hakka meyil katman lazım
Benliğini atman lazım
Bu öğüdü tutman lazım
Çok sözüm var bundan ayrı

Kul Niyazi bu kararı
Kılan çeker mi zararı
Bu dünyanın günahkârı
Acep var mı benden ayrı

7- Can da Bizim Cem de Bizim

Bilelim yol ulusunu
İçelim pir dolusunu
Soralım hak sorusunu
Can da bizim cem de bizim

Toplansın Güruh-u Naci
Orda herkes kardeş bacı
Her bir derdin var ilacı
Can da bizim cem de bizim

Der Niyazi bir olalım
Halka namazı kılalım
Pirin duasın alalım
Can da bizim cem de bizim

8- Ceme Giderim

Cem evidir canlar yolu
Cem olur ceme giderim
Pir elinden içtim dolu
Cem olur ceme giderim

Canım başım varım ile
Eşim dostum yârim ile
Oğlum kızım karım ile
Cem olur ceme giderim

Nasıl gitmem ben bu yola
Ordadır Şah-ı Kerbelâ
Beni eyledi müptela

Cem olur ceme giderim
Dost Niyazi dostun nerde
Salmış seni dertten derde
Özüm darda yüzüm yerde
Cem olur ceme giderim

9- Kolay mıdır Hakkı Bilmek

Bu yolun yolcusu canlar
Kinden kibirden arıdır
Riya ile yol güdenler
Mervan Yezid'in yârıdır

Kolay mıdır hakkı bilmek
Yolunda can verip ölmek
Bu birliği dörde bölmek
Malum kimlerin kârıdır

Sevdik saydık ulumuzu
İçtik pirden dolumuzu
Hor görenler yolumuzu
Akılcı vicdanı yârıdır

Niyazi şahın kamberi
Olsun herkesin haberi
Ham softa ezelden beri
Gerçeklerin inkârıdır

Düşme Münkir Deryasına
Gelin canlar biz girelim
Dervişlerin dünyasına
Dili döner teli söyler

10- Düşmüş aşkın sevdasına

Mülayim tatlıdır huyu
Gözyaşları Kevser suyu
Soyu Ehlibeyt'in soyu
Nur katılmış mayasına

Sanki meyve dolu daldır
Çiçekten aldığı baldır
Giydiği hırkadır şaldır
Bakmaz giyim modasına

Gittiği ilim yoludur
Göğsü imanla doludur
Hakk'ın sevgili kuludur
Dinle bir bak sedasına

Veysel Mahzuni'ye bakın
Bizden bize daha yakın
Sakın Dost Niyazi sakın
Düşme münkir deryasına

11- Gelin Görün Cemimizi

Toplanmışlar bütün canlar
Gelin görün cemimizi
Gerçeği gerçekler anlar
Gelin görün cemimizi

Kimi mürşit kimi talip
Hepsi haldaş ve musahip
Ele bele dile sahip
Gelin görün cemimizi

Davası hakkın davası
Kavgası hakkın kavgası
İlim ve irfan yuvası
Gelin görün cemimizi

Dergâh Hünkâr'ın dergâhı
Semah kırkların semahı
Yalnız kalemdir silahı
Gelin görün cemimizi

Hakk'ın dolusun içenler
İçip kendinden geçenler
Daim doğruyu seçenler
Gelin görün cemimizi

Ozanları çalar sazı
Sesleri turna avazı
Davet eder Dost Niyazı
Gelin görün cemimizi

12- Eyvah Eyvah

Hayal oldu elim yurdum
Eyvah eyvah ellerime
Gözlerimden akar durmaz
Eyvah eyvah sellerime

Saf idim ki sana kandım
Seni ben benimdir sandım
Meğerki boşuna yandım
Eyvah eyvah küllerime

Dediler tabip gelecek
Yaram içte kim bilecek
Ölene dek söyleyecek
Eyvah eyvah dillerime

Ne olduysa bana oldu
Ağyarlar sefayı buldu
Deremedim erken soldu
Eyvah eyvah güllerime

Kul Niyazi ölmez oldu
Ağlayıp da gülmez oldu
Sazım düzen tutmaz oldu
Eyvah eyvah tellerime

13- Zengin Olmak İçin-1

Temah nekes bu sözümü
Tutsun zengin olmak için
Merhameti bir kenara
Atsın zengin olmak için

Gazeteye versin ilân
Uydursun her türlü yalan
Devlet millet malı talan
Etsin zengin olmak için

Nerde bir saf varsa bulsun
Onunla arkadaş olsun
İster ise üryan kalsın
Yolsun zengin olmak için

Eğer var ise maaşı
Vermesin bacı kardaşı
Sattığı pirince taşı
Katsın zengin olmak için

Dost Niyazi herkes duysun
Akıllar vicdana uysun
Yetmez ise kefen soysun
Satsın zengin olmak için

14- Zengin Olmak İçin-2

Nasihatim vardır size
Uyun zengin olmak için
Fakir yoksul dinlemeyin
Soyun zengin olmak için

Bire alın beşe satın
Pirince kum süte su katın
Bir beş bin yalan atın
Sayın zengin olmak için

Gerçeğin gerçek özünü
Dese dinleme sözünü
Dost Niyazi'nin gözünü
Oyun zengin olmak için

15- Etmedin mi

Benim ile garezin ne
Ağyara kul etmedin mi
Kurutmadın gözüm yaşı
Daima sel etmedin mi

Ezel hatır soranlarım
Olmuşlar ok vuranlarım
Hani dostum yaranlarım
Hepsini el etmedin mi

Münafığın oğlu hayın
Cahillikten almış payın
Bulamadın bir kolayın
Gurbeti yol etmedin mi

Çektiğim kadar çektirdin
Yarama tuzu ektirdin
İki dudağım diktirdin
Dilimi lal etmedin mi

Kul Niyazi derki coştum
Halden bilmeze konuştum
Afyon mu içtim uyuştum
Kaddimi dal etmedin mi

16- Kimse Bilmez El Ne Bilsin

Zalim münafık elinden
Yıldığımı el ne bilsin
Tek başıma bir kenarda
Kaldığımı el ne bilsin

Kavmim gözüm oya oya
Yaşamadım doya doya
Kilimin dört ucun suya
Saldığımı el ne bilsin

Kim duyarsa avazımı
Okuyorum duvazımı
Ölmeden öz namazımı
Kıldığımı el ne bilsin

Söylemesi budur bizden
Bilip bilmemesi sizden
Öğüdü terbiyesizden
Aldığımı el ne bilsin

Kuluna kuldur Niyazı
Beşerdir şaşıyor bazı
Derdim için ben bu sazı
Çaldığımı el ne bilsin

17- Köyde Köylü Kadınları

Dinleyin nasıldır beyler
Köyde köylü kadınları
Çocuk doğar ninni söyler
Köyde köylü kadınları

İçtiği ayran çorbası
Kırk bir yamalı bohçası
Dövülüp sövülmek cabası
Köyde köylü kadınları

Erkenden hamur yoğurur
Ebesiz çocuk doğurur
Çift sürer harman savurur
Köyde köylü kadınları

Hem babası alır başlık
Ömründe görmemiş harçlık
Buğday döver eyler aşlık
Köyde köylü kadınları

Koca çağırınca koşar
Çünkü boş ol dese boşar
Dost Niyazi böyle yaşar
Köyde köylü kadınları

18- Ama Neden

Kimseye kem sözümüz yok
Darıldılar ama neden
Gece gündüz benim için
Yorulduklar ama neden

Çok severim milletimi
Pek bildiler kıymetimi
Aldılar yol biletimi
Ayrıldılar ama neden

Gine herkes yârimızdır
Dostu sevmek kârımızdır
İyi niyet varımızdır
Soğudular ama neden

Karşılıklı bunca hürmet
Saygı sevgi değer kıymet
Sabah kadar muhabbet
Kırıldılar ama neden

Niyazi'yim sözüm çoktu
Benim sözüm bana oktu
Hani benlik senlik yoktu
Kayrıldılar ama neden

19- Ömrümün Sonunda

Zalim felek beni benden
Aldı ömrümün sonunda
Her iki elim koynumda
Kaldı ömrümün sonunda

Suçum nerde hatam nerde
Niçin muhtacım namerde
Tarifi imkânsız derde
Saldı ömrümün sonunda

Bitti artık umutlarım
Dert üstüne dert katlarım
Bir kuş gibi kanatlarım
Yoldu ömrümün sonunda
Al hançerin yüreğim yar
Ben söylemem bak neler var
Öz evladım bana ağyar
Oldu ömrümün sonunda

Dost Niyazi'nin muradı
Her feryadın var bir tadı
Ben kaçtım ecel aradı
Buldu ömrümün sonunda

20- Bir Hasete Bir Nekese

Behey canlar nefretim çok
Bir hasete bir nekese
Verilecek kıymetim yok
Bir hasete bir nekese

Zehire benzer kelamı
Konuştum buldum belamı
Vermezem Tanrı selamı
Bir hasete bir nekese

Haram zıkım yiyer kusmaz
Dilini bağlasan susmaz
Kâmil zaten kulak asmaz
Bir hasete bir nekese

Dinim Muhammed'in dini
Çağırırım ya Rab seni
Muhatap eyleme beni
Bir hasete bir nekese

Artık usanmış Niyazi
Nekeslerden var mı razı
Hocalar kılmaz namazı
Bir hasete bir nekese

21- Çaldı Eller

Güller gibi koklar idim
Seni benden çaldı eller
Can evimde saklar idim
Seni benden çaldı eller

Doya doya bir bakınca
Düşünmezdim bir sakınca
Az benden ayrı çıkınca
Seni benden çaldı eller

Sarı selviler boyunca
Görünürdün bana gonca
Biraz gafil uyuyunca
Seni benden çaldı eller

Acı bana acı bana
Bal da yedim acı bana
Şimdi oldun bacı bana
Seni benden çaldı eller

Alay ettin benim ile
Anlatamam ünüm ile
Kaldım kara günüm ile
Seni benden çaldı eller

Kul Niyazi der görünce
Deste güllerim derince
Bağıma ağyar girince
Seni benden çaldı eller

22- Turnam

Âşıkların ahvalinden
Sorar mısın turnam turnam
Sen aşığın figanısın
Durur musun turnam turnam

Gidiyorsun uça uça
Avcılardan kaç a kaç a
Felek gelmiş yaram aç a
Sorar mısın turnam turnam

Anlasaydın keşke dilim
Sana yabancı değilim
Diyarbakır benim ilim
Uğrar mısın turnam turnam

Kim takip eder peşini
Kıyıp vurmuşlar eşini
Sen de gör felek işini
Korkmaz mısın turnam turnam

Bilsen Niyazi'nin derdini
Ömür boyu miras verdin
Gizli gizli bana derdin
Söyler misin turnam turnam

23- Geçiyor Günlerim Böyle

Viranede baykuş gibi
Geçiyor günlerim böyle
Yuvasız sefil kuş gibi
Geçiyor günlerim böyle

Leyla'sından ayrı gibi
Nem yüreği dağlı gibi
Anasız bir yavru gibi
Geçiyor günlerim böyle

Gülemedim eller gibi
Figan eden diller gibi
Seherde bülbüller gibi
Geçiyor günlerim böyle

Çağlar çağlar akarım ben
Söyler yürek yakarım ben
El koynumda bakarım ben
Geçiyor günlerim böyle

Düşmanlarım Mervan gibi
Katıklarım yavan gibi
Avcı vurmuş ceylan gibi
Geçiyor günlerim böyle

Niyazi canım hediye
Geldim cihana ne diye
Dilim Şah Hüseyin diye
Geçiyor günlerim böyle

24- Dünya

Yaşamak hakkı vermedin
Ölmeye mi geldim dünya
Mendil gibi gözyaşları
Silmeye mi geldim dünya

Muhtaç eyledin zalime
Engeller koydun yoluma
Ağlanarak bu halime
Gülmeye mi geldim dünya

Nasıl yazmışsın yazımı
Kime eyleyim nazımı
Ölmeden öz namazımı
Kılmaya mı geldim dünya

Beni dünyaya getirdin
Gün saat ömrüm bitirdin
Aldın elimden yitirdin
Bulmaya mı geldim dünya

Dost Niyazi doğru yolu
Banmadan içilmez dolu
Hırs ile nefsimin kulu
Olmaya mı geldim dünya

25- Kör Kaderim

Kime arz etsem halimi
Kör kaderim gör kaderim
Fidan iken kırdı dalımı
Kör kaderim gör kaderim

Ceylan gibi koşa koşa
Seller gibi coşa coşa
Emeklerim gitti boşa
Kör kaderim gör kaderim

Yâr dediğim yaraladı
Yalan sözle karaladı
Bin türlü dert sıraladı
Kör kaderim gör kaderim

Gurbet eli yol eyledi
Bülbül dilim lal eyledi
El âleme kul eyledi
Kör kaderim gör kaderim

Dost Niyazi benim adım
Vermedi benim muradım
Dert verdi derman aradım
Kör kaderim gör kaderim

26- Bayram Olmadı

Bu kaçınıcı bayram bilmem
Bayramım bayram olmadı
İçim hüzün dolar gülmem
Bayramım bayram olmadı

Dostlar ırak varamadım
Hatır gönül soramadım
Merhem oldum yaramadım
Bayramım bayram olmadı

Saattim saniyem vaktim
Viran ettin gönül tahtım
Yâr gelmez yollara baktım
Bayramım bayram olmadı

Şaşı dost Niyazi şaşı
Hasretlik başımdan aştı
Derdim efkâra karıştı
Bayramım bayram olmadı

27- Emeklerim Boşmuş

Ömür boyu hep çalıştım
Meğer boşmuş emeklerim
Kınamayın billâh şaştım
Meğer boşmuş emeklerim

Cebinde yok ise paran
Bulamazsın hatır soran
Gönül köşküm oldu viran
Meğer boşmuş emeklerim

Herkes bir suç buldu bana
Dostum düşman oldu bana
Hiç soran yok n'oldu bana
Meğer boşmuş emeklerim

Sever kıymazdım gözüme
Şimdi bakan yok yüzüme
Gücenmesinler sözüme
Meğer boşmuş emeklerim

Dost Niyazi dostu derim
Yalan yok gerçek haberim
Ya suçumdur ya kaderim
Meğer boşmuş emeklerim

28- Gider

Nazlı yara ne söyledim
Kaşlarını yıkar gider
Kapıyı yüzüme çarpıp
Şöyle bir ters bakar gider

Suç olur iyi niyetim
Pul kadar yok mu kıymetim
Bilmem neyledim ki nettim
Bu gönlümü yıkar gider

Bekle bekle kal diyemem
Düş yakamadan sal diyemem
Niyazi'yi al diyemem
Sinirlenir çıkar gider

29- Allah

Bağıma güller ektirdim
Adü ağyar derer Allah
Benliğine giden kişi
Bir gün cezan verir Allah

Malım aldın talan gibi
Kaybettiğin bulan gibi
Eğri olma yılan gibi
Seni yerde sürür Allah

Dersen benim bildiğim var
Benim de bir öğüdüm var
Deme gencim yığdım var
Sırtın yere vurur Allah

Bana akı ermez dersin
Kimse hesap sormaz dersin
Karanlıktır görmez dersin
Ne yaptığın görür Allah

Dost Niyazi böyle olmaz
Öğüt verir öğüt almaz
Yaptıkların sana kalmaz
Bir gün hesap sorur Allah

30- Yardan Ayırma

N'olur duam kabul eyle
Yaradan yârdan ayırma
Dualarım makbul eyle
Yaradan yârdan ayırma

Ferhat'ı dile düşürdün
Kerem'i küle düşürdün
Mecnun'u çöle düşürdün
Yaradan yârdan ayırma

Yârin zülfü lüle lüle
Bak geliyor güle güle
Bülbül âşık imiş güle
Yaradan yârdan ayırma

Dört kitaba kâtip sensin
Yere göğe sahip sensin
Hatip sensin tabip sensin
Yaradan yârdan ayırma

Dost Niyazi naçiz kuldur
Sana gelen doğru yoldur
Rahmetin ihsanın boldur
Yaradan yârdan ayırma

31- Görgü Sevgi Bilgi

Doğru yolun yolcusuyuz
Görgü bilgi sevgi ile
Ol Güruh-u Naci'siyiz
Görgü bilgi sevgi ile

Dolduk yağdık yağdık coştuk
Gittik ummana ulaştık
Senlik benlikleri aştık
Görgü bilgi sevgi ile

Ayna tuttuk yüzümüze
Şah göründü gözümüze
Sadık kaldık sözümüze
Görgü bilgi sevgi ile

Bülbül olduk düştük zara
Halil olduk girdik nara
Mansur olduk durduk dara
Görgü bilgi sevgi ile

Dost Niyazi pirden dolu
İçenler bilir bu yolu
İncitmedik bir tek kulu
Görgü bilgi sevgi ile

32- Yâr

Çok söyledim çok yalvardım
Bildiğinden kalmadın yâr
Dost değil düşman acıdı
Sen merhamet kılmadın yâr

Elim aşiretim böldün
İnan kalbimde bir güldün
Ben ağladım sense güldün
Hiç cefadan yılmadın yâr

Gurbet elleri gezdirdin
Usandım candan bezdirdin
Hem ezdin hem de ezdirdin
Neden canım almadın yâr

Söyle niçin düşman oldun
Sevmeye mi pişman oldun
Bilmezlere mihman oldun
Bir gün kapım çalmadın yâr

Dost Niyazi vardım yâra
Yârdan aldım yine yara
Bunca cefalardan sonra
Hiç mi pişman olmadın yâr

33- Kuru Yerde

Cihanın şahını gördüm
Yatar kara kuru yerde
Üç beş metre beyaz kefen
Yatar kara kuru yerde

Yoksul elin tutmaz idi
Derde derman katmaz idi
Kuş tüyünde yatmaz idi
Yatar kara kuru yerde

Beğenmezdi samur kürkü
İşi şişinmekti çünkü
Yaramadı malı mülkü
Yatar kara kuru yerde

İpekler versen giyemez
Bal börek versen yiyemez
Canım acıyor diyemez
Yatar kara kuru yerde

Ağlar oğlu ağlar kızı
Kalbine gelirler bazı
Gösteriyor Dost Niyazi
Yatar kara kuru yerde

34- Acımadı

Beni aşkın sevdasına
Saldı felek acımadı
Yavrularım gurbet elde
Kaldı felek acımadı

Dost yolunda koşa koşa
Emek verdim gitti boşa
Yerden yere taştan taş
Çaldı felek acımadı

Bilmem bu derdi kim çeker
Doldurdum dolumu döker
Sevdiklerim teker teker
Aldı felek acımadı

Gelip geçen zamanlara
Şikâyetim duyanlara
Umutlarım ummanlara
Daldı felek acımadı

Dost Niyazi nefsin akıl
İster yan ister yakıl
Saatim gün günlerim yıl
Oldu felek acımadı

35- Sarhoşa Benzer

Bir vefasız yâri sevdim
Kalbi kara taşa benzer
Ah ile vah ile kaldım
Emeklerim boşa benzer

Yalancısın diyemezsin
Ele boyun eğemezsin
İstesen de yiyemezsin
Yağsız tuzsuz aşı benzer

Bitmez oldu gam efkârım
Merhamet yok sende yârim
Ne yazım var ne baharım
Her mevsimin kışa benzer

Talih kader kör olası
Olmuşlar Hayber Kalası
İhtiyarlık baş belası
Düz yolum yokuşa benzer

Dost Niyazi coşmuş yine
Seller gibi taşmış yine
Sevda baştan aşmış yine
İçmiş bir sarhoşa benzer

36- Ayrıldık Yandık

Kısmet midir kader midir
Yâr ayrıldık ayrı kaldık
Kader değilse ya nedir
Yâr ayrıldık ayrı kaldık

Bir ayrıldık konuşmadık
Kader dedik karışmadık
Mecnun gibi kavuşmadık
Yâr ayrıldık ayrı kaldık

Yâdların sözüne kandık
Ne dedilerse inandık
Aslı Kerem gibi yandık
Yâr ayrıldık ayrı kaldık

Konuşmaz dilim lal oldu
Geçmez günlerim yıl oldu
Kavuşmamız hayal oldu
Yâr ayrıldık ayrı kaldık

Dost Niyazi dost aradım
Kimseden görmedim yardım
Gerçekleşmedi muradım
Yâr ayrıldık ayrı kaldık

37- Yârdan Yarası Olanlar

Tabip doktora varmasın
Yârdan yarası olanlar
Merhem bulamaz sormasın
Yârdan yarası olanlar

Korkulu rüyalar görür
Gizli gizli erir çürür
Zaten yaşar iken ölür
Yârdan yarası olanlar

Gittiği yolu bilemez
Ağlar gözyaşın silemez
Susar dili söylemez
Yârdan yarası olanlar

Yüreğinde bir dünya var
O dünya da başına dar
Hem hastadır hem ihtiyar
Yârdan yarası olanlar

İçi yanar köze benzer
Sapsarı bir yüze benzer
Dost Niyazi size benzer
Yârdan yarası olanlar

38- Oğlum, Kızım, Torunlarım

İki dünyada servetim
Oğlum kızım torunlarım
Hiç olmasa da kıymetim
Oğlum kızım torunlarım
Hem bugün hem yarınlarım
Candan içeri canlarım

Açsın gülleri solmasın
Ağyara muhtaç olmasın
Hiç biri darda kalmasın
Oğlum kızım torunlarım
Hem bugün hem yarınlarım
Yüreğimde mihmanlarım

Uğraşında karlı olsun
Çok onurlu arlı olsun
Topluma yararlı olsun
Oğlum kızım torunlarım
Hem bugün hem yarınlarım
Candan içeri canlarım

Her gününüz kutlu olsun
Piyadeniz atlı olsun
Yuvanız şen mutlu olsun
Oğlum kızım torunlarım
Hem bugün hem yarınlarım
Yüreğimde mihmanlarım

Dost Niyazi baba dede
Yol bitiyor gide gide
Marifet şarttır yağide
Oğlum kızım torunlarım
Hem bugün hem yarınlarım
Candan içeri canlarım

39- Nerdesin

Çoktan hasretim yüzüne
Canda cihanım nerdesin
Uymayasın el sözüne
Canda cihanım nerdesin
Derde dermanım nerdesin

Kurur yaprağım dal olur
Söylemez dilim lal olur
Geçmez her günüm yıl olur
Canda cihanım nerdesin
Derde dermanım nerdesin

Yurdun bilmeden ararım
Uçan kuşlardan sorarım
Kalmadı sabrım kararım
Canda cihanım nerdesin
Derde dermanım nerdesin

Uyuyamam uykum gelmez
Gözüm açık kalır ölmez
Bilen demez diyen bilmez
Canda cihanım nerdesin
Derde dermanım nerdesin

40- Dost Niyazi budur halım

Arz ettim dinlemez zalım
Yeter çok çekme vebalım
Canda cihanım nerdesin
Derde dermanım nerdesin

Bülbül Olsam Güllerine
Ok gibi yaralar beni
Düştüm elin dillerine
Ağlarım hâkim olamam
Gözyaşımın sellerine

Ağacın dalı yaprağı
Süslerler kara toprağı
Yâr sinesi cennet bağı
Bülbül olsam güllerine

Halimi sorup bilmedin
Gözyaşlarımı silmedin
Gönderin beni gelmedin
Saldın gurbet ellerine

Yürüdüm dağdan aşığı
Gördüm yar toplar başığı
Olaydım acem kuşağı
Ben o yârin ellerine

Salar gibi çağlamayı
Miras ettin ağlamayı
Dost Niyazi bağlamayı
Alda dokun tellerine

41- Yaralı Kaldım

Yâr elinden aldım yara
Yaradan Yaralı kaldım
Ancak senden olur çara
Yaradan Yaralı kaldım

Kastetti kaşı kemanım
Ağyara verdi fermanım
Tabipler bilmez dermanım
Yaradan Yaralı kaldım

Tuttu beni kaçamadım
Kanadım yok uçamadım
Dosta sırrım açamadım
Yaradan Yaralı kaldım

Yoluna verdim serimi
Candan yüzdüler derimi
Yokla benim kaderimi
Yaradan Yaralı kaldım

Dost Niyazi ağlar durur
Şah deyip teselli kılır
Sizi çağırınlar bulur
Yaradan Yaralı kaldım

42- Gönül Yorulmadın

Beni canımdan bezdirdin
Yordun gönül yorulmadın
Bütün dünyayı gezdirdin
Yordun gönül yorulmadın

Nerde güzel sen ordasın
Gâh zararda gâh kârdasın
Saniye saat durmazsın
Yordun gönül yorulmadın

Yüce dağlardan aşırdın
Ne yapacağım şaşırdın
Yorgun yaya dolaştırdın
Yordun gönül yorulmadın

Türlü tacım nar istedin
Ela gözlü yar istedin
Ağustosta kar istedin
Yordun gönül yorulmadın

Nerde Dost Niyazi nerde
Seni saldılar bu derde
Beklemedin hiçbir yerde
Yordun gönül yorulmadın

43- Ozan Oldum

Başımdan gelip geçeni
Yaza yaza ozan oldum
Göç eyledim ilden ile
Geze geze ozan oldum

Kimseler bilmez yerimi
Yazarken bu eserimi
Nesimi gibi derimi
Yüze yüze ozan oldum

Ne huriden ne melekten
Darbeler yedim felekten
Sözlerimi kırk elekten
Süze süze ozan oldum

Her işim gitti tersine
Yüklendi göçüm Mersin'e
Şu kaderin cilvesine
Kıza kıza ozan oldum

Dost Niyazi buralarda
Engeller çok aralarda
Yasaklanmış deryalarda
Yüze yüze ozan oldum

44- Düşme

Gelen giden kınar seni
Düşme düşenin dostu yok
Herkes cahil sanır seni
Düşme düşenin dostu yok

Telli turnanın telinden
Avcılar vurmuş belinden
Tutmaz bir dostun elinden
Düşme düşenin dostu yok

Eyvah eylersin geç olur
İyi niyetin suç olur
Ölümden daha güç olur
Düşme düşenin dostu yok

Varsın yoksun kimse bilmez
Ölsen cenazene gelmez
Değerin bir pula değmez
Düşme düşenin dostu yok

Dost Niyazi dost dergâhtır
Kırma kalbini günahdır
Düşüp kalkmayan Allah'tır
Düşme düşenin dostu yok

45- Yâr Ateşi

Benim ile yoldaş oldu
Yüreğimde yâr ateşi
Yerleşti kara taş oldu
Yüreğimde yâr ateşi

Gelen giden bakar geçer
Sular gibi akar geçer
Ateş gibi yakar geçer
Yüreğimde yâr ateşi

Yerleşmiş içime çıkmaz
Yalvarsan Allah'tan korkmaz
Benden başkasını yakmaz
Yüreğimde yâr ateşi

Gözyaşlarım sel edecek
Eğip kaddim dal edecek
Kerem gibi kül edecek
Yüreğimde yâr ateşi

Dost Niyazi bakın canlar
Sineme ok değmiş kanar
Kibritsiz ateşsiz yanar
Yüreğimde yâr ateşi

46- Sizi Çağırır

Kulak verin feryadıma
Dillerim sizi çağırır
Alıp sazımı çalınca
Tellerim sizi çağırır

Bir köşede kalsam bile
Ferhat Şirin olsam bile
Madımak'ta yansam bile
Küllerim sizi çağırır

Gelin dostlar gelin görün
Gönlüm bahçesine girin
İster kokla ister derin
Güllerim sizi çağırır

O dost gelip bakar gider
Fakat kalbim yakar gider
Gözyaşlarım akar gider
Sellerim sizi çağırır

İlle de ölmek mi lazım
Yılda bir kez gelmek lazım
Niyazi der oğlum kızım
Sözlerim sizi çağırır

47- Dosta Gidelim

Eğlenme gönül bu yerde
Kalk dosta gidelim dosta
Deva istersen derde
Kalk dosta gidelim dosta

Günler geçer ömür çürür
Haklı haksız Mevlam görür
Dağ yürümez derviş yürür
Kalk dosta gidelim dosta

Her gün gördüklerim rüya
Seyredemem doya doya
Çöl ovada dağda yaya
Kalk dosta gidelim dosta

Ömür kısadır çok azdır
Telsiz perdesiz bir sazdır
Dost yüzü dosta hicazdır
Kalk dosta gidelim dosta

Dost Niyazi buyur derler
Kerbelâ'da uyur derler
Figan eyle duyur derler
Kalk dosta gidelim dosta

48- Vasiyet

Vasiyetim hepinize
Yavrularım torunlarım
Selam sevgi cümlenize
Yavrularım torunlarım

Ne olursa olsun yaşın
Çok okuyun çok çalışın
Biz cahiliz bizi aşın
Yavrularım torunlarım

Kimsenin kalbin yıkmayın
Cahil sözüne bakmayın
Aklın yolundan çıkmayın
Yavrularım torunlarım

Sabır etmesini bilin
Kini kafanızdan silin
Belasını çekme dilin
Yavrularım torunlarım

Uzak ol içki kumardan
Beri dur pavyondan bardan
Bir fayda gelmez bunlardan
Yavrularım torunlarım

Sizi üzmesin misalim
Kalmadı artık emsalim
Ben bir ağaç sizler dalım
Yavrularım torunlarım

Dost Niyazi sözün bitmez
Belki aklım sana yetmez
Kâmil olan inat etmez
Yavrularım torunlarım

49- Telli Turnam

Avaz avaz öter gider
Telli turnam telli turnam
Aşka yanar tüter gider
Telli turnam telli turnam

Ötüşü var Hak nefesi
İlham duludur bak sesi
Duygulandırır herkesi
Telli turnam telli turnam

Yolun uğrarsa pirime
Selman ile Kamber'ime
Niyaz et benim yerime
Telli turnam telli turnam

Katı yüceden uçarsın
Sarp kayalardan aşarsın
Seher vaktinde coşarsın
Telli turnam telli turnam

Dost Niyazi benim adım
Sizi görmekti muradım
Uçamam yoktur kanadım
Telli turnam telli turnam

50- Âdem Oğlu

Bakıp dünya sefasına
Gafil olma âdemoğlu
Katlan dostun cefasına
Gafil olma âdemoğlu

Asla uyma hırsla nefse
Senden incinmesin kimse
Sorman inancın ne ise
Gafil olma âdemoğlu

Fakir ile etme alay
Af olmazsın kolay kolay
Dostun kalbi sanki saray
Gafil olma âdemoğlu

Daim sevgi olsun yolun
İncinmesin sağın solun
İlim deryasında bulun
Gafil olma âdemoğlu

Dost Niyazi dosta yakın
Gelip geçen ömre bakın
Vidandan ayrılma sakın
Gafil olma âdemoğlu

51- Ağlarsın

Kovma beni dost kapından
Gün gelir arar ağlarsın
Çektirdiğin cefalara
Vah deyip yanar ağlarsın

Kalırsın kendi başına
Gidemezsin bir komşuna
Gelirsin mezar taşıma
Halimi sorar ağlarsın

Gözünden yaş süze süze
Bir rahmet okunur bize
Acı tatlı günümüze
Hayaller kurar ağlarsın

Ne arayan soran olur
Ne yanımda duran olur
Türlü türlü yaran olur
Sen kendin sarar ağlarsın

Dost Niyazi Gülizar'dan
Günün geçer ahu zardan
Ayrılması zordur yardan
Saçını yolar ağlarsın

52- Benzer

Gönül verdim bir güzele
Cemali güneşe benzer
Tanıdıkça şaştım kaldım
Kalbi kara taş benzer

Ela gözlerini süzer
Ak gerdana benler düzer
Ne yitirmiş ağlar gezer
Çaresiz kalmışa benzer

Kırkında ihtiyar olmuş
Çiçeğini ağyar yolmuş
Yaprağı yok gülü solmuş
Baharsız bir kışa benzer

Bir gün bana yâr demedin
Meylim sende var demedin
İşte sinem sar demedin
Emeklerim boşa benzer

Dost Niyazi daha neler
Gâhi ağlar gâhi güler
Diline geleni söyler
Tıpkı bir sarhoşa benzer

53- Yakamı Bırakmaz Oldu

Bir vefasız yâri sevdim
Hiç aklımdan çıkmaz oldu
Yüzün benden çevirmezken
Şimdi dönüp bakmaz oldu

Bir gün beni üzmez idi
Benden ayrı gezmez idi
Karıncayı ezmez idi
Şimdi Haktan korkmaz oldu

Gayrı geçti gençlik çağı
Yaprağı dökülmüş bağı
Sönmüş tütmüyor ocağı
Söndürdün yâr yakmaz oldu

Dağı taşı asan gönül
Ceylan gibi koşan gönül
Dicle gibi coşan gönül
Kurudu yar akmaz oldu

Dost Niyazi yurdum yerim
Bilmem nerde yok haberim
Şu benim de kör kaderim
Yakamı bırakmaz oldu

54- Küller mi Küstürdü Seni

Ela gözlüm neden küstün
Eller mi küstürdü seni
Sazım inler seni söyler
Teller mi küstürdü seni

Usandım candan usandım
Derde derman seni sandım
Kerem Aslı gibi yandım
Küller mi küstürdü seni

Sevenler küser barışır
Bilmem el neden karışır
Dost Niyazi çok konuşur
Diller mi küstürdü seni

Kişi Kendini Bilemez
Biter mi garip hasreti
Sılasına varmayınca
Yüz bin tabip aciz kalır
Yâr yaramı sarmayınca

Derdi olanlar gülemez
Ağlar gözyaşın silemez
Kişi kendini bilemez
Vicdanına sormayınca

Aşk beni aşka götürdü
Yedi ömrümü bitirdi
Beni bu hale getirdi
Yâr ikrarda durmayınca

Dost Niyazi aklın ermez
Felek aldığını vermez
Kimse menziline ermez
Kendi kendin yormayınca

55- Yanarım Yâr Donarım Yâr

Halil gibi düştüm nara
Yanarım yâr yanarım yâr
Bülbülden turnadan seni
Sorarım yâr sorarım yâr

Ben yanarken için için
Kimse sormaz neden niçin
Yitirdiğim bulmak için
Ararım yâr ararım yâr

Dost Niyazi hasret dostu
Mektup getirmiyor posta
Haziranda Ağustosta
Donarım yâr donarım yâr

56- Eyleme

Gel zahit biraz söz dinle
Kolay işi zor eyleme
Uyan gafletten aç gözün
Gören gözün kör eyleme

Biz de Allah'ın kuluyuz
Hakk'a gidenin yoluyuz
Göğsü imanla doluyuz
Fitne fesat var eyleme

Bu dünyada çektik çile
Sahip olduk ele bele
Ne sen beysin ne biz köle
Yalan sözle kâr eyleme

Kimse bilmez Hak kimdedir
İrfandadır ilimdedir
Ateş sende yak sendedir
Yalan mı inkâr eyleme

Dost Niyazi bazı bazı
Gidip dinliyor vaazı
Kara cübbeli yobazı
Başıma Hünkâr eyleme

57- Dünya Ne Güzel Olurdu

Yobazsız ve riyakârsız
Dünya ne güzel olurdu
Ne çok zarar ne çok kârsız
Dünya ne güzel olurdu
İnsan ne güzel olurdu

Ne dede ne hoca rahip
Müminler olsa musahip
Özüne sözüne sahip
Dünya ne güzel olurdu
İnsan ne güzel olurdu

Biterdi bunca sefalet
Çıkmazdı kavga rezalet
Olsaydı gerçek adalet
Dünya ne güzel olurdu
İnsan ne güzel olurdu

Kime kaldı dünya kimin
Doğrusu bu etmem yemin
Gelecekten olsak emin
Dünya ne güzel olurdu
İnsan ne güzel olurdu

Dost Niyazi o dost gelse
Müşkül hallerimi bilse
İnsanların yüzü gülse
Dünya ne güzel olurdu
İnsan ne güzel olurdu

58- Koca Ömür Kaldı

Ela gözlüm sen gideli
İki gözüm yaşta kaldı
Bulamam bir dal tutayım
İki elim boşta kaldı

Dalım meyve pişirmedi
Ham diyenler devşirmedi
Ekin ekim yeşermedi
Taneleri taştta kaldı

Turnalar gibi avazım
Gerçek dostadır niyazım
Tez tükendi bahar yazım
Koca ömür kışta kaldı

Bey oldu yobazın adı
Fetva verir fitne kadı
Bozuldu dünyanın tadı
Ne meyve ne aştta kaldı

Sen bu dertle elemle
Uğraşamam el âlemle
Dost Niyazi bir kalemlle
Münkirle savaştta kaldı

59- Ağlıyor

Bülbülüm esir kafeste
Bağımda güller ağlıyor
Ağlanarak bu halime
Yâr değil eller ağlıyor

Çağırın oğlum kızımı
Okusunlar bu yazımı
Ele alınca sazımı
Perde ve teller ağlıyor

O yâr gelir bakar gider
Yüreğimi yakar gider
Gözyaşlarım akar gider
Karışır seller ağlıyor

Bu yaraya merhem tozu
Var ise sür serpme tuzu
Anasız bir emlik kuzu
Durmadan meler ağlıyor

Mürşit dedim yol bilmeze
Kendin Hakk’a kul bilmeze
Dost Niyazi hal bilmeze
Halini söyler ağlıyor

60- Akıl ile Vicdan

İnsanlığın madalyası
Biri akıl biri vicdan
Kuluna vermiş Huda'sı
Biri akıl biri vicdan

Huzuru ararsa başın
Seninle iki yoldaşın
Hem babandır hem kardaşın
Biri akıl biri vicdan

Unutma olsun haberin
Hak katında olur yerin
Hem mürşidin hem rehberin
Biri akıl biri vicdan

İkisi bir bedendedir
Sorma nerde neremdedir
Sana kıbledir Kâbe'dir
Biri akıl biri vicdan

Dost Niyazi ruhun canın
Hak'tan emanet inanın
İncil Tevrat ve Kuran'ın
Biri akıl biri vicdan

61- Anam Çarşafı Bırakmaz

Sarmış yüzünü gözünü
Anam çarşafı bırakmaz
Duymaz kimsenin sözünü
Anam çarşafı bırakmaz

Bazen pazarlara çıkar
Görmez tırnağına bakar
Cehennemden çok çok korkar
Anam çarşafı bırakmaz

Bilmez acayip görünür
Sanki libasa bürünür
Eteği yerde sürünür
Anam çarşafı bırakmaz

Baba niye böyle karın
Ona biraz siz yalvarın
Bak korkuyor torunların
Anam çarşafı bırakmaz

Dost Niyazi bakın nice
Çok yalvardım epeyce
Sıcaklık tam kırk derece
Anam çarşafı bırakmaz

62- Benzer

Cahilin sohbeti sözü
Yağsız tuzsuz aşı benzer
Vicdan merhameti bilmez
Kalbi kara taş benzer

Köledir kendin bey sanır
Ne sıkılır ne utanır
Ne erkân ne mürşit tanır
Kuşlarda baykuşa benzer

Elbette ki hoştur varlık
Çok zordur yoksulluk darlık
Dost Niyazi ihtiyarlık
Baharı yok kışa benzer

63- Gam Kemer Olmuş Beline

Dosta nâme yazmak için
Aldım kalemi elime
Kimse susturamaz beni
Kilit vursalar dilime

Yobaz söğüt dalı gibi
Meyvesi yok çalı gibi
Sağ yaşarım ölü gibi
Boyun eğmem zalime

Coşar coşar akarım ben
 Öz halime bakarım ben
 Zannetmeyin korkarım ben
 Meydan okurum ölüme

Altmış yıl dünya dolaştım
 Karlı dağ ovalar aştım
 Bağlanmış açılmaz şaştım
 Gam kemer olmuş beline

Dost Niyazi bâde iç
 İçer gam kederden geç
 Sineme oldu bir hançer
 Yârden duydum bir kelime

64- Emeklinin Emeği Var

Bu yaşamın her dalında
 Emeklinin emeği var
 Yürürken asfalt yolunda
 Emeklinin emeği var

Yelek gömlek giydiğinde
 Etrafta her gördüğünde
 Ekmeğimde yediğinde
 Emeklinin emeği var

Çanakkale Savaşında
 Askerdi nöbet başında
 Şehidin mezar başında
 Emeklinin emeği var

Çiftçi olmuş toprağında
Çalışan bahçe bağında
Bu yazının yaprağında
Emeklinin emeği var

Yetişen genç kuşaklarda
Aydınlatan ışıklarda
Dost Niyazi âşıklarda
Emeklinin emeği var

65- Yasta

Gün erdi Mah-ı Muharrem
Mümin olan kullar yasta
Süslü libas giyen olmaz
Kara giyer allar yasta

Muhip döker gözyaşını
Eridir mermer taşını
Hüseynin kesik başını
Götüremez yollar yasta

Lanet Mervan'ın soyuna
Tırnaktan tepe boyuna
Bir bakın Fırat suyuna
Akan giden sular yasta

Dost Niyazi dostluk bağı
Yastadır toprağı dağı
Çiçek güllerin yaprağı
Solar kuru dallar yasta

66- Körler ile

Sefil sefil öten bülbül
Avunuyor güller ile
Herkes yâr ile yâr oldu
Ben uğraştım eller ile

Neredesin canım nerde
Düşürdün beni bu derde
Sarı sazda siyah perde
Dert ortağı teller ile

Tahammülüm yok durmağa
Arz ettim yâre varmağa
Karıştım çaya ırmağa
Akıp giden seller ile

Kınamayın aklım ermez
Dost dosta bir selam vermez
Bin söyle gerçeği görmez
Gel uğraş bu körler ile

Çok saf buldun inandırdın
Sönmez bir nara yandırdın
Dost Niyazi'yi kandırdın
Yalan sözlü diller ile

67- Bilmez

Bu nasıl adalet bilmem
Bölüşürken payı bilmez
Tekme tokat başımızda
Vurur vurur sayı bilmez

Sözlerim gitmesin güce
Ufaldık hep olduk cüce
Menfaatine gelince
Amca kardeş dayı bilmez

Yarasadır gece uçar
Güneşi görünce kaçır
İnsanlıkta yoksul naçar
Halka yarar huyu bilmez

Çeşmeden aksa bulanır
Gelir ayağa dolanır Ava giderken avlanır
Elde oku yayı bilmez

Dünya yoldur yolcu geçer
Herkes ektiğini biçer
Dost Niyazi bâde içer
Kola kahve çayı bilmez

68- Yazdım Sana

Arttı dertlerim bitmedi
Bu mektubu yazdım sana
Tel ve telefon yetmedi
Bu mektubu yazdım sana

Nerdedir adresin yerin
Alamadım dost haberin
Lütfen cevabını verin
Bu mektubu yazdım sana

Yâr sana naz etmek için
Bir kaçta söz etmek için
Müşkülüm arz etmek için
Bu mektubu yazdım sana

Hasret kaldım yüzünüze
Çarem yok gelemem size
Almanya vermedi vize
Bu mektubu yazdım sana

Dost Niyazi söyler misin
Öz haline güler misin
Acep insaf eyler misin
Bu mektubu yazdım sana

69- Vıdanı Boş

Bakma katına yatına
Cüzdan dolu vıdan boş
Değmez bir pul fiyatına
Cüzdan dolu vıdan boş

Bakma boyuna posuna
Kravat yakışmaz tosuna
Biner o lüks otosuna
Cüzdan dolu vıdan boş

İstedığı yerde gezer
Dul yetim yoksul ezer
Yezit Muaviye'ye benzer
Cüzdan dolu vıdan boş

Çankaya'da villa almış
Abdestsiz namaz kılmış
Benden senden ondan çalmış
Cüzdan dolu vıdan boş

Dost Niyazi der ki sizler
Onuru yok şerefsizler
Utanın hey edepsizler
Cüzdan dolu vıdan boş

70- Pişman Olursun

Her gönül bir Kâbe gibi
Yıkarsan pişman olursun
Onun bunun ayıbına
Bakarsan pişman olursun

İnsanların mürşidi piri
Kötü yol göstermez biri
Aydınları diri diri
Yakarsan pişman olursun

Kim sevmez merdi yiğidi
Hele dinlerse öğüdü
Gül çiçek varken söğüdü
Koklarsan pişman olursun

Eğer bilirsen vefayı
Kimseye etme cefayı
İrticacı hurafeyi
Saklarsan pişman olursun

Dost Niyazi dost sözünden
Kaçmaz arifler gözünden
Ulu Ata'nın izinden
Çıkarsan pişman olursun

71- Hacı Bektaş Olmayınca

Kısa yollar uzun olur
Yolda yoldaş olmayınca
Kim senin halinden anlar
Hala haldaş olmayınca

Sakin ol eyleme feryat
Münkirden alınmaz murat
Her gönül olur mu abat
Bira uğraş olmayınca

Bağlandım mürşide yola
Mevla'm zulm eylemez kula
Tutunamazsın bir dala
Baba kardeş olmayınca

Bir gül bahara yeter mi
Naz eyler bülbül öter mi
Boşuna duman tüter mi
Yanan ateş olmayınca

Dost Niyazi yârine yâr
Mansur gibi dursa da dar
Yürür müydü cansız duvar
Hacı Bektaş olmayınca

72- Olur

Gel ağlama mühür gözlüm
Ela kirpiğin yaş olur
Tatlı dilim güler yüzlüm
Biraz gülersen hoş olur

Kimi ağlar kimi güler
Kimi yanar kimi söner
Çarkı felek durmaz döner
Bir bahara bir kış olur

Her hatanı Mevla'm görür
Dağa göre boran verir
Dağ yürümez derviş yürür
Küsmüşse gönlü hoş olur

Feleğe karşı gelemem
Kaderim neyse bilemem
Sırlarımı söyleyemem
Korkarım yâda faş olur

Dost Niyazi birden bire
Çaldı felek yerden yere
Sözü geçmeyince yâre
İçer içer sarhoş olur

73- Öle Öle

Sayınız beş yüz elli
Sorunumuz gelse dile
İcraat ortada belli
Bizleri ettiniz köle

Oturunca koltuğa
Oldunuz birer ağa
Böldünüz sola sağa
Gerçeği bile bile

Biz kazandık yediniz
Bunlar ahmak dediniz
Kıyaklılık fediniz
Yaptınız bile bile

Verdiniz yüzde onu
Viddan kaldırmaz bunu
Memurun çıkmış canı
Batarsın güle güle

Niyazi sev Bayrağı
Süslensin gönül bağı
Koruduk bu toprağı
Cephede öle öle

74- Elhamdülillah

Ya Rab beni kul ettin
Şükür elhamdülillah
Duamı kabul ettin
Şükür elhamdülillah

Ne göktesin ne yerde
Daima varsın her yerde
Deva sensin her derde
Şükür elhamdülillah

Dikenlere gül verdin
Güllere bülbül verdin
Dilsiz idim dil verdin
Şükür elhamdülillah

Mal verdin servet verdin
Kız verdin evlat verdin
İstedim murat verdin
Şükür elhamdülillah

Görmek için göz verdin
Rahmin için söz verdin
Bir istedim yüz verdin
Şükür elhamdülillah

Rızkımı veren sensin
Her şeyi gören sensin
Kalbime giren sensin
Şükür elhamdülillah

Rahmin kalbime doldu
Her şeyi sende buldu
Niyazi Âşık oldu
Şükür elhamdülillah

75- Yalan Dünya

Ben misafir geldim sana
Dünya dünya yalan dünya
Türlü dertler verdin bana
Dünya dünya yalan dünya

Nicesin imanın aldın
Nicesine cefa kıldın
Nicesin bin derde saldın
Dünya dünya yalan dünya

Kimse yaşın sayamamış
Yaşanmaz sana uymamış
Gidenler sana doymamış
Dünya dünya yalan dünya

Kimine vurdun çok yara
Kimini düşürdün zora
Sonun yoktur ara ara
Dünya dünya yalan dünya

Gözyaşımı sildirmedi
Ömrüm nedir bildirmedi
Götürdüğün göndermedi
Dünya dünya yalan dünya

Kul Niyazi der duydun mu
Gidip geleni saydın mı
Yediklerinden doydun mu
Dünya dünya yalan dünya

76- Duymadın

Neler gelmedi başıma
Yârim duymadın duymadın
Bülbül oldum bahçenize
Zarım duymadın duymadın

Pervaneyim dönerim ben
Gâh yanar gâh sönerim ben
On dört yıldır yanarım ben
Narım duymadın duymadın

Kul Niyazi sefil oldum
Kovma beni kefil oldum
Bahçenizde bir gül oldum
Harım duymadın duymadın

77- Göçer Ettin

Zalim felek sadık dostu
Aldın benden kaçır ettin
Hayal mayal kaldı köyüm
Elden ele göçer ettin

Bilmem kaderim mi böyle
Medet Allah yardım eyle
Dedin ki derdini söyle
Meğer sırrım açar ettin

Kul Niyazi der neyledim
Didem yaşımı silmedim
Ömrüm içinde gülmedim
Günüm ağlar geçer ettin

78- Elimi Kanda mı Görmüş

Bana kem demiş münafık
Elimi kanda mı görmüş
Öz özünden haberi yok
Kusuru bende mi görmüş

Elim sadık özüm sadık
Belim sadık gözüm sadık
Dilim sadık sözüm sadık
Lâfımda hata mı görmüş

Mazlumu döven değilim
Kâmili söven değilim
Doğruya çoğen değilim
Elimde balta mı görmüş

Her gönüle girer Allah
Kim nasılsa bilir Allah
Kısmetimi verir Allah
Rızkımı kulda mı görmüş

Der Niyazi hak çeriyim
Kem gözlerin hançeriyim
Dört kapıdan içeriyim
Beni yabanda mı görmüş

79- Dosta Giden Yolu Gördüm

Hazin hazin seher vakti
Dosta giden yeli gördüm
Horasan'dan Urum'a göçen
Hünkâr Bektaş Veli gördüm

Gördüklerim rüyadadır
Zannetme ki dünyadadır
Mevlâna da Konya'dadır
Onu sağ beni ölü gördüm

Emir ile diller süsmüş
Haramı yiyenler kusmuş
Kimisi har kimi hasmış
Kimin cennet gülü gördüm

Hakikat bahrine dalan
Olmuştur hakkını bulan
Hülâsa en gerçek olan
Ariflerde dili gördüm

Niyazi'nin bu sözünde
Manalar gizli özünde
Daim Âşıklar gözünde
Dü cihanda seli gördüm

80- Dertliyim Dermana Sözüm

Hakikatin kervanında
Mürşide uyana sözüm
Dinlemezsensin ben bağırمام
Sesimi duyana sözüm

Aradık bulunmaz sadık
Herkese dost dedik kaldık
Hangi pirden öğüt aldık
Kalmadı erkâna sözüm

Düşünürüm kara kara
Korkarım bu böyle vara
Olacak kapanmaz yara
Dertliyim dermana sözüm

N'olacak bu haller ile
Kar bağlamış yollar ile
İbadetsiz kullar ile
Sarsıldı imana sözüm

Niyazi suçum saklı mı
Âlem haksız sen haklı mı
Eyvah kaybettim aklımı
Söylerim divana sözüm

81- Muhtacım

Yâ Rabbi muayyen halim
İnayetine muhtacım
Sen Muhammed ben de ümmet
Şefaatine muhtacım
Nefsime eyledim zulüm
Hırsına uymayan kulum
Erkândan ayrılmaz yolum
Refakatine muhtacım

Kul Niyazi'yim ettim taba
Pirsize demem merhaba
Elim girmesin dar kaba
Bereketine muhtacım

82- Yollarım Özledi Seni

Bir gün senden demeyince
Dillerim özledi seni
Garip sazım ötmeyince
Tellerim özledi seni

Senelerim bitmez ayı
Âşıklar çeker sevdâyı
Sarılmayı sarılmayı
Kollarım özledi seni

Parçalansam dilim dilim
Gine susmaz benim dilim
Gel gidelim gel gidelim
Ellerim özledi seni

Öz derdime ağlayanım
Meylim dosta bağlayanım
Aşk suyunda çağlayanım
Sellerim özledi seni

Kul Niyazi ölmeyince
Dost halimden bilmeyince
Artık gidip gelmeyince
Yollarım özledi seni

83- Sana Küsmüşüm

Dertli yattım hasta yattım
Gelmedin sana küsmüşüm
Zerre kadar kıymetimi
Bilmedin sana küsmüşüm

Sana acı geldi sözüm
Yürekte sönmüyor közüm
Kapıda kaldı bu gözüm
Girmedin sana küsmüşüm

Hiç görünme gözüme sen
Yanarsın ha közüme sen
Zalim oldum yüzüme sen
Gülmedin sana küsmüşüm

Kul Niyazi çeker dile
Getirir derdini dile
Bir Tanrı selamı bile
Vermedin sana küsmüşüm

84- Boş Geçen Günü Neylerim

Elde iş ve kâr olmazsa
Boş geçen günü neyleyim
Yürekteki bu yara var
Hoş geçen günü neyleyim

Her işte kararlı olsam
Çalışıban karlı olsam
Her zaman yararlı olsam
Beş geçen günü neyleyim

Haber saldım eski dosta
Götürürse eğer posta
Temmuz ile Ağustosta
Kış geçen günü neyleyim

Kul Niyazi bu anlarda
Gezer güvercin donlarda
Cahillerle nadanlarla
Eş geçen günü neyleyim

85- Hırsım Seni Nefsim Seni

Keşke benden atabilsem
Hırsım seni seni nefsim
Elim erse tutabilsem
Hırsım seni seni nefsim

Bir kâmilî sora sora
Pişe idim dura dura
Salaydım akan sulara
Hırsım seni seni nefsim

Derdime düşen edeydim
Halin perişan edeydim
Dostuna düşman edeydim
Hırsın seni seni nefsim

Bırak rahat yatayım ben
Bir er sözü tutayım ben
Atılmazsın atayım ben
Hırsım seni seni nefsim

Kul Niyazi naçar kaldım
Hakikat bahrine daldım
Bilmem nerden satın aldım
Hırsım seni seni nefsim

86- Yaza Geldim Yaza Gittim

Yârden habersiz avlusun
Geze geldim geze gittim
Tabipsiz yarama merhem
Eze geldim eze gittim

Gam bende var koza koza
Bitiremem yaza yaza
Gitmedim Kâbe Hicaz'a
Size geldim size gittim

Şükür buldum yârımı ben
Ali soyu pirimi ben
Nesmi gibi derimi ben
Yüze geldim yüze gittim

Unvanım Âşık Niyazi
 Efkârdır ağlatır bazı
 Ak deftere kara yazı
 Yaza geldim yaza gittim

87- Allah Allah Deyi

Mecnun çölde Leyla'sını
 Arar Allah Allah deyi
 Tabipler aşk yarasını
 Sarar Allah Allah deyi

Bak bülbülüm bu zarına
 Âşık olmuş gülzarına
 Talip olan hak darına
 Durur Allah Allah deyi

Talip isen duy haberi
 Ola gör Şahın Kamberi
 Müslüm elinde teberi
 Vurur Allah Allah deyi

Dal olmuştur belim benim
 Duaya kalkmış elim benim
 Şükür söyler dilim benim
 Anar Allah Allah deyi

İnsanlığın yolu varmış
 Bilenlere ulu karmış
 Aşk ehlini ateş sarmış
 Yanar Allah Allah deyi

Talip isen eyle tövbe
Bırakma haramı cebe
Niyazi her kalbi kalbe
Sarar Allah Allah deyî

88- Falcı

Falıma baktı bir medyum
Talih sana kızmış dedi
Kurtulmana yoktur imkân
Kader ağla yazmış dedi

Üç yaşında annen ölmüş
Ağyarlar haline gülmüş
Gam kedere haber salmış
Daha bunlar azmış dedi

Bülbülün dikene tapmış
Akrandan bağların kopmuş
Dostların bir saray yapmış
Adü ağyar bozmuş dedi

Kul Niyazi böyle falım
Ne ise bu imiş halım
Dostum mazlum düşman zalim
En az derdin yüzmüş dedi

89- Ben Gidemem

Gurbet bizi esir aldı
Yâr gelemmez ben gidemem
Gözlerim yollarda kaldı
Yâr gelemmez ben gidemem

Düşünürüm derin derin
Sözü gerçek gerçek erin
Kalbimde özeldir yerin
Yâr gelemmez ben gidemem

Kar kış yolumu bağlıyor
Gözümde yaşar çağlıyor
Ben ağlarım o ağlıyor
Yâr gelemmez ben gidemem

Acep kader midir bize
Feryadım ulaşmaz size
Almanya vermiyor vize
Yâr gelemmez ben gidemem

İmdat güzel şahım n'olur
Bu çilem ne zaman dolur
Dost Niyazi ağlar durur
Yâr gelemmez ben gidemem

90- Ama Neden

Kimseye kem sözümüz yok
Darıldılar ama neden
Gece gündüz benim için
Yoruldular ama neden

Çok severim milletimi
Pek bildiler kıymetimi
Aldılar yol biletimi
Ayrıldılar ama neden

Gine herkes yarımızdır
Dostu sevmek kârımızdır
İyi niyet varımızdır
Yoruldular ama neden

Karşılıklı bunca hürmet
Saygı sevgi değer kıymet
Sabaha kadar muhabbet
Kırıldılar ama neden

Niyazi'yim sözüm çoktu
Benim sözüm bana oktu
Hani benlik senlik yoktu
Kayrıldılar ama neden

91- Seni Seni

Ağlattığın daha gülmez
Zalim felek seni seni
Darbeni yemeyen bilmez
Zalim felek seni seni

Belli olmaz senin huyun
Çık meydana görem boyun
Bana da yaptın bir oyun
Zalim felek seni seni

Ok vurusun yayın yoktur
Bilmediğin oyun yoktur
Merhametten payın yoktur
Zalim felek seni seni

Oğlum aldın kızım aldın
Çoğum aldın azım aldın
Sözüm aldın sazım aldın
Zalim felek seni seni

Anam atam bacım aldın
Bin yaptın bir acımadın
Niyazi'den öcün aldın
Zalim felek seni seni

92- Zarar İse Zarar Olsun

İki baştan sadık yârlık
Karar ise karar olsun
Şayet bizden başka varlık
Arar ise arar olsun

Yalvarırım haldaşım ol
Hakikatte kardeşim ol
Ben ayağım sen başım ol
Zarar ise zarar olsun

Allah'ım demiş kuluna
Arayana dost buluna
Kim ki beni dost yoluna
Yorar ise yorar olsun

Başım açık ayak yalın
Ben ölürsem sizler kalın
Niyazi ummana dalın
Boğar ise boğar olsun

93- Eyvah Nefsim Uslanmamış

Daha gafil gafil yatar
 Eyvah nefsim uslanmamış
 Helali harama katar
 Eyvah nefsim uslanmamış

Elim haramına bakar
 Hatır gönül bilmez yakar
 Ne utanır ne de korkar
 Eyvah nefsim uslanmamış

Bir kâmil mürşide varmaz
 Söz verir sözünde durmaz
 Aklın dediğini duymaz
 Eyvah nefsim uslanmamış

Gösterir kendini safi
 Hem de dört kapılı sofu
 Behey kuruya insafi
 Eyvah nefsim uslanmamış

Şaştı Kul Niyazi şaştı
 Yaşım otuz dördü aştı
 Yazamaz dilim dolaştı
 Eyvah nefsim uslanmamış

94- Cennette Gözüm Vardır

Ey dostlar halim n'olacak
Zehir gibi sözüm vardır
Bunlar bana mı kalacak
Kalleş olmuş özüm vardır

Kadir bilmem kıymet bilmem
Kulluk bilmem ümmet bilmem
Mürşit bilmem hürmet bilmem
Cennette de gözüm vardır

Severim içki kumarı
Hele tiyatroyu barı
Yalnız evde açmış karı
Hem de oğlum kızım vardır

Akşam ibadet yaparım
Sabah nefsimi taparım
Karışıktır hesaplarım
Binde on bir yüzüm vardır

İnsanoğlu kuru badem
Kırılmadan yenmez madem
Ya Kul Niyazi ya âdem
Demeye ne lüzum vardır

95- Dara Gelmiş Dara Gider

Vefasız dünyada bahtım
Kara gelmiş kara gider
Adülere hedef oldum
Vura gelmiş vura gider

Gönül verdin bir seneme
Bin denedin bir deneme
Hicran ocağın sineme
Kura gelmiş kura gider

Muhabbet olmuş şu dağlar
Coşmuştur selleri çağlar
Bu sinemi gören ağlar
Yara gelmiş yara gider

Bin naz ile ektim gülü
Dermiştir ağyarın dölü
Viran bahçenin bülbülü
Zara gelmiş zara gider

Yürürüm ben er yolunda
Evliyanın her yoluna
Kul Niyazi pir yolunda
Dara gelmiş dara gider

96- Hürmetim Var

Muhabbeti Muhammed'le
Edenlere hürmetim var
Eli dili beli sadık
Erenlere hürmetim var

Ruhu temiz asil kuldan
Korkma yürü uzun yoldan
Sağ sol bilmez doğru yoldan
Gidenlere hürmetim var

Gel insan ol canlar yakma
Mürşidin emrinden çıkma
Alın teri helâl lokma
Yiyenlere hürmetim var

İnsan isen doğru sözü
Konuş basma yerde yüzü
İyi tarafları gözü
Görenlere hürmetim var

Niyazi der felek gibi
Sinem delik elek gibi
Aşk ateşten yelek gibi
Giyenlere hürmetim var

3.3. On Bir Heceliler

97- Vazgeç

Türkmen güzeline gönül verirsem
Terk eyle varını canından vazgeç
Haklı olsan hakkını eyleme dava
Seni öldürse de kanından vazgeç

Gürcü güzeline seversen şayet
Af etmez hatanı titizdir gayet
Boşnak'ın güzeli san ki bir ayet
Düşersen diline şanından vazgeç

Arap'ın esmeri dudakta moru
Ermeni güzeli çok sorar soru
Yahudi güzelinin sönmüyor kuru
Laf filan etmeden yanından vazgeç

Hiç gönül vermedin sevmedin Zaza
Erine sadıktır meylim çok Laz'a
Dost Niyazi derki selam her kıza
Birini sev al da bininden vazgeç

98- Pir Ettin Beni

İtibarım yoktur devri zamana
Taze civan iken pir ettin beni
Rüsva eyledi dostu düşmana
Kovdu sevdiğimden dur etti beni

Bir zamanlar malım mülküm var idi
Düşmanlarım dahi bana yar idi
Aşikâr suçlarım gizli sır idi
Şimdi suçum yokken dar etti beni

Türlü kumaş libasların giyerdim
Her öğünde yağlı tatlı yiyerdim
Eğlenmiş küheylana binerdim
Şimdi yayalarla bir etti beni

Kul Niyazi der ki oldum bayağı
Hâlbuki ben idim dostlar durağı
Artık fark edemem yakın ırağı
Ağlaya ağlaya kör etti beni

99- Bilemem Dedin

Tabip olup başucuna oturdum
Ben senin derdini bilemem dedim
Baktım ben yarana geçmiş zamanı
Merhemi bende yok saramam dedim

Sen düşürdün beni dilden dillere
Akıttın gözyaşım döndü sellere
Şimdi gidiyorum gurbet ellere
Bekleme sen beni gelemem dedim

Felekten oynama oyun utulmaz
Ne söylesem boştur sözüm tutulmaz
Sevmiş gönül gayri kalpten atılmaz
Zalimsin ben burda kalamam dedim

Kul Niyazi şikâyetin yazacak
Hakkın takdirini kimler bozacak
Belki bu sözüme yârim kızacak
Viranedir kalbin giremem dedim

100- Olma

Muhibb-i Hayder'im diyen talipler
Mürşidi yılda bir görenden olma
Tekke boş duruyor mürşit yalnız
Her gün kahvelere gidenden olma

Nice dervişleri vardır bu yolun
Ömürü kısadır zavallı kulun
Arayıp muhakkak bir mürşit bulun
Boş yere emekler verenden olma

El ele verelim olalım birlik
Vallahi böyledir taliplik erlik
Bir gün ararsın bulmazsın dirlik
Ah deyip göğsüne vurandan olma

Çalınsın sazlar övülsün şahlar
Muhammed Ali'ye yürüsün rahlar
Dökülsün üstünden kirler günahlar
Amelsiz kabire girenden olma

Kul Niyazi derki Besmele yazan
Gelmesin meydana ikrarın bozan
Hacı olmak için bir gönül kazan
Mümin ol gönül kırandan olma

101- Gülde Kalmadı

Hasret kaldık gayrı bülbül sesine
 Bülbül de kalmadı gül de kalmadı
 Avcılar eli boş döner şikârsız
 Ceylan da kalmadı çöl de kalmadı

Mor koyun sağardı beyaz bilekler
 Süt yoğurt doluydu sarı külekler
 Sürüldü her taraf soldu çiçekler
 Arı da kalmadı bal da kalmadı

Gittikçe çoğaldı insan hüneri
 Radyolar veriyor türlü haberi
 Yaylalar doluydu mal sürü sürü
 Yayla da kalmadı mal da kalmadı

Bu icatlar kimin aklında vardı
 Safkan Arap atlar cirit atardı
 Nafa kırsrağına meydanlar dardı
 Doru da kalmadı al da kalmadı

Değişti dünyanın bütün âdeti
 İnsanın fezaya gitmek niyeti
 Dost Niyazı sen de yap ibadeti
 Erkân da kalmadı yolda kalmadı.

102- Öldükten Sonra

Felek kırdın kanadımı kolumu
Taze yaprağımı döktükten sonra
Tuzak ettin hendek ettin yolumu
Adülere boyun büktükten sonra

Senetli şahitli hakkın var gibi
Yığıldı başıma dağda kar gibi
Özü sözü bir olmayan yar gibi
Güldün bu derdimi bildikten sonra

Düşman ettin dostlarımı amansız
Herkes tanıttın beni imansız
Açılan güllerim soldu zamansız
Elemi kederi verdikten sonra

Her türlü tarafa yönüm çevirdin
Balta vurup bedenimden devirdin
Yarım dille bana bir selam verdin
Düşmanlarım bana güldükten sonra

Niyazi'yim Yaratana kul oldum
Coşkun sular ile bende sel oldum
Evvel senin idim şimdi el oldum
Gelme ha üstüme öldükten sonra

103- Beter Ha Beter

Ateşsiz dumanım dağlar başında
Varsın seyretsinler tüter ha tüter
Kime söylediysem inanmadılar
Aşkım Mecnun'dan da beter ha beter

Kalleşlik eyledin hüner değildir
Yiğit oğlu sönmez fener değildir
Azmettiği yoldan döner değildir
Senin yaptıkların yeter ha yeter

Kul Niyazi der ki yuvasız kaldım
Şahit bulamadım davasız kaldım
Eski bina gibi sıvasız kaldım
Baykuşlar başında öter ha tüter

Kader mi Desem Keder mi Desem
Göründü gurbetin yolları yine
Keder mi eylesem kader mi desem
Efkârım yüz elli dertlerim bine
Keder mi eylesem kader mi desem

Derman için bir tabibe varınca
Yol alamaz oldum tıpkı karınca
Mihnet elem yine başım sarınca
Keder mi eylesem kader mi desem

Yürüdükçe yol bitmiyor varılmaz
Su bulanık baştan akar durulmaz
Her olur olmaza bu söz sorulmaz
Keder mi eylesem kader mi desem

Oku çekilmeyen yaylar gibiyim
Doğanın vurduğu toylar gibiyim
Kendimce deryayı boylar gibiyim
Keder mi desem kader mi desem

Derler ki bir Âşık Niyazi vardı
Şu koskoca dünya başına dardı
Allah'tan korkmaz kuldan korkardı
Keder mi desem kader mi desem

104- Birini Arar

Deli gönül seyyah olmuş gurbette
Bir mesken bulamaz yerini arar
Hedef olmuş her cefaya mihnete
Halden anlayacak birini arar

Gâhi ceylan olur kaçır avcıdan
Gâhi duman olur tüter bacadan
Gâhi dedelerden gâhi hocadan
Kamil mürşit olan pirini arar

Gâhi derviş olur şala bürünür
Gâh külahlı gâh silahlı görünür
Gâhi türap ayaklarda sürünür
Gâhi Ferhat olur Şirin'i arar

Âşık Niyazi'nin dosttadır gönlü
Dinlenmek bilmez postadır gönlü
Güzeli sevmekte ustadır gönlü
Daima sözünün erini arar

105- Nedendir

Hürmetle selamım gönderdim dosta
Küsmüş selamımı almaz nedendir
Çok nazını cefasını çekerdim
Ne gördü benden yılmış nedendir

Görmüyor gözlerim sevda karası
Açtı vücuduma Eyüp yarası
Meğer Hak'tan ola bunun çarası
Bize bu cefayı kılmış nedendir

Gel inat eyleme dinle sözümü
Yeter kanlı yaştan kurut gözümü
Dost Niyazi türap ettim yüzümü
Yine acı haber salmış nedendir

106- Vurulmuş Gibi

Başım döner içim yanar erenler
Yüreğime hançer vurulmuş gibi
Sakın kınamayın beni görenler
Mecnun'um Leyla'dan ayrılmış gibi

Ben ağlarken felek güldüm sanıyor
Eski yaram yenilendi kanıyor
Altı kansa üstü irin yanıyor
Şu sineme ocak kurulmuş gibi

Dost Niyazi bildiğini unuttu
Yıllar yılı gaflet bizi uyuttu
Gizli düşman yine yakamı tuttu
Kalmadı takatim yorulmuş gibi

107- Sensiz

Ceylan gözlerine kurban olduğum
Din ile imana düşmanım sensiz
Ayıplama benim asi olduğum
Anadan doğmaya pişmanım sensiz

Kamiller cahilden aramaz kârı
Almıştır gözüne milyon zararı
Kalmamış günümün sabrı kararı
Eyüp'ün derdine düşenim sensiz

Âşık Niyazi'yim halime bakma
Yüreğim yaralı ateşe yakma
Adüler elinde yalnız bırakma
Okuna yayına nişanım sensiz

108- Kardaş

Gönül mimari ol rakiplik etme
Seversen erenler yolunu kardaş
Dört kitabın bize nasihati var
Kem görme Mevla'nın kulunu kardaş

Öğrenip herkese doğruyu aşıla
Yetsin hırsın bir de iblisi taşıla
Sabah seherinde duaya başla
Boşa çalıp dökme dolunu kardaş

Düşünerek pişir söyle sözünü
Haram olan şeye dikme gözünü
Görmek diliyorsan dostun yüzünü
İncitme sağını solunu kardaş

Elde arif çoktur bendini yoklar
İmalî sözlerle sineni oklar
Arifler denizdir her sırrı saklar
Oynama kimseye rolünü kardaş

Gerçi bunu söyler Âşık Niyazi
Bende de var huysuzluğun birazı
Alana söyledim bir doğru sözünü
Harama uzatma kolunu kardaş

109- Gel Gel

Hayalim sendedir gözüm yollarda
Yüce dağlar duman olmadan gel gel
Böyle dert bulunmaz gayrı kullarda
Vakit yetip vadem dolmadan gel gel

Felek bildiğini eyler acımaz
Vurur ezer döver güler acımaz
Diline geleni söyler acımaz
Gaddarın muradı olmadan gel gel

Dost Niyazi der ki hasret biter mi
Bir mektup telefon bana yeter mi
Hiç kuru bir dalda bülbül öter mi
Ömrümün gülleri solmadan gel gel

110- Dalmış Unutmuş

Felekten çektiğim derde belaya
 Hub sevdiğim beni salmış unutmuş
 Efkârım ağlatır derdim söyletir
 Benden gayrısının bulmuş unutmuş

Benim figanıma güler olmuştur
 Acı sözle sinem deler olmuştur
 Buna dünya derler neler olmuştur
 Beni pençesine almış unutmuş

Kul Niyazi bak gör felek n'eyledi
 Can ciğer akrabam düşman eyledi
 Bilen işiten ve gören söyledi
 Cananım sefaya dalmış unutmuş

111- İmanı Bil Bil

Arzu eder gönül dost ellerini
 Ömür yetecek mi zamanı bil bil
 Ali'nin yolunda Hüseyin'e talip
 Olmaksa gittiğin erkânı bil bil

Okundu tarihler verildi haber
 Hiç olur mu Muaviye muteber
 Sarraf isen işte lal ile gevher
 Müşteri olduğun dükkânı bil bil

Mezhebimdir İmam Cafer-i Sadık
 Kimse inanmadı biz bize kaldık
 Kul Niyazi der ki Müslüman olduk
 Dini ulu gerçek imanı bil bil

112- Gayrı Ölemem

Efkâr aldı elem aldı dert aldı
Onun için bu dünyada gülemem
Bütün umutlarım hep yarım kaldı
İlaç nedir çare nedir bilemem

Ben selam veririm varsın almasın
Söylerim derdimi gizli kalmasın
Ölür isem cenazeme gelmesin
Yaşarken ölmüştüm gayrı ölemem

Niyazi der bilemedim kârımı
Dünya malı küstürmüştür yarımı
Bülbül oldum duymaz oldu zarımı
Güler ağlar gözyaşımı silemem

113- Ölüm Meleği

Her gün haber salar ölüm meleği
Hakkım var diyenler helâl eylesin
Ben naçizin temennisi dileği
Hakkım var diyenler helâl eylesin

Hoca sorup sonra namazım kılsın
Kimin hakkı varsa söylesin alsın
İstemem kimsenin kuruşu kalsın
Hakkım var diyenler helâl eylesin

Sizden özür diler bunları yazan
İnsandır hataya düşüyor bazen
Ne terazim vardır ne elde mizan
Hakkım var diyenler helâl eylesin

Hakkı olan varsa buradayım burda
Hem de Mansur gibi durayım darda
İnkâr eyler isem yanayım narda
Hakkım var diyenler helâl eylesin

Dost Niyazi belki deli divana
Hak gözüyle bakar cümle insana
Kul hakkıyla gidemem ki divana
Hakkım var diyenler helâl eylesin

114- Bilirsin

Ali evladısın benim sultanım
Daim sana sığındığım bilirsin
Kalbimde zikrimde yüce mihmanım
Daim sana sığındığım bilirsin

Âşıklar meyini içmesin sensiz
Saatim saniyem geçmesin sensiz
Hocalar kefenim biçmesin sensiz
Daim sana sığındığım bilirsin

Niyazi Âşıktır taliptir kuldur
Şu yalancı dünya gözümde puldur
Senin yolun ışıık en güzel yoldur
Daim sana sığındığım bilirsin

115- Aklıma Gelmedi

Kulun tedbirini Hakk'ın takdiri
Bozacağı hiç aklıma gelmedi
Gittiğim yollarda kendime kuyu
Kazacağım hiç aklıma gelmedi

Felek yapacağın daha kaldı mı
Kurtulurum bu canımı aldın mı
Mahkûm dosyasına kendi adımı
Yazacağım hiç aklıma gelmedi

Ziyaretçi var mı kulağım seste
Adım dilimdedir en son nefeste
Niyazi şer değil ama kafeste
Kalacağım hiç aklıma gelmedi

116- Sabır

Nice dertler vardır isyan eyleme
Emrine şükreyle kahrına sabır
Her dile geleni hemen söyleme
Emrine şükreyle kahrına sabır

Ferhat dağı deldi Mecnun çöllerde
Karga dağ başında bülbül güllerde
Senelerdir yavrum gurbet ellerde
Emrine şükreyle kahrına sabır

Dost Niyazi der ki yazdım değişler
Kalmadı başıma gelmedik işler
Ömür biter bitmez hayaller düşler
Emrine şükreyle kahrına sabır

117- Göç Olur Bir Gün

Ağlayarak yazdığım bu deyişler
Yırtılır atılıp hiç olur bir gün
İyi niyet ile gördüğüm işler
Kalkılır başıma suç olur bir gün

Eremem menzile yolda kalırım
Yer bulamaz sağda solda kalırım
Kimse bilmez nice halde kalırım
Kolay gördüklerim güç olur bir gün

Ağlar gönül ağlar ah ile zarda
Hangi âşık kalmamıştır ki darda
Bugün yaşıyorum yarın mezarda
Niyazi dünyadan göç olur bir gün

118- Dumansız Yandırdın Felek

Zalimsin ey felek aldattın beni
Hem düşürdün hem de kaldırdın felek
Kerem eyleyerek Aslı peşinden
Dağlara taşlara saldırdın felek

Rehberimsin dedin sen ise kördün
Elimle başıma çorap ördürdün
Denizi bana damla gördürdün
Dalgalı sulara daldırdın felek

İç devadır dedin ağı tarttırdın
Her yavrumu bir diyara attırdın
Nerde yuva kursam evim sattırdın
Tatlı dille beni kandırdın felek

Kurtulmadı gönlüm gamdan kederden
Yalınız ben miras kaldım pederden
Usandırdın beni kötü kaderden
Dumansız ateşte yandırdın felek

Neden Âşık derler ismim Niyazi
Dert ile düşmanın olur mu azı
Elime verdirdin üç telli sazı
Bir ömür ağlatıp çaldırdın felek

119- Yanarım

İnsaf eyle doğru söyle sevdiğim
Böyle miydi senle kavli kararım
Beni Mecnun ettin sen oldun Leyla
Ovada çöllerde seni ararım

Gönül unutmuyor karşı karayı
Gel dedikçe açıyorsun arayı
Tabiplerle sardırmadım yarayı
El bilmesin vurduğunu sararım

Dost Niyazi dost bağının gülleri
Bizi esir aldı gurbet elleri
Dere olup akar çeşmim selleri
Sellerde söndürmez yanar yanarım

120- Ölmüş Gibidir

Arayıp mürşidin bulamayanlar
Kaybolur çöllerde kalmış gibidir
Aşkın deryasına dalamayanlar
Hayal denizinde yüzmüş gibidir

Uyanıp gafletten gerçeği görse
Hakkı olanların hakkını verse
Hakkı olmayana hakkımdır derse
Yetimin malını çalmış gibidir

Sakın gücenmesin muhterem canlar
Arifin sözünü arifler anlar
Mazlumun yetimin kalbin kıranlar
Kâbe duvarımı yıkmış gibidir

İnsan sevmek ile olunur insan
İster Ali Veli ol istersen Hasan
Hırsı nefsi bir kenara bıraksan
Ayeti Kuran'ı bilmiş gibidir

Bu dünyada yaşar dünya görmemiş
İnsanlık uğruna emek vermemiş
Aşınalar görmüş gitmiş söylemiş
Niyazi sağ ama ölmüş gibidir

121 -Sırlarımı Söyledin

Ela gözlüm dargın küskünüm sana
Dağıttın sırlarımı ele söyledin
Diyar diyar gezdin cura saz ile
Perdeye söyledin tele söyledin

Nasıl bir yaradır bendeki yara
Ne dostla söylenir ne nazlı yâra
Ne hekim ne tabip bilmiyor çara
Sen gittin hal bilmez kula söyledin

Feryadım figanım ahu avazım
Zemheriye döndü baharım yazım
Dost Niyazi der ki kılma namazım
Kerem yandı Aslı küle söyledin

122- Bize Yâr Olur

Nazlı sunam gurbet ele gidersem
Sensiz dünya bu başıma dar olur
Ne sabrım kalır ne de kararım
Geçmez ha günlerim ahu zar olur

Böyle miydi senle kavli kararım
Aslı gibi Kerem gibi yanarım
Sen yitirdin ben bulamam ararım
Karlı dağda bir yol bulmak zor olur

Ayrılığın hasretinden korkmadan
Vardın gittin dönüp geri bakmadan
Bir gün olsun gözyaşlarım akmadan
Yakup'un misali gözüm kör olur

Bilmem bu hasrete yeter mi ömür
Eritir eritir olsun taş demir
Hasret bir ateştir yürekse kömür
Tutuşunca yanar yanar kor olur

Dost Niyazi bitmez derdim efkârım
Gittiğin yollara her gün bakarım
Efendim sultanım ulu Hünkârım
Ancak ki sizlerden bize yâr olur

123- Elveda

Gine gurbet yolu göründü bize
 Elveda ey yavrularım elveda
 Aylar yıllar yine hasretim size
 Elveda ey yavrularım elveda

Hasretlik yüreğe çöker derinden
 Uğraşırım haber alam yârimden
 Yardım bekliyorum pirler pirinden
 Elveda ey yavrularım elveda

Kolay mıdır hasret kalmak yüzüne
 Aylar yıllar geçer gelmez izine
 Ayrılık gözyaşı doldu gözüne
 Elveda ey yavrularım elveda

İsterdim gurbete selam vermemek
 Cennet olsa kapısından girmemek
 Gidip gelmemek var gelip görmemek
 Elveda ey yavrularım elveda

Dost Niyazi ayı günü sayardı
 Yüzlerini gören bilmem kim vardı
 Ben ayrılmaz idim yokluk ayırdı
 Elveda ey yavrularım elveda

124- Kalmamış

Gittim gezdim gördüm bizim illeri
Bahçe bostan bağı narı kalmamış
Bina dükkân olmuş mezar yerleri
Komşu akrabadan biri kalmamış

Kardeş kardeşine selam vermiyor
Gençleri yetiştirilmiş bir iş görmüyor
Arazi yozlaşmış verim vermiyor
Çiftçi eker biçer kârı kalmamış

Güzel yayların gülleri kokmaz
Dereler kurumuş ırmaklar akamaz
Bir terör belası bulaşmış çıkmaz
Fakirin kaçacak yeri kalmamış

Diyarbakır ilinin Bismil kazası
Yok mu kaymakamı muhtar azası
Müslüman'a vermişler gavur cezası
Köyünün bir dostu yâri kalmamış

Dost Niyazi sözün boşa mı dersin
Dertler yığın yığın kim cevap versin
İnanmayan gitsin gözüyle görsün
Bu sözümün bir inkârı kalmamış

125- Dertlilere Bayram Olmaz

Kime söyledimse bilmez halimden
Dertlilere bayram olmaz bu günde
Kalkıp göç eylesem kendi elimden
Dertlilere bayram olmaz bu günde

Küsülüler küslü kalır yaslıdır
Kimi Leyla Mecnun kimi Aslı'dır
Benim sevdiceğim Hüseyin neslidir
Dertlilere bayram olmaz bu günde

Dost Niyazi der ki bu nasıl bayram
Sadık dostlar ile açıksa aram
Her bayram her bayram azıyor yaram
Âşıklara bayram olmaz bu günde
Dertlilere bayram olmaz bu günde

126- Ayıptır Suçtur

Beni efkâr basar bayram ayında
Ağlarsam ayıptır gülersem suçtur
Kulak duyar gözüm görür neyleyim
Gizlersem ayıptır söylersem suçtur

Hep unuttuk şiir deyiş duvazı
Hiç kimse kimseden değildir razı
Âşık diye elime alınca sazı
Çalmazsam ayıptır çalarsam suçtur

Onun için susmuş Âşık Niyazi
Arada sırada konuşur bazı
Mürşit huzurunda gerçek namazı
Kılmazsam ayıptır kılırsam suçtur

127- Ben Derman Ararım Dert Beni Arar

Ben yalan dünyaya geldim geleli
Ben derman ararım dert beni arar
Hülasa kendimi bildim bileli
Ben derman ararım dert beni arar

Birçok yeri gezdim ikamet için
İbadet yapmadım hiç cennet için
Bana çok gördüğün merhamet niçin
Ben derman ararım dert beni arar

Dost Niyazi der ki mahbubum nerde
Kınamayın akıl kalmadı sende
Çağırdım bağırdım pir şahım nerde
Ben derman ararım dert beni arar

128- Yaramam Gayrı

Kimseden kimseye kalmadı fayda
Bir dost var mı yok mu aramam gayrı
Yaşım ilerledi hem yoksullaştım
İlaç merhem olsam yaramam gayrı

Madem böyle yazmış kader yazımı
Haktan ise kime eden nazımı
Her şeyimi alın verin sazımı
Şu bizim illerde duramam gayrı

Bana yasak oldu vatanım yurdum
Çalıştım didindim yerimde durdum
Ne medet bekledim asla ne yardım
Derdime dermanı soramam gayrı

Meyve toplanır mı kurumuş daldan
Derdim çok yavrular riyakâr kuldan
Sakın ha gitmeyin gittiğim yoldan
Ben yoruldum sizi yoramam gayrı

Dost Niyazi der ki canlar erenler
Uzakları gerçekleri görenler
Bani benden alıp bana verenler
Yorgunum bir adım varamam gayrı

129- Af Eyle Gayrı

Çok cefalar çektim ağladım gezdim
Ne olur sevdiğim af eyle gayrı
Vallahi billahi canımdan bezdim
Ne olur sevdiğim af eyle gayrı

Ben bir köle kulum sen bir ulusun
Hakka gidenlerin tek bir yolusun
Fazilet merhamet mürvet dolusun
Ne olur sevdiğim af eyle gayrı

Ey yüce sultanım beni hor görme
Açık evim kalbim istersen girme
Dost Niyazi dostun geri gönderme
Ne olur sevdiğim af eyle gayrı

130- Yâr Sesi

Ey erenler bu dünyada sevdiğim
Turna sesi bülbül sesi yâr sesi
Uyur iken rüyalarda duyduğum
Turna sesi bülbül sesi yâr sesi

Sırat köprüsünde bir mizan gibi
Olurum cennette bir gezen gibi
Hoş sedayla okunan bir ezan gibi
Turna sesi bülbül sesi yâr sesi

Kimse bilmez nasıl geçer günlerim
Yâri hayal eyler gönül eğlerim
Ayet Kur'an dinler gibi dinlerim
Turna sesi bülbül sesi yâr sesi

Âşıklara ilham verir saz verir
Güzellere cilve verir naz verir
Alır benden kışı bahar yaz verir
Turna sesi bülbül sesi yâr sesi

Dost Niyazi yalvarırım Allah'a
Af eylesin giriyorsam günaha
Hem Yasin olurdu hem de Fatiha
Turna sesi bülbül sesi yâr sesi

131- Öyle Gel

Ehlibeyt yoluna gireyim dersen
Edebi irfanı öğren öyle gel
Hak yoluna serim vereyim dersen
Âdemde erkânı öğren öyle gel

Kuru kavga ile geçmesin günün
Asla bir olmasın bu günle dünün
Müslüman insana olmasın kinin
Tanrıyı âdemde gör de öyle gel

İbadeti yalnız namaz bilirsin
Herkesi abdest almaz bilirsin
Niyazi de iman bulmaz bilirsin
Hakikat Kuran'ı öğren öyle gel

132- Gelemem

Mesken tuttum gurbet elinde kaldım
Bekleme sevdiğim daha gelemem
Gel diye yazdığın mektubu aldım
Bekleme sevdiğim daha gelemem

Gurbet bana vatan oldu yurt oldu
Her saatim günüm bana dert oldu
İçten içe kemiriyor kurt oldu
Bekleme sevdiğim daha gelemem

Bizim elin tatlı suyu aksa da
Yaylaları burcu burcu koksa da
Ömür boyu gözün yola baksa da
Bekleme sevdiğim daha gelemem

Dost Niyazi der ki anla sözümü
Yazar iken yaş doldurdu gözümü
Sanki öldüm göremezsiz yüzümü
Bekleme sevdiğim daha gelemem

133- İstemem

Sivas ellerine yolum düşmesin
Çarşı pazarına girmek istemem
Melunun yobazın soyu kurusun
Bir Tanrı selamı vermek istemem

Nerde insanlığın hani kul hakkın
Bunlara Müslüman demeyin sakın
Bakılacak yüzleri var mıdır bakın
Vallahi ben bakıp görmek istemem

Hangi vicdan kaldırır bu şiddeti
Âlem lanetliyor kanlı dehşeti
Kerbelâ misali böyle vahşeti
Konu çok hassastır germek istemem

Allah adınaymış onun fetvası
Şimir'den Mervan'dan gelir mayası
Asla utanma yok yok ki hayâsı
İnsan mısın deyip sormak istemem

Dost Niyazi der ki kanlı Sivas'ta
Ozanlar yakıldı insanlık yasta
Türkü yandı saz kırıldı tel hasta
Kardeşi kardeşe kırmak istemem

134- Yeter Ha Yeter

Seher vakti bülbül dostun bağında
Ağlar figan eyler öter ha öter
Beni ceylan ettin Süphan dağına
Kaçtım kovaladın yeter ha yeter

Bir dileğim budur ulu yaradan
Mazlumu haklıyı koru beladan
Dost yolu beklerim gelsin sıladan
Hasretlik gözümde tüter ha tüter

Niyazi baktım gelip geçmişe
Meğer aldanmışım hayale düşe
Ölümden korkup da etmem endişe
Asırlık ömür de biter ha biter

135- Var mı Bulacak Beni

Ecel avcı olmuş gezer peşimde
Diyar diyar kaçsam bulacak beni
Kaleler içinde askerler nöbet
Tutsa ellerinden alacak beni

Eşim dostum öldüğümü duyarlar
Tez hoca getirip kabre koyarlar
Öldüğümün birkaç günün sayarlar
Ondan sonra kimler anacak beni

Birkaç bayram mezarıma gelinir
Toprak çöker zorca yerim bilinir
Nüfus kütüğünden adım silinir
Arasınlar var mı bulacak beni

Kara toprak kabullenir cismimi
Duvara asarlar solgun resmimi
Torunuma bırakırlar ismimi
Ulu Tanrı koyma kör ocak beni

Dost Niyazi ömür geldi sonuna
Gider vebalini almış boynuna
O yâr beni almaz oldu koynuna
Kara toprak artık saracak beni

136- Yobaz Kirası

Görün feryat figanını Sivas'ın
Yanıyor Madımak bir yüz karası
Ümmet-i Muhammed tutuyor yasın
Bu ikinci Kerbelâ'nın yarası

İslamlık adına yapılmaz bunlar
Benzin gibi yandı dökülen kanlar
Gerçekler yolunda can veren canlar
Size bu zulümler Mervan mirası

Muhammed Ali'yi çalardı sazlar
Semah döner iken gencecik kızlar
İnsan olan insanın vicdanı sızlar
Bunların vicdanı yobaz kirası

Dost Niyazi yok mu bunun hesabı
Herhalde soracak konun hesabı
İrtica yobazın oyun hesabı
Bozulacak gelecektir sırası

137- Geçti

Bu dar-ı dünyada koskoca ömür
Coşkun çaylar gibi akmakla geçti
Çok uğraştım dost bağına girmeye
Deremedim gülün bakmakla geçti

Ben yaratana yazdım dilekçe
Ya Rab emeklerim gitmesin hiçe
Sırtıma giydim bir aba keçe
Ovalarda koyun yaymakla geçti

Dost Niyazi bir gün yüzüm gülmedi
Düşman derdim bildi o dost bilmedi
Felek zalim merhamete gelmedi
Gizli sırlarımı yaymakla geçti

138- Öndere Çatan Çoğaldı

Hele bakın şu dünyanın haline
Para için iman satan çoğaldı
Berata belinde embir elinde
Caddelerde kurşun atan çoğaldı

Kâbe kapusunda gider hicaza
Sofu görünmeye durur namaza
Bir kilo böreğe on beş yıl ceza
Bak gör hapiste yatan çoğaldı

Düşmanı çoğaldı Yüce Ata'nın
Şevkiler vekili millet vatanın
Mezarcılar üyesidir Kutan'ın
Bunlardan Önder'e çatan çoğaldı

İşçisi memuru her gün sokakta
Treni kaçırdık kaldık durakta
Dost Niyazi hasta gezer ayakta
Biz oyun bilmedik utan çoğaldı

139- Geç Kalma

Yağan karlar yollarını kesmeden
Geleceksen gel sevdiğim geç kalma
Yaralı yüreğim sana küsmeden
Geleceksen gel sevdiğim geç kalma

Gurbet seni bir bağladı salmadı
Yazdığım mektuplar adres bulmadı
Artık tahammülüm sabrım kalmadı
Geleceksen gel sevdiğim geç kalma

Dost Niyazi çare var mı korkmaktan
Usanmadı yâr yoluna bakmaktan
İnsaf eyle vazgeç nara yakmaktan
Geleceksen gel sevdiğim geç kalma

140- Sen de Gel Yavrum

Yaşlı gözüm bakar gurbet yoluna
Hadır bayram geldi sen de gel yavrum
Ya Rab gurbet cefa oldu kuluna
Hadır bayram geldi sen de gel yavrum

Can alıcı geldi canım vermedim
Yalan dünya sende sefa sürmedim
Aylar yıllar geçti yüzün görmedim
Hadır bayram geldi sen de gel yavrum

Bende takat yok sende merhamet
Ne bir köşk isterim ne bir ziyafet
N'olur Niyazi'yi eyle ziyaret
Hadır bayram geldi sen de gel yavrum

141- Gönül

Elli yıldır diyar diyar gezdirdin
Yordun beni yorulmadın sen gönül
Yetti artık öz canımdan bezdirdin
Yordun beni yorulmadın sen gönül

Akan sular ile coşturdun beni
Aşılmaz dağları aştırdın beni
Boş hayal peşinden koşturdun beni
Yordun beni yorulmadın sen gönül

Bir dost hatırını sormak bilmedin
Gönül yarasını sarmak bilmedin
Usanmak bilmedin durmak bilmedin
Yordun beni yorulmadın sen gönül

Ağlarsın ağlarsın neden gülmezsın
Gaflet ile geçti ömrün bilmezsın
Anladım ki ben ölmeden ölmezsın
Yordun beni yorulmadın sen gönül

Dost Niyazi dostlarının dilinde
Şimdi kendi gezer gurbet elinde
Beni Mecnun ettin Leyla çölünde
Yordun beni yorulmadın sen gönül

142- Sevdığım

Sen giderim derdin ben inanmazdım
 Bilmem nasıl oldu gitti sevdiğim
 Sabah kalktım göçü durur kapıda
 Son kere yüzüme baktı sevdiğim

Çok tuz ekmek yedik gel helâl eyle
 Elin vur göğsüne ah u vah eyle
 Gittiğin yerlerde bir zaman söyle
 Sakın kıyamete koyma sevdiğim

Aşırınca karlı dağlar ardına
 Acep o yâr ulaştı mı yurduna
 Kendi dursa ben duramam yurduna
 Aldı hayalimi gitti sevdiğim

Gittiğin yerlerde eğlenip kalma
 Beni Mecnun edip çöllere salma
 Dost Niyazi der ki vefasız olma
 Bilmem benden neden küstü sevdiğim

143- Defterim Kalemim ve Ben

Köşe-yi mihnette kaldık yalnız
Bir kalemim bir defterim bir de ben
Ağladık yalnız güldük yalnız
Bir kalemim bir defterim bir de ben

Karar kıldık hırsa nefse uymayız
Müslüman görünüp fakir soymayız
Bayram seyran gelir geçer duymayız
Bir kalemim bir defterim bir de ben

Gülbenkler okuruz deyiş söyleriz
Allah'tan gelene şükür eyleriz
Bizden kim incirse özür dileriz
Bir kalemim bir defterim bir de ben

Kendi halimizde naçiz olduk
Kim ne söylediye doğrudur sandık
Üçümüz de riyakârdan usandık
Bir kalemim bir defterim bir de ben

Bak bu âşıkların hayal düşüne
Kaptan değil deryalarda işi ne
Üçümüz de düştük bir yâr peşine
Bir kalemim bir defterim bir de ben

144- İster

Sonbaharın sonu soldu yapraklar
Zemheri geliyor kış kışlık ister
Elimde görenler bu sarı sazi
Kimse sormaz halim âşıklık ister

Ağrılar sızılar indi dizime
Hiçbir azam bakmaz oldu sözüme
Hanım küsmüş o da bakmaz yüzüme
Evde azık yoktur aş aşlık ister

Medet senden olur ulu Hünkâr'ım
Hep zarar eyledim olmadı karım
Kemalini bulmuş vardır bekârım
Evermeye kalksam el başlık ister

Bir Neyzen olaydım çalaydım neyi
Hep çalar gezerdim şah deyi deyi
Sâki n'olur doldur bir kadeh meyi
Bunu unutmaya sarhoşluk ister

Dost Niyazi'ye söyleyin gayrı
Ne bir dostu vardır ne sadık yârı
Hele bir dert var ki her dertten ayrı
Her ay yavrusundan az harçlık ister

145- Korkarım

Bana cesur gözü ile bakmayın
İftiracı yalancıdan korkarım
İster sizler korkun ister korkmayın
İftiracı yalancıdan korkarım

Kesin bakın akrep yılan kanları
Ya Şimir'den ya Mervan'dan damarı
Cenazeme bırakmayın bunları
İftiracı yalancıdan korkarım

İnandırmak için kırk yemin eyler
Bunlardan çok çekmiş efendi beyler
Görmediğin sanki görmüştür söyler
İftiracı yalancıdan korkarım

Ne Kur'an ne âlim sözüne bakar
Her sözü ağzında leş gibi kokar
Nice canlar yakar nice ve yıkar
İftiracı yalancıdan korkarım

Dost Niyazi ne gelir ki elinden
Kurtuluş zor münafığın dilinden
Korkum yoktur Azrail'den ölümünden
İftiracı yalancıdan korkarım

146- Dediler

Biraz nasihate vardı niyetim
Senin aklın sana yetmez dediler
Hani ne malın var ne de servetin
Senin aklın sana yetmez dediler

Boşa yaşamışsın boşa yaşarsın
Takatin yok yürümeye koşarsın
Doğru dürüst konuşamaz şaşarsın
Senin aklın sana yetmez dediler

Sürmek ister isen dünya sefasın
Önce çalış sonra çekme cefasın
Sen çağdaş değilsin eski kafasın
Senin aklın sana yetmez dediler

Biz böyle yaşarız sen git Mısır'a
Kimse bakmaz elindeki nasıra
Hiç bize gücenme bakma kusura
Senin aklın sana yetmez dediler

Dost Niyazi dosttur sever sizleri
Duyurmak istedi gerçek sözleri
Daha bundan fazla yorma bizleri
Senin aklın sana yetmez dediler

147- Gurbet Burası

Anlarsınız beni siz anlarsınız
Dünyada bir murat alamayanlar
Gelin canlar gelin biraz dertleşek
Yitirmiş yârini bulamayanlar

Alınmış fırsatım çare yok elde
Başım dumanlı dağ gözlerim selde
Boşuna gezmez mi ovada çölde
Leyla'sına Mecnun olmayanlar

Dost Niyazi der ki gurbet burası
Başına çalınsın mülkü parası
Bir selamı olsun veya duası
Ölürsem namazı kılmayanlar

Rica Yetmiyor
Dost dost diye feryat figan eylerim
Gündüzler yetmiyor gece yetmiyor
Bir teselli verin Allah aşkına
Tabipler yetmiyor hoca yetmiyor

Yalan dünya adaletin var ise
Benim zararlarım sana kâr ise
Her bayram yılbaşı uçar Paris'e
Benim kazandığım borca yetmiyor

Dost Niyazi yeter oldu dilinden
Akıp giden gözyaşının selinden
Kurtuluş yok felek zalim elinden
Yalvarmak yetmiyor rica yetmiyor

148- Kendisi Bilir

Ben o dosta selam vermeden geçmem
Alır mı almaz mı kendisi bilir
Kalbime gönlüme mihman eylerim
Kalır mı kalmaz mı kendisi bilir

Hayra yorun dostlar gördüm bir rüya
Beraber dalmışız derin bir suya
Ölür isem mezarımda bir dua
Kılar mı kılmaz mı kendisi bilir

Dost Niyazi ısrar neye yarıyor
Merhemsiz ilaçsız yara sarıyor
Duydum benden başkasını arıyor
Bulur mu bulmaz mı kendisi bilir

149- Barışmayınca

Yâr ile küskün kırgın olanlar
Kurur mu gözyaşı barışmayınca
Kırk bin yaşasa da kendin bulamaz
Bir kâmil mürşide danışmayınca

Ulu kervan ulu şahıma yürür
Aşamaz dağları duman kar bürür
Bir kere yerine bin kere ölür
İnsan dert mihnete alışmayınca

Dost Niyazi dosta saz çalardı
Bazen gevher satar bazen alırdı
Bilmem çay ırmaklar nerde kalırdı
Akıp ummanlara karışmayınca

150- Şah Hüseyin Aşkına

Allı turnam feryat figan eyliyor
Kerbelâ'da Şah Hüseyin aşkına
Dinleyin bülbüller neler söylüyor
Kerbelâ'da Şah Hüseyin aşkına

Muhammed Ali'nin tertemiz soyu
Benzer dedesine cemali huyu
Boz bulanık akar Fırat'ın suyu
Kerbelâ'da Şah Hüseyin aşkına

Mahi Muharrem de acılı günler
Makteller okunur talipler dinler
Gözü yaşlı feryat eyler müminler
Kerbelâ'da Şah Hüseyin aşkına

Uçar semah eyler havada kuşlar
Eğilir secdeye dağ ile taşlar
O gün Aşure'dir her evde aşlar
Kerbelâ'da Şah Hüseyin aşkına

Dost Niyazi der ki Ehlibeyt ağlar
Vicdanlar sızlatır yürekler dağlar
Ay Güneş tutulur karalar bağlar
Kerbelâ'da Şah Hüseyin aşkına

151- Kalem Yazmadı

Birçok şeyler gördüm yüzüm kızardı
Ben yazmak istedim kalem yazmadı
Dedim belki gerçekleri yazardı
Ben yazmak istedim kalem yazmadı

Para kazanmanın şekli değişti
Merhamet yerine riya yerleşti
Ar namus kalmadı ayağa düştü
Ben yazmak istedim kalem yazmadı

Kapıya park etmiş mercedesini
Sonuna dek açmış kaset sesini
Hatırlamaz asla kim kimsesini
Ben yazmak istedim kalem yazmadı

Yalanı dolanı siyaset sayar
Ne midesi doyar ne gözü doyar
Amcaya güvenir bankalar soyar
Ben yazmak istedim kalem yazmadı

Bunlar bizim başımıza baş oldu
Vicdanları kaya kalpler taş oldu
Dost Niyazi nahoş ile hoş oldu
Ben yazmak istedim kalem yazmadı

152- Nerede

İnsan Hakları var deyip dururlar
Hakkım varsa alacağım nerede
Elime dilime kilit vururlar
Hakkım varsa alacağım nerede

Aldığım maaşım yetmez kiraya
Ondan sonra borçlu girer sıraya
Adalet nerede gidem oraya
Hakkım varsa alacağım nerede

Eğer para dolu ise kasada
Hakkın var dediniz Anayasa'da
Yazdınız çizdiniz kaldı masada
Hakkım varsa alacağım nerede

Kim bu vurguncuya kapı açıyor
Para alan barda dolar saçıyor
Çalan çırpan Avrupa'ya kaçıyor
Hakkım varsa alacağım nerede

Dost Niyazi alacağın bu imiş
Yüz yıl ara bulacağın bu imiş
Vereceğin alacağın yok imiş
Hakkım varsa alacağım nerede

153- Bana Ne

İnsanlara kutlu olsun bayramlar
Garibe yoksula bir de bana ne
Huzur mu bıraktı sütü haramlar
Garibe yoksula bir de bana ne

Bağ eksem gül eksem ağyarlar keser
Dalına konmuyor bülbüller küser
Dünya cennet olsa suları Kevser
Garibe yoksula bir de bana ne

İster altın olsun taşı dünyanın
İster bahar olsun kışı dünyanın
İster havyar olsun aşî dünyanın
Garibe yoksula bir de bana ne

Gizlidir yaramı tabip ne bilsin
Şen olmazam ayda bir bayram gelsin
Gülmedim dünyada gülenler gülsün
Garibe yoksula bir de bana ne

Dost Niyazi söyler sözü ar etmez
Yar yaktığı yere ateş nar etmez
Nasihat kâr etmez öğüt kâr etmez
Garibe yoksula bir de bana ne

154- Ömrün Sonu Kar Kışa Benzer

Ben de bir güzel gördüm Çukurova'da
Kaşı hilal yüzü güneşe benzer
Huri midir melek midir bilmedim
Cennet-i âlâdan gelmişe benzer

Yeni gelin midir kınalı eli
Sırma sarısıdır saçının teli
Dudağı bal kaymak bademdir dili
Sormadım yaşını on beşe benzer

Sırmadan ipekli kuşak belinde
Bülbül olmak ister idim dalında
Yeni dermiş deste güller elinde
Ojeli tırnaklar gümüşe benzer

Soramadım nerelisin nerdesin
Umarım ki bize yakın yerdesin
Sevecek veririm serin ver desin
Hayali âşıklar zor işe benzer

Dost Niyazi dalın kırılmış gibi
Kalmışsın köşede yorulmuş gibi
Mecnun Leyla'sından ayrılmış gibi
Şu ömrüm sonunda kar kışa benzer

155- Yaşattın

Yoksulluk sen bırakamadın yakamı
Bir gelirle beş giderle yaşattın
Bir gün olsun rahat huzur vermedin
Türlü türlü ile keder yaşattın

Bir ömür çalıştım ellerim nasır
Günlerim yıl oldu yıllarım asır
Evde bir kilim yok kamıştan hasır
Kuru yastık bir minderle yaşattın

Aba hırka giydim çarık yemeni
Görenler zır deli sanıyor beni
En güzel yemeğim soğan lebeni
Kuru ekmek biber ile yaşattın

Elimden düşmedi bel kazma orak
Her türlü işlerde çalıştım çırak
Zengin yaşamayı etmedim merak
Içkın kömeç kenger ile yaşattın

İşte böyle geçti koskoca ömür
Bahtım kara baktım kara bir kömür
Dost Niyazi bilmem böyle mi emir
Kör talihle kör kaderle yaşattın

156- Yolcu muyum Yol muyum

Ben kendi kendime bir soru sordum
Ağaç mıyım meyve miyim dal mıyım
Uğraştım didindim kendimi yordum
Kervan mıyım yolcu muyum yol muyum

Çok uğraştım çok yoruldum boşuna
Ömür uçtu misal Hüma kuşuna
Kimse bakmaz gözlerimin yaşına
Dere miyim ırmak mıyım sel miyim

Dost Niyazi bilmem neden korkarsın
İyi düşün dost kalbini yıkarsın
Neden bana köşelerden bakarsın
Adü müyüm ağyar mıyım el miyim

157- Benzer

Nasihat verirsen öğüt almaza
Gevherini yere saçmaya benzer
Sözle biten işe kılıç çekersen
Köprü varken selden geçmeye benzer

Eğri nedir doğru nasıl bilmezsen
Dikenden ayırıp gülü dermezsen
Zamana sabıra değer vermezsen
Yetişmeden ekin biçmeye benzer

Niyetin var ise kaptan olmaya
 Derya deniz ummanlara dalmaya
 Uğraşırsan gerçekleri bulmaya
 Pirinçten çakılı seçmeye benzer

Tilki olup kuzu postu giyersen
 Gerçeği saklayıp yalan diyersen
 Fakir öksüz yettim hakkı yiyersen
 Kirli gölden pis su içmeye benzer

Bazen hayal gibi bazen düş gibi
 Ömür geçti bir baharsız kış gibi
 Dost Niyazi avcı vurmuş kuş gibi
 Çırpınıp yaralı uçmaya benzer

158- Garibin

Gittim gezdim gördüm gurbet elleri
 Halin arz edeyim size garibin
 Dinleyince âşıkların sazını
 Bir derdi çıkıyor yüze garibin

Dökülmüş yaprağı kalmış dal gibi
 Halin anlatamaz kuru dili lâl gibi
 Saati gün geçer günü yıl gibi
 Yüreği dertlere müze garibin

Dost Niyazi yaşar ölü değildi
 Aşkın deryasıdır gölü değildir
 Ne yediği ne içtiği bellidir
 Özlemi sofrada meze garibin

159- Güle Sordum

Ne idim şimdi ne olacağım
Ne dostuma sordum ne ele sordum
Aktım gittin deryalara karıştım
Ne yağmura sordum ne sele sordum

Veysel Mahsuni'den çaldım söyledim
Boş bir hayal ile gönül eğledim
Leyla'ya aşkı ilân eyledim
Ne Mecnun'a sordum ne çöle sordum

Dost Niyazi kar bürüdü bağımı
Kader solum tuttu efkâr sağımı
Yıktım viran ettim gönül bağımı
Ne bülbüle sordum ne güle sordum

160- Sizin Olsun

Çok mu usandırdım yavrum sizleri
Ağu ben içerim bal sizin olsun
Nasırlı elime batsın dikenler
Çiçek sizin olsun gül sizin olsun

Çok yoruldum artık beni yormayın
Sızlasın ağrısın yaram sormayın
Zahmet edip hal hatırım sormayın
Ben siyah giyerim al sizin olsun

Dost Niyazi ölü müyüm sağ mıyım
Gülleri kurumuş viran bağ mıyım
Âşığa yol vermez karlı dağ mıyım
Ben yürür gidemem yol sizin olsun

161- Düş Oldu

Yetmez mi sevdiğim bunca cefalar
 Temmuzda üşüdüm yazım kış oldu
 Yalnız size midir seyran sefalar
 Kurumadı didem kanlı yaş oldu

Selman oldum dostu engür dilendim
 Arif oldum eleklerden elendim
 Yıllar yılı dost kapında eğlendim
 Bir vefa görmedim emek boş oldu

Aylar yıllar derken ömrüm bitirdin
 Derviş ettin diyar diyar götürdün
 Dost Niyazi çok şey buldun yitirdin
 Geçen günler hayal oldu düş oldu

162- Olur

Garip sılasından ayrı olunca
 Saati gün olur günü yıl olur
 Arayıp da maşukumu bulunca
 Dikenli çalılar ona gül olur

Bir aşına arar sesini duysun
 Bulup mürşidini sözüne uysun
 Ayları günleri saysın ha saysın
 Kaderine köle olur kul olur

Dost Niyazi neler geldi başına
 Bizden yüz çevirdi bütün aşına
 Engel olamadım didem yaşına
 Akıp gider deryalara sel olur

163- İhtiyarlık Neye Benzer

İhtiyar yaşlılık tarif olursa
Baharı olmayan zor kışa benzer
Yıllar yıl havalarda uçarken
Kanadı kırılan bir kuşa benzer

Az duyar kulağı az görür gözü
En az üç beş kere söyler bir sözü
Ağırdır bel bakacak sızılar dizi
Ona düz yol bile yokuşa benzer

Çektiği çileyi gençler bilemez
Eli titrer sümüğünü silemez
Söyleyecek sözü aklına gelmez
İçip sızıp kalan sarhoşa benzer

Eş emsali yok ki birkaç söz etsin
Takati yok dizde nereye gitsin
Gün saat ay bekler ömürü bitsin
Eskimiş çürümüş kumaşa benzer

Çiçek açmaz baharında kışında
Aklar çoğalmıştır kirpik kaşında
Ya mezar başında veya taşında
Sefil sefil öten baykuşa benzer

Tarih ve tecrübe vardır sözünde
O yanar kavrulur kendi közünde
Siyah benler yanağında yüzünde
Tane tane çıkmış nakışa benzer

Yaşım yetmiş yaşıyorum ben bunu
 Çokça efkârlandım eyledim konu
 Dost Niyazi der ki bir ömür sonu
 Sözü felek ile savaşa benzer

164- Kovmak Şart Oldu

Eller menzil aldı biz uyur iken
 Onun için gurbet bize yurt oldu
 Vekil seçtik başımıza taç ettik
 Meclise girince azgın kurt oldu

Kimi bankaları sömürdü yuttu
 Fakir fukarayı görmez unuttu
 Kimi yalanlarla bizi uyuttu
 Riyakârlar bu millete dert oldu

Onlar mercedesli biz yolda yaya
 Çoğaldı fuhuşlar kalmadı haya
 Meğerse çiğ süte çalmışız maya
 Bu güzel yurt irticaya mat oldu

Hakkın olamayan bir vatandaşım
 Bir günlük yevmiyem bir ay maaşım
 Senelerdir işsiz oğlum kardaşım
 Sizi o meclisten kovmak şart oldu

Dost Niyazi der ki sesimi duyun
 Dönmez değirmenim kuruttum suyum
 Halktan aldın oyu oynadın oyun
 Korkak tavşan başımıza mert oldu

165- Yorulma

Merhamet vicdanın az ise eğer
Âdem bile olamazsın yorulma
Seller gibi aksan koşsan denize
Taşsan bile dolamazsın yorulma

Mecnun Leyla'sını çölde aradı
Âşıklara ilham oldu yaradı
Hangi kem riyakâr almış muradı
Sen de murat alamazsın yorulma

Âlimler aydınlar böyle buyurdu
Her gerçeği ayrı ayrı duyurdu
Dost Niyazi bir dost aradı durdu
Aramakla bulamazsın yorulma

166- Gelmek İsterdim

Eğer olsa idi dizimde takat
Koşarak yavruma gelmek isterdim
Sanma ki unuttum saniye saat
Uçarak yavruma gelmek isterdim

Paylaştırdım sende olan derdini
Senin ile tüm aile ferdini
Yıkar idim ırmakların bendini
Coşarak yavruma gelmek isterdim

Dost Niyazi gel bu yükü sen taşı
Felek ile hiç bitmedi savaşı
Kar olsa da yüce dağların başı
Aşarak yavruma gelmek isterdim

167- Yoksulluk

Bu dar-ı dünyaya geldim geleli
Çok ağlattın güldürmedin yoksulluk
Türlü dert içinde yandım yakıldım
Yaşatmadın öldürmedin yoksulluk

Acımadan mutlu yuvalar yıktın
Sen seni bizlere miras bıraktın
Ne saatin belli ne günün vaktin
Gelişini bildirmedi yoksulluk

Kuluçkaya yattın evimde yuvan
Artıyor benimle bitmiyor davan
Giydiğim eskidir yediğim yavan
Tatlı yağlı yedirmedi yoksulluk

Kemer oldun bağlı kaldın belimde
Yalınız benzerin gurbet ölümde
Bir Hayber Kalesi oldun önümde
Bir huzura göndermedi yoksulluk

Dost Niyazi der ki düşünce dara
Şükrü eder zor olsa da idara
Kerem Aslı gibi düşürdün nara
Yaktın fakat söndürmedi yoksulluk

168- Hoş Geldin Yavrum

Şubat'ın birinde perşembe günü
Şeref verdin bize hoş geldin yavrum
Dokuz ayın doldu bekledik seni
Şeref verdin bize hoş geldin yavrum

Sevinç verdin Birgül ile Hayder'e
Şükür olsun Yaradan'a Servere
Layık ol ismine Can Ali Emre
Şeref verdin bize hoş geldin yavrum

Yararlı ol ailene millete
Daima sahip ol helal servete
Seninle evimiz döndü cennete
Şeref verdin bize hoş geldin yavrum

Müjde oldun amcana ve dayına
Neş'e ile girdik Şubat ayına
Hakkın lütfu oldun Demir soyuna
Şeref verdin bize hoş geldin yavrum

Dost Niyazi naçiz senin dedendir
Bilmem bu hasretlik niçin nedendir
Soyum Hakan Hasan ile sendendir
Şeref verdin bize hoş geldin yavrum

169- Neden Sonra

Bir halden bilmeze halim arz ettim
 Pişman oldum amma dost neden sonra
 İnandım güvendim birkaç söz ettim
 Pişman oldum amma dost neden sonra

Yürü yolcu yürü yâr yolun bekler
 Derdine dayanmaz taştan yürekler
 Hava imiş uğraştığım emekler
 Pişman oldum amma dost neden sonra

Sakladım kargayı gözümü oydu
 Aklına uymayıp nefsine uydu
 Dost Niyazi der ki duymayan duydu
 Pişman oldum amma dost neden sonra

170- Kaldım

Sarardı yüzüm karardı gözüm
 Anlaşılmaz sözüm dil ile kaldım
 Çözüldü perdeler kırıldı sazım
 Elimde bir tomar tel ile kaldım

Elden ele diyar diyar dolaştım
 Akıl kâfi gelmez neyleyim şaştım
 Coşkun sular gibi bulandım coştum
 Ummana varmadan sel ile kaldım

Hele bakın bülbüllerin zarına
 Gazel düşmüş bahçesine bağına
 Dost Niyazi hasretliğin narına
 Yanıp Kerem gibi kül ile kaldım

171- Sivas'ta

Temmuzun ikisi sıcak bir günde
Görün neler oldu vakti Sivas'ta
Bunlara şefa'at var mıdır dinde
Mazlum yandı zalim baktı Sivas'ta

Ateş çemberinde kalmış Madımak
Bir tane sağ kalmasın hepsini yak
İncil'e Tevrat'a Kuran'a bir bak
O gün iman yasa yoktu Sivas'ta

Kerbela Çorum bir de Maraş'ta
Sanki düşman öldürdünüz savaştta
Düşman bile yakılmazken ataştta
Mervan dölü aydın yaktı Sivas'ta

Ortada görünür bir zülüm çarkı
Tarihin karası Süfyan'ın ırkı
Vahşi canavardan var mıdır farkı
İnsanlık insandan korktu Sivas'ta

Dost Niyazi der ki öldürün yakın
Sizden korkuluyor sanmayın sakın
Yüce Atatürk'ün izine bakın
Kızılırmak kanlı aktı Sivas'ta

172- Gel Hele Gör Hele

Bağları bozulmuş yaprağı solmuş
Sanki üç gün önce zelzele olmuş
Tekkeye arılar böcekler dolmuş
Talipler mürşitsiz kalmış gel hele

Bacaları küskün dumanı çıkmaz
Çeşmeler kurumuş suları akmaz
Kabristan sahipsiz kimseler bakmaz
Ölenler duasız yunmuş gel hele

Kurumuş ağaçları yoktur gölgesi
Her köşeden gelir bir baykuş sesi
Gözyaşıyla yazdım ben bu nefesi
Niyazi der n'olmuş gel hele gör hele

173- Bir Bakın

Şu dünyanın malı dünyada kalır
Bugün biri satar öbürü alır
Kimisi kazanır kimisi çalır
Bu insana bu dünyaya bir bakın

Ben pişmanım dünya sana gelmeye
Yaşadıkça gerçekleri bilmeye
Gerek ağlamaya gerek gülmeye
Bu insana bu dünyaya bir bakın

Dost Niyazi der ki boş bir ambarım
Hayvan doldurmaya hoş bir ambarım
Kimse soramaz nedir kârım zararım
Bu insana bu dünyaya bir bakın

174- Ölmek İsterdim

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Her zaman yanına gelmek isterdim
Bana bakıp tatlı tatlı gülerken
Aklından geçeni bilmek isterdim

Âşık ettin ilerlemiş yaşımda
Aşkın duman olmuş döner başımda
Baş başa bir yerde otur karşımda
Seninle bir lokma yemek isterdim

Belki güleceksin bunu okurken
N'olur kaşın çatma sana bakarken
Al yanaklarından terler akarken
İpek mendil ile silmek isterdim

Dost Niyazi der ki sarılsan bana
Dünyam viran olur darılsan bana
Hurisin meleksin sorulsan bana
Vallahi yolunda ölmek isterdim

175- Kalmadı

Bilmem n'oldu sana ey koca dünya
Kimseden kimseye kıymet kalmadı
Hani o insanlık hani yol erkân
Paradan gayriye rağbet kalmadı

Ulemalar sustu görünmez âlim
Herkes çeviriyor sansürsüz filim
Evinde ekmeği yoktur bir dilim
Çalışmaya önem gayret kalmadı

Dost Niyazi der ki dosta sözümüz
Ayak türabına sürdük yüzümüz
Bir halden bilene hasret gözümüz
Arasan bulunmaz murat kalmadı

176- Beni Beni

Gel derdimi açam sana birader
Dertli âşıklardan say beni beni
Ömrümü çürüttü şu kötü kader
Abes oldu ömrüm vay beni beni

Türlü türlü pusu kurdu adüler
Kimi kötü kimi hain dediler
Aslan oldu fare tutan kediler
Isırdı sinemden ay beni beni

Ben böyleyim tatlı dile kanarım
Dostların içtiği soğuk pınarım
Kuru kav olmuşum hemen yanarım
Aşkın ocağına koy beni beni

Hâkim miyim sulh edeyim davalar
Ahu muyum benim olsun ovalar
İster misin Niyazi'yi kovalar
Bekliyor onuncu köy beni beni

177- Duy Avazımı

Eski bir deftere kırık kalemle
Ağlayarak yazdım kara yazımı
Adım sanım bilinmeyen bir yerde
Dökeyim derdimi çalam sazımı

Hadi gönül gidek yerim yok burda
Zalim çoban kuzum yedirmiş kurda
Yetiş Haydar koyma talibin darda
Ağlatma ayalım oğlum kızımı

Gizledim derdimi duymasın eller
Göstersem yaramı ağrımaz derler
Dert derdin üstünde erenler pirlar
Ben Kul Niyazi'yim duy avazımı

178- Şimdi

Her gelen taşladı sinem bendini
Ağrıyor sızlıyor yaradır şimdi
Baş başa muhabbet ettiğim dostlar
Dağılmışlar pare paredir şimdi

Herkes çıkarına ip ucu tutmuş
Gaflet gelip muhipleri uyutmuş
Mümin Müslüm ibadeti unutmüş
İltifat sinema bardadır şimdi

Niyazi'ye nefsi bela eylemiş
Aşamaz engeli kale eylemiş
Beni Mecnun yâri Leyla eylemiş
Dağları taşları aradır şimdi

179- Yazık

Geçti ömrüm hırka ile şal ile
 Bendeki bu müşkül hallere yazık
 Bilmedi kıymetim döktü gözyaşım
 Didemden döktüğüm sellere yazık

Uğrun uğrun bu dertleri çekerim
 Adüye ağyara boyun бүkerim
 Açılınca dilim derdim dökerim
 Derdi gizli kalan kullara yazık

Neylesin bu gönöl kaderde varmış
 Bilmem bu dünyada kimler yâr ımış
 Bahçıvan su vermemiş kurumuş
 Bülböl konamayan güllere yazık

Kul Niyazi bin dert ile yanarım
 Pir elinden bâde içtim kanarım
 Şahım sen varken ben kimi anarım
 Kavga gıybet eden dillere yazık

180- Bülböl

Sabah seherinde duydum sesini
 Hem ağladın hem de ağlattın bülböl
 Soramadım kaybeylemiş nesini
 Hem ağladın hem de ağlattın bülböl

Sende de varmış bendeki yâre
 Çok tabip uğraştı olmadı çare
 İkimizde gamlı dertli biçare
 Hem ağladın hem de ağlattın bülböl

Kul Niyazi der ki elem var bende
Boyası gözyaşı kalem var bende
Yalnız görme beni âlem var bende
Hem ağladın hem de ağlattın bülbül

181- Dûvaz

Talib-i Hayder'iz gelin müminler
Doğru Şah'a gider yolumuz bizim
Allah bir Muhammed Ali demişiz
Dönmeyiz bunlardan birimiz bizim

İmamı Hasan'ın zehirin yuttuk
Hüseyn-i Kerbelâ derdine battık
İmam Zeynel ile zindanda yatık
Muhammed Bâkır'dır pirimiz bizim

İmamı Cafer'den öğrendim yolu
Musa-yı Kazım'dan içmişim dolu
Nesimî gibi olduk doğru bir kulu
Meğerki yüzülse derimiz bizim

Horasan elinde Şah İmam Rıza
Taki ile Naki yardım et bize
Hasan'ü'l Askeri car kaldı size
Her daim çağırır dilimiz bizim

Mervan oğlu gine haddini aştı
Mehdi sahip zaman günü yaklaştı
Hû deyip de Âşık Niyazi coştı
Açar zemheride gülümüz bizim

182- Darda Kalmışım

Yetiş imdadıma sen Hızır Hoca
Aşılmaz şu dağlar karda kalmışım
Sızlar yarelerim yetiş ilaca
Müşküldür hallerim darda kalmışım

Gam ile kederden olmadım arı
Ektiler sineme derdi efkârı
Bir daha yüzünü göreyim bari
Yitirdim vatanı nerde kalmışım

Âşık Niyazi'yim Şah'a yeterim
Halim müşkül Mecnun'dan da beterim
Viran bağda sefil sefil öterim
Bir âşık-ı bülbülüm zarda kalmışım

183- Değilim

Hasetsin insafsız çekmezsın beni
Uyamam ben sana deli değilim
Derdimi dökünce gıybetin olur
Dökmeden duramam veli değilim

Yılandır özün yalandır sözün
Elin haramından kesilmez gözün
Namazdan niyazdan çürüse dizin
İnanırsam Allah kulu değilim

Arkan kuvvetli diye geçersin başa
Allah Lâfî ağzında bulunmaz haşa
İmansızın dölü kalbi kalleşe
Yoktur Zülfıkar'ım Ali değilim

Sülüksün dertlinin kanını yersin
Yapmadığımı yapmıştır dersin
Eşime dostuma zemin edersin
Gel yüzüme söyle ölü değilim

Âşık Niyazi'yim evim göç ettin
Yuva yaptım emek verdim hiç ettin
Ya ayrılık ya ölümü seç ettin
Babanın kölesi kulu değilim

184- Sevdiğim

Karlı dağlar kale oldu yoluma
İmkân bulup geledim sevdiğim
Adü ağyar ağır sarmış koluma
İmkân bulup geledim sevdiğim

Rüzgâr olsam dağlar kale esemem
Bu benim kaderim sana küsemem
Selamı sabahı senden kesemem
İmkân bulup geledim sevdiğim

Cudi dağı yol vermiyor yurduma
Boz atlı Hızır yetiş yardıma
Niyazi'yim ortak mısın derdime
İmkân bulup geledim sevdiğim

185- Şaha Giderim

Gönül azmeyledi gayrı dönemem
 Mervan boynum vursa Şah'a giderim
 Hiç tuzak kurmayın engele dinlemem
 Ecel yolum sarsa Şah'a giderim

Eğnime yakasız gömlek giymeden
 Gözüm açık gider yüzün görmeden
 Eşkiya harami engel demeden
 Allah izin verse Şah'a giderim

Kul Niyazi der ki ah diyer dilim
 Halden bilmeyene vah diyer dilim
 Paşa berdâr etse Şah diyer dilim
 Vursa kırsa assa Şah'a giderim

186- Kaldım

Elveda etmedim yarana dosta
 Diyarı gurbette yıllandım kaldım
 Ben de bir güzele yâr olamadım
 Kimi sevdim ise aldandım kaldım

Oturdum dünyayı dolanmış gibi
 İnanmaz sözümüze yalanmış gibi
 Sazlıklar içinde bir kamış gibi
 Rüzgâr vurdukça sallandım kaldım

Sardılar ayağa dolaşmış gibi
 Yazım ters yazılmış solakmış gibi
 Kul Niyazi de bir kavakmış gibi
 Kesildi dallarım budandım kaldım

187- Bayramdır Bugün

Göresin sevdiğim nice bayramlar
Küsme barışalım bayramdır bugün
Bozdu aramızı sütü haramlar
Küsme barışalım bayramdır bugün

Başıma geldi eli kınamış gibi
Üşüyorum yaz ayında kış gibi
Atma beni sapanında taş gibi
Küsme barışalım bayramdır bugün

Ağyar intikamı almasın bizden
Kırık sandal ile geçme denizden
Aslıhan da pişman oldu bu yüzden
Küsme barışalım bayramdır bugün

Misafirim yolculuğum buradan
Adular ağyarlar çıkmaz aradan
Pişmanlığın fayda vermez sonradan
Küsme barışalım bayramdır bugün

Âşık Niyazi der arafat günü
Hasrette firkatte bırakma beni
Ziyarete geldim sevgilim seni
Küsme barışalım bayramdır bugün

188- Bağrı Taş Olmuş

Sabah sabah gelir tatlı sesiniz
 Şu bizim turnalar katar olmuştur
 Ötün ötün yâr uyansın uykudan
 Bekledim gelmedi yatar olmuştur

Yeşil turnam gelişiniz ıraktan
 Dile gelip kurtar beni meraktan
 Kan yaş ile gözüm doldu firaktan
 Figanım semayı tutar olmuştur

Yağmur yağmış kanatları yaş olmuş
 Git bizim ellerden artık kış olmuş
 Sevdığım güzelin bağrı taş olmuş
 Kul Niyazi'yi satar olmuştur

189- Ya Hüseyin

Yüzüm tuttum dergâhına kapına
 Kurbanlığa kabul olsam ya Hüseyin
 Gönül azmeylemiş gider rahına
 Kurbanlığa kabul olsam ya Hüseyin

Nice taliplerin seni anarlar
 Ah u vah eyleyip nara yanarlar
 Seni methetmeyen dili kınarlar
 Kurbanlığa kabul olsam ya Hüseyin

Seni de anmazsa keserim dilim
 Yezit Mervan nedir yaptığın zülüm
 Korkarım ki sana layık değilim
 Kurbanlığa kabul olsam ya Hüseyin

Sızlasın vicdanın ey Mervan oğlu
Vermedin su murad yolları bağlı
Susuz şehit olan Hayder'in oğlu
Kurbanlığa kabul olsam ya Hüseyin

Acımadın hanedanın soyuna
Hasret ettin akan Murat suyuna
Kandan kına yaktın Kasım toyuna
Kurbanlığa kabul olsam ya Hüseyin

Kırılı kalemim tutula dilim
Nasıl da derdini yazıyor elim
Eğildi kametim, büküldü belim
Kurbanlığa kabul olsam ya Hüseyin

Ağlamak isterim gülmek istemem
İsmim Kul Niyazi bilmek istemem
Senden başka bir şey demek istemem
Kurbanlığa kabul olsam ya Hüseyin

190- Boşu Vermişsin

Yaz baharın kıymetini bilmeye
Sonbahardan sonra kışı vermişsin
Kimini yaratmışsın ya Rab gülmeye
Kimine de dide yaşı vermişsin

Kimine az kimine çok verdin ömür
Kim ne karışır senindir emir
Kiminin bahtını eyledin kömür
Kimine de pazar çarşı vermişsin

Kiminin sakattır eli ayağı
 Kiminin ela göz kaymak dudağı
 Kiminin gözü kör duymaz kulağı
 Kimine de belalı başı vermişsin

Kimine saraylar kimine hanlar
 Kimse karışamaz emrindir bunlar
 Kimine para kazanmaya türlü oyunlar
 Kimine de devlet kuşu vermişsin

Kulundur Niyazi eyliyor dava
 Ele mi kederi sen gördün reva
 Herkeseye dolu kablar bedava
 Bana şükretmeye boşu vermişsin

191- Ağlattın

Eşim dostum gezer kendi keyfinde
 Sen de beni derdin ile ağlattın
 Behey zalim yadlar safa sürerken
 Sen de beni derdin ile ağlattın

Dost cemalin göremedim doyunca
 Hoş bir günüm mü var ömrüm boyunca
 Eller güler oynar bir yâr bulunca
 Sen de beni derdin ile ağlattın

Niyazi der beni düşürdün dile
 Sen benzettin beni gülsüz bülbüle
 Eller yarı ile gezer el ele
 Sen de beni derdin ile ağlattın

192- Adres Vermeden Gitmiş

Şikâyetim vardır bugün dostlara
Cananım hatırım sormadan gitmiş
Belki gider yolda yeterim deyi
İz belli etmeyip durmadan gitmiş

Sabah erken idi yerimden kalktım
Gidip de o yarın yerine baktım
Meğer yar gitmişte yıkılmış bahtım
Bunca yarelerim var sarmadan gitmiş

Giderken yollarda vermemiş mola
Bilmem sağa mı gitti yoksa ki sola
Beni de düşürdü çaresiz hala
Konum komşular duymadan gitmiş

Âşık Niyazi'yim söylerim sözü
Gün be gün artıyor yaramın gözü
Nice ki ömrüm var ararım sizi
Kimseye bir adres vermeden gitmiş

193- Bana Ne Kardeş

Hak sözü dilime geldi söylerim
Gine sen bilirsin bana ne kardeş
Belki bilmen diye beyan eylerim
Gine sen bilirsin bana ne kardeş

Baştan bulanmasın durulan pınar
Aşkın kalbinde şemalar yanar
Mümine yasaktır içkiyle kumar
Gine sen bilirsin bana ne kardeş

Benliğine giden menzil alamaz
Yüz arasın maksudunu bulamaz
Düşerse kıymetin beş para olmaz
Gine sen bilirsın bana ne kardeş

Nasibin al insanlığın payından
İstifade et saat gün ve ayından
Kâmil ol vaz geç kötü huyundan
Gine sen bilirsın bana ne kardeş

Gerçi bunu söyler Âşık Niyazı
Bende de var huysuzluğun birazı
Alana söyledim bir doğru sözü
Gine sen bilirsın bana ne kardeş

194- Özlemeyen Yâr

Bir zamanlar gurbet elde eğlendim
Gelmez diye yolum gözlemeyen yâr
Niçin beni ele rüsva eyledin
Mahrem sırlarımı gizlemeyen yâr

Haktan geldim hakka gitmek muradım
Mürşit buyruğunu tutmak muradım
Dünyada yanında olmak muradım
Aylar yıllar beni özlemeyen yâr

Kul Niyazi der ki sevdim bir kere
Gönderdim bir elçi gitsin habere
Sen de gel insaf eyle bir zerre
Dertli olanlardan hazlanmayan yar

195- Görmez Geçerler

Benim iyi günümün sadık dostları
Kötü günümde selam vermez geçerler
Selamı ben versem merhaba desem
Baş eğip de beni görmez geçerler

İyi gün dostları ağlattı anamı
Bu ikazıma bilmeyenler bana mı
Mescit etsem tekke etsem hanemi
İbadet etmeye girmez geçerler

İnanmayın canlar kalleş sözüne
Kâbe olsa asla bakma yüzüne
İyi günde kumaş diyer bezine
Kötü günde dert dinlemez geçerler

Senden ummadım inan ki yardım
Zaten kul elinde iyi olmaz derdim
Acemi avcıya bir kurban verdim
Başın sağ olsun, demez geçerler

Âşık Niyazi'nin özün bilenler
Elenmiş sadeden sözün bilenler
Derdim bindir bunun yüzün bilenler
Yüzün de birini sormaz geçerler

196- Eski Yaralarım Azmak İstiyor

Gine aldandım da deli gönüle
Çıkıp gurbet eli gezmek istiyor
Yeşil başlı ördek gibi göllerde
Bırakmaz avcılar yüzmek istiyor

Aldandım da bir kararda kalmadım
Gönül istediğin birin bulmadım
Unuttu cananımdan haber almadım
Ağlar gönül derdin yazmak istiyor

Çaldı kanadımı çarklı felekler
Gün be gün derdime dert verir ekler
Yazık sana o verdiğim emekler
Duydum ki ahdini bozmak istiyor

Âşık Niyazi da durup dururken
Gidenden gelenden seni sorurken
Yeni dertlerime derman ararken
Eski yaralarım azmak istiyor

197- Turnalar

Gurbetten sılaya giden turnalar
Varınca çöllere konun turnalar
Çöllerden kalkınca Sultan Seyid'e
Cağcağ gözeğine inin turnalar

Cağcağ'dan kalkınca konun kepirde
Yitirdim sılanın yolları nerde
Mübarek dedemiz yatar kabirde
Kabirini ziyaret edin turnalar
Yedi kez dedemin türbesin dönün
Yıllara bedeldir gurbette günüm
Ziyaretten sonra az sola dönün
Sıtma pınarı var görün turnalar

Sıtma Pınarı'nın suyundan için
Vururlar avcılar aradan laçın
O Kul Niyazi'nin kefenin biçin
Künye mi evime verin turnalar

198- Yazma Dediler

Kalemim defterim cevap ettiler
Yeter artık âşık yazma dediler
Hakkı arar isen yakında ara
Sakın uzaklarda gezme dediler

Defter der üstüme gözyaşı dökme
Ak üstüme siyah satırlar çekme
Kalem der ucumla derdini ekme
Bizi bizim ile ezme dediler

Azdan çoktan biraz derdin dinledik
Seninle beraber biz de inledik
Bizden soranlara derdin söyledik
Yeter artık bizi üzme dediler

Kul Niyazi derdin daha bitmedi
Yazmaya mürekkep azdı yetmedi
Adular yüreği rahat etmedi
Vurun mezarına kazma dediler

199- Vardır

Her emeğim diyen doğru mu söyler
Helalına haram katanlar vardır
Evinde hasırı yok çocuğu yatsın
Kahvelerde kılıç atanlar vardır

Zayıfın sırtına binme yıkılır
Kâmil olan bu manadan sıkılır
Yarın amel defterine bakılır
Para için iman satanlar vardır

Kul Niyazi der ki bendeki adet
Hakkı bilmeyenden bekleme medet
Ne sevap bilir ne de ibadet
Yiyip içip sade yatanlar vardır

200- Viran Görünür

Kimse bilmez benim acayip hâlim
İçim yanar dışım seyran görünür
Gizli gizli yanarım kendi derdime
Ey gönül bu işte ziyan görünür

İşlemez kervanım kaldı ha kaldı
Felek hep yolumu engele saldı
Emekler verdiğim bina yıkıldı
Eski saray şimdi viran görünür

Bir dost bulamadım durmaz ararım
Bulup dert söylemek kavli kararım
Mürşit huzurunda dara durarım
Şimdilik kusurum ayan görünür

Bir talip oğluyum şahın kamberi
Bilmeyenler gelsin verem haberi
Dost Niyazi gitme beri gel geri
Bir gün ahvalini soran görünür

201- Haberin Yoktur

Ela gözlüm senden ayrı kalalı
Hastayım yatarım haberin yoktur
Aşkın deryasına daldım dalalı
Çırpınır batarım haberin yoktur

Ürün vermez oldu biçip ektiğim
Kara taşmış gevher diye seçtiğim
Kimse bilmez nedir yiyip içtiğim
Zehirler yutarım haberin yoktur

Dost Niyazi geç tanıdım dünyayı
Cefa mihnet imiş âşığın payı
Ey yâr senin için evden eşyayı
Gizlice satarım haberin yoktur

202- Eşim İçin

Bir ömür seninle derdi paylaştık
Bir zamanda bırakmadın yalnız
Zaten hiç gülmedik daim ağlaştık
Dar zamanda bırakmadın yalnız

Çok kere evimde un da kalmadı
Öz kardeşim selamımı almadı
Etrafıma baktım dost da kalmadı
Zor zamanda bırakmadın yalnız

Şu naçiz Niyazi senin erindir
Al koynuna beni sinen serindir
Başımın üstünde otur yerindir
Her zamanda bırakmadın yalnız

203- Mahzuni'ye

Acı haber bize geldi Köln'den
Sevenlerini görmeden göçtün
Aile efrada Ana Vatan'da
Hiçbirine haber vermeden göçtün

Cem evi yapılsın mezar yerine
Kalbimize gömülsün derine
Aziz mihman olmuş pirlir pirine
Kimseden hal hatır sormadan göçtün

Cesur dizelerle tabular yıktın
İnsanlık uğruna harcadın vaktin
Anlayana büyük eser bıraktın
Zamanı zemini yormadan göçtün

Anacağız seni zaman içinde
Kalbimiz içinde iman içinde
Kolu zincirliydin zindan içinde
Dünyada bir sefa sürmeden göçtün

Sen bize sevdirdin sohbeti sazı
Bülbül sesin sanki turna avazı
Mahzuni der gezer ağlar Niyazı
Akan gözyaşlarım silmeden göçtün

204- Erenlerdeniz

Böyle emreylemiş bize dinimiz
 İnsanlığa değer verenlerdeniz
 Kendi düşmanımız kendi kinimiz
 Hatayı özünde görenlerdeniz

Hû dedik Hünkâr'a Bektaşî olduk
 Mevlana'nın dünya bakışı olduk
 İçtik aşk meyini sarhoşu olduk
 Hak cemine postu serenlerdeniz

Dost Niyazi der ki gel bu beladan
 Yaşarken ölüyüm ben bu yaradan
 Haberimiz vardır arşu alâdan
 Hakikat sırrına erenlerdeniz

205- Dedeler

Gelişi güzel yola gitmeyin
Böyle gidilir mi durun dedeler
Hesaba kattın mı ömür bitiyor
Pişman olursunuz yarın dedeler

İkilik etmeyin birlik lazımdır
Erenler yolunda erlik lazımdır
Hakiki mürşitlik pirlik lazımdır
Düşküne tam ceza verin dedeler

Yola gelmeyenlere selam vermeyin
Yazıktır mecazi işler görmeyin
Erkânsız namazını kılmayın
Temiz talipleri görün dedeler

Yola erkâna kalmamış saygı
Maskaraya alıyorlar seyid ocağı
Kurban kesse tekbirleme bıçağı
Hak ettiği cevabı verin dedeler

Kul Niyazi yalvarıyor pirine
Kalleşlerin yol vermeyin birine
Çoban isen dikkat eyle sürüne
Bir gün kurtlar yer sürüyü dedeler

206- Ben Beni Dinlerim

İhtiyacı yoktur kimsenin bize
Ben söylerim ben dinlerim ben beni
Akıl bende deyip başlıyor söze
Ben söylerim ben dinlerim ben beni

Kim bunların mürşit ile rehberi
Onlar kâmil biz akılsız serseri
Hiç kimseden almam vermem haberi
Ben söylerim ben dinlerim ben beni

Baka baka yalan söyler yüzüme
Kaçar benden yar görünmez gözüme
Zaten kimse kulak vermez sözüme
Ben söylerim ben dinlerim ben beni

O dost yüreğimde saklı atılmaz
Sarraf olmayana gevher satılmaz
Ben utandım neden kader utanmaz
Ben söylerim ben dinlerim ben beni

Dost Niyazi neden böyle söyledim
Kahrım nedir kime sitem eyledim
Meğer aklım noksan imiş bilmedim
Ben söylerim ben dinlerim ben beni

207- Vermişsin

Yaz baharın kıymetini bilmeye
Sohbahardan sonra kışı vermişsin
Kimini yaratmışsın ya Rab gülmeye
Kimine de dide yaşı vermişsin

Kimine az kimine çok verdin ömür
Kim ne karışır senindir emir
Kiminin bahtını eyledin kömür
Kimine de pazar çarşı vermişsin

Kiminin sakattır eli ayağı
Kiminin ela göz kaymak dudağı
Kiminin gözü kör duymaz kulağı
Kimine de belalı başı vermişsin

Kimine saraylar kimine hanlar
Kimse karışmaz emrindir bunlar
Kimine para kazanmaya türlü oyunlar
Kimine de devlet kuşu vermişsin

Kulundur Niyazi eyliyor dava
Elemi kederi sen gördün reva
Herkeseye dolu kablar bedava
Bana şükretmeye boşu vermişsin

208- Azaldı

Gurbet dedikleri bu uzun yolda
Gidenler çoğaldı gelen azaldı
Şöyle seyredersen devri alemi
Ağlayan çoğaldı gülen azaldı

Hakkın bir yoluna varmak istersen
Mansur gibi darda durmak istersen
Hakikati bize sormak istersen
Bilmeyen çoğaldı bilen azaldı

Gine duman çökmüş gönül dağına
Bülbül konmaz oldu dostun bağına
Dost Niyazi gibi bir yâr uğruna
Bu can senin deyip ölen azaldı

Sonuç

Alevi inancına mensup âşık ve zâkirlerin şiirlerinde sosyal ve ideolojik meseleleri konu edinmeleri, daha önce de belirttiğimiz gibi, geçtiğimiz yüzyıl ve içerisinde bulunduğumuz yüzyıl için geçerli bir durum değildir. Geçmiş yıllarda da bunun çok sayıda örneğini görmemiz mümkündür. Geçmiş yıllarda şiirlerinde bu konuları işleyen âşık ve zâkirler, sosyal ve ideolojik konulara kıyasla ritüelle-re ve hizmetlere yönelik çok daha fazla sayıda şiir üretmişlerdir. Ancak, 1950’li yıllardan sonraki durum, doğrudan zâkirlik geleneğinin yaratım ve icra ortamının, amacının ve buna bağlı oluşan işlevsel özelliklerin değişimine ve yozlaşmasına sebebiyet vermiştir. Bu dönem içerisinde, geleneksel yapı içerisinde hak, hukuk, adalet, insana sevgi ve saygı vb. gibi insani değerlerden hareketle üretilen şiirler yerine, dışarıdan alınan farklı ideoloji ve fikirler üzerinden Alevi inancını anlatma çabası içeren şiirler üreten âşıklar ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, geleneksel yapıya olan özlemini hemen her fırsatta dile getiren zâkir ve âşıklar da mevcut koşullar nedeniyle şiirlerini üretecek ve icra edecek geleneksel bağlamı yitirmiş ya da çok nadir bulabilir duruma gelmiştir. Dolayısıyla bu dönem âşıklarının şiirlerinde geleneksel icra ortamına duyulan özlem ve yeni ortamın eleştirisi en çok işlenen konular olmuştur.

Değişen yaratım ve icra ortamı, geleneğin zâkirlik kısmının -en azından yaratım açısından- her geçen gün yok olmasına, yaratım kabiliyeti olan zâkirlerin ise âşıklık geleneği çerçevesinde yaratım ve icralarına devam etmelerine yol açmıştır. Âşık Niyazi de yetiştiği ortamı bulamamanın doğal sonucu olarak üretimini ve aktarımını

hayatının sonuna kadar bu yönde sürdürmüştür. Bugün gelinen noktada ise Alevi inancına mensup âşık ve zâkirlerin geleneksel erkân bağlamında şiir üretme ya da icra kaygılarının oldukça asgari düzeye indiğini söyleyebiliriz.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlardan biri de Alevi âşıkların yaratım, icra ve aktarımlarının Alevi inanç sistemine özgü zâkirlik geleneği içerisinde değerlendirilmesi ve incelenmesi gerekliliğinin kaçınılmaz olduğu çıkarımıdır. Bugüne kadar araştırmacılar tarafından âşıklık geleneği ve tekke-tasavvuf edebiyatı çerçevesinde ele alınan ve gerçekleştirdikleri üretimler büyük çoğunlukla metin merkezli olarak inceleme ve analizlere tabii tutulan Alevi inancına mensup âşıkların, âşıklık geleneğinin bir kolu olarak kabul edebileceğimiz “zâkirlik geleneği” içerisinde değerlendirilmelerinin ve ortaya koydukları verimlerin bu çerçevede icra ve bağlam merkezli olarak incelenmesinin bilimsel olarak çok daha tutarlı sonuçlar ortaya koyacağı şüphesizdir. Nitekim konuyla ilgili geçmiş yıllarda yapılan metin merkezli çalışmalarda, Alevi inancına mensup âşıklara ait edebî verimlerin icracısından ve icra ortamından bağımsız, salt bir metin olarak değerlendirildiği görülmüştür. Bu durum, zâkirlik geleneğine yönelik tekke-tasavvuf edebiyatı çerçevesinde yapılan metin merkezli tasnif, tahlil ve incelemelerin birbirinin tekrarı olmaktan öteye gidemediğini göstermiştir. Dolayısıyla zâkirlik geleneğine yönelik gerçekleştirilecek icra ortamını ve koşullarını göz önünde bulunduran bağlam merkezli çalışmaların geleneğin daha iyi anlaşılmasına ve aktarılmasına ön ayak olacağı muhakkaktır.

ŞİİR DİZİNİ

Diyelim Allah	49
Cahil	50
Gurbet Elinde	51
Ne idim Ne Oldum	53
Ceme Gidelim	54
Ayrı	55
Can da Bizim Cem de Bizim	56
Ceme Giderim	56
Kolay mıdır Hakkı Bilmek	57
Düşmüş aşkın sevdasına	58
Gelin Görün Cemimizi	59
Eyvah Eyvah	60
Zengin Olmak İçin-1	61
Zengin Olmak İçin-2	62
Etmedin mi	62
Kimse Bilmez El Ne Bilsin	63
Köyde Köylü Kadınları	64
Ama Neden	65
Ömrümün Sonunda	66
Bir Hasete Bir Nekese	67
Çaldı Eller	68
Turnam	69
Geçiyor Günlerim Böyle	70
Dünya	71
Kör Kaderim	72

Bayram Olmadı	73
Emeklerim Boşmuş	74
Gider	75
Allah	75
Yardan Ayırma	76
Görgü Sevgi Bilgi	77
Yâr	78
Kuru Yerde	79
Acımadı	80
Sarhoşa Benzer	81
Ayrıldık Yandık	82
Yârdan Yarası Olanlar	83
Oğlum, Kızım, Torunlarım	84
Nerdesin	85
Dost Niyazi budur halım	86
Yaralı Kaldım	87
Gönül Yorulmadın	88
Ozan Oldum	89
Düşme	90
Yâr Ateşi	91
Sizi Çağırır	92
Dosta Gidelim	93
Vasiyet	94
Telli Turnam	95
Âdem Oğlu	96
Ağlarsın	97

Benzer	98
Yakamı Bırakmaz Oldu	99
Küller mi Küstürdü Seni	100
Yanarım Yâr Donarım Yâr	101
Eyleme	102
Dünya Ne Güzel Olurdu	103
Koca Ömür Kaldı	104
Ağlıyor	105
Akıl ile Vicdan	106
Anam Çarşafı Bırakmaz	107
Benzer	108
Gam Kemer Olmuş Beline	108
Emeklinin Emeği Var	109
Yasta	110
Körler ile	111
Bilmez	112
Yazdım Sana	113
Vicdanı Boş	114
Pişman Olursun	115
Hacı Bektaş Olmayınca	116
Olur	117
Öle Öle	118
Elhamdülillah	118
Yalan Dünya	120
Duymadın	120
Göçer Ettin	121

Elimi Kanda mı Görmüş	122
Dosta Giden Yolu Gördüm	123
Dertliyim Dermana Sözüm	124
Muhtacım	125
Yollarım Özledi Seni	125
Sana Küsmüşüm	126
Boş Geçen Günü Neylerim	127
Hırsım Seni Nefsim Seni	127
Yaza Geldim Yaza Gittim	128
Allah Allah Deyi	129
Falcı	130
Ben Gidemem	131
Ama Neden	132
Seni Seni	133
Zarar İse Zarar Olsun	134
Eyvah Nefsim Uslanmamış	135
Cennette Gözüm Vardır	136
Dara Gelmiş Dara Gider	137
Hürmetim Var	138
Vazgeç	139
Pir Ettin Beni	140
Bilemem Dedin	141
Olma	142
Gülde Kalmadı	143
Öldükten Sonra	144
Beter Ha Beter	145

Birini Arar	146
Nedendir	147
Vurulmuş Gibi	147
Sensiz	148
Kardaş	148
Gel Gel	149
Dalmış Unutmuş	150
İmanı Bil Bil	150
Gayrı Ölemem	151
Ölüm Meleşgi	151
Bilirsin	152
Aklıma Gelmedi	153
Sabır	153
Göç Olur Bir Gün	154
Dumansız Yandırdın Felek	155
Yanarım	156
Ölmüş Gibidir	156
Sırlarımı Söyledin	157
Bize Yâr Olur	158
Elveda	159
124- Kalmamış	160
Dertlilere Bayram Olmaz	160
Ayıptır Suçtur	161
Ben Derman Ararım Dert Beni Arar	162
Yaramam Gayrı	162
Af Eyle Gayrı	163

Yâr Sesi	164
Öyle Gel	165
Gelemem	165
İstemem	166
Yeter Ha Yeter	167
Var mı Bulacak Beni	168
Yobaz Kirası	168
Geçti	169
Öndere Çatan Çoğaldı	170
Geç Kalma	170
Sen de Gel Yavrum	171
Gönül	172
Sevdiğim	173
Defterim Kalemim ve Ben	174
İster	175
Korkarım	176
Dediler	177
Gurbet Burası	178
Kendisi Bilir	179
Barışmayınca	179
Şah Hüseyin Aşkına	180
Kalem Yazmadı	181
Nerede	182
Bana Ne	183
Ömrün Sonu Kar Kışa Benzer	184
Yaşattın	185

Yolcu muyum Yol muyum	186
Benzer	186
Garibin	187
Güle Sordum	188
Sizin Olsun	188
Düş Oldu	189
Olur	189
İhtiyarlık Neye Benzer	190
Kovmak Şart Oldu	191
Yorulma	192
Gelmek İsterdim	192
Yoksulluk	193
Hoş Geldin Yavrum	194
Neden Sonra	195
Kaldım	195
Sivas'ta	196
Gel Hele Gör Hele	197
Bir Bakın	197
Ölmek İsterdim	198
Kalmadı	198
Beni Beni	199
Duy Avazımı	200
Şimdi	200
Yazık	201
Bülbül	201
Düvaz	202

Darda Kalmışım	203
Değilim	203
Sevdiğim	204
Şaha Giderim	205
Kaldım	205
Bayramdır Bugün	206
Bağrı Taş Olmuş	207
Boşu Vermişsin	208
Ağlattın	209
Bana Ne Kardeş	210
Özlemeyen Yâr	211
Görmez Geçerler	212
Eski Yaralarım Azmak İstiyor	213
Turnalar	214
Yazma Dediler	214
Vardır	215
Viran Görünür	216
Haberin Yoktur	216
Eşim İçin	217
Mahzuni'ye	218
Erenlerdeniz	219
Dedeler	220
Ben Beni Dinlerim	221
Vermişsin	222
Azaldı	223

KAYNAKÇA

- Akın, Bülent. “Diyarbakırlı Âşık Niyazi’nin Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler”. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, S. 2, 2010, 83-99.
- Akın, Bülent. “Alevilikte “Yakadan Geçirme Ritüeli ve Âşık Niyazi Örneği”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 60, 2011, 335-346.
- Akın, Bülent. *Diyarbakırlı Türkmen Alevi Âşıklar*. Almanya/Köln: Öner Verlag, 2011.
- Alptekin, Ali Berat. *Erzurum Emrah*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Apaydın, Yunus – Ali Çavuşoğlu. *Kangallı Âşık İlhami ve Şiirleri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Arslanoğlu, İbrahim. *Kul Himmet*. İstanbul: Ekin Yayınları, 1997.
- Arslanoğlu, İbrahim. *Şah İsmail Hatayî ve Anadolu Hatayîleri*. İstanbul: Der Yayınları, 1992.
- Artun, Erman. *Dinî Tasavvufî Halk Edebiyatı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2006.
- Aslan, Ensar. *Çıldırılı Âşık Şenlik*. Ankara: Maya Akademi Yayınları, 2007.
- Aslan, Ensar. *Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Maya Akademi Yayın-Dağıtım, 2008, 103.
- Bezirci, Asım. *Pir Sultan Yaşamı Kişiliği Sanatı Bütün Şiirleri*. İstanbul: Say Dağıtım, 1986.
- Birdoğan, Nejat. *Anadolu’nun Gizli Kültürü Alevilik*. Hamburg: Alevi Kültür Dernekleri Yayını, 2000.
- Boratav, Pertev Naili. *Halk Edebiyatı Dersleri*. (Yayına Hazırlayan. Sabri Koz), İstanbul: Tarih Vakfı, 2011.
- Buran, Ahmet. *Nimri Dede*. Elazığ: Manas Yayıncılık, 2006.

Cavanşir, Babek - Ekber N. Necef. haz. *Şah İsmail Hatâ'i Külliyyatı*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Cebecioğlu, Ethem. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları, 2005.

Coşkun, Nilgün Cıblak. *Alevi Cemlerinde Nefesler Nefeslerin Performans Teorisi Bağlamında İncelenmesi: Alevi Kültür Dernekleri Mersin Şubesi (Cemevi) Örneği*. İstanbul: Otorite Yayınları, 2014.

Çevik, Mehmet. *Âşık Sefil Ali Hayatı-Değişleri*. Çorum: Lider Matbaacılık, 2007.

Çobanoğlu, Özkul. *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2000.

Çobanoğlu, Özkul. *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2012.

Deniz, Kemal – Ramazan Çiftlikçi. *Hekimhanlı Âşık Sadık Baba Hayatı-Sanatı-Bütün Değişleri*. Malatya: Malatya Araştırmaları Derneği Yayınları, 2010.

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Yay., 2000.

Dundes, Alan. “Doku, Metin, Konteks”. (çev. Metin Ekici), *Millî Folklor* 38, (Yaz/1998): 106-119.

Durbilmez, Bayram. *Âşık Edebiyatı Araştırmaları Taşpınarlı Halk Şairleri*. Ankara: Ürün Yayınları, 2008.

Duymaz, Ali. vd. “Balıkesir Yöresi Çepni ve Tahtacılarında Kamberlik Geleneği”. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 2011, S. 2: 41-58.

Ekici, Metin. “Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme”. *Millî Folklor* 80 (2008): 33-38.

Ekici, Metin. “Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture),

- Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi”. *Milli Folklor* 39 (Güz/1998): 25-34.
- Ekici, Metin. *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları, 2013.
- Ekici, Metin. vd., *İzmir 'de Yaşayan Âşıklar Antolojisi*. İzmir: İzmir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yayınları, 2014.
- Elçi, Armağan Coşkun. “Duvazlar-Duvazımlar Üzerine Müzikal Bir Çerçeve”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 2001, S. 57. S. 131-174.
- Elçin, Şükrü. *Halk Edebiyatı Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.
- Eliade, Mircea. *Mitlerin Özellikleri*. (Çev. Sema Rifat), İstanbul: Om Yayınevi, 2001.
- Erdem, Cem. “Alevilik Geleneğinde Bir Âşık: Dertli Divanı”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. S.56, ss. 211-225, 2010.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi-Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*. İstanbul: Maarif Kitaphanesi, 1944.
- Ersal, Mehmet. “Alevî Cem Zâkirlığı: Battal Dalkılıç Örneği”. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, (2009) S.1. 188-205.
- Ersal, Mehmet. *Civelek Baba Hayatı Şiirleri ve Karaşar Bektaşiliği*. Ankara: Barış Kitap, 2012.
- Ersal, Mehmet. *Alevî İnanç-Dede Ocakları Üzerine Bir Örneklem: Veli Baba Sultan Ocağı*. Köln/Almanya: Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü Yayınları, 2015.
- Ersal, Mehmet. *Alevilik Kavramlar ve Ocak Sistemi –Çubuk Havzası Örneği-*. Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yayınları Araştırma Dizisi: 25, 2016.
- Gazimihal, Mahmut R. *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız*. Ankara: Kültür Bakanlığı MİFAD Yay., 1975.

Gölpınarlı, Abdülbâki - Pertev Naili Boratav. *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Der Yayınları, 1991.

Gölpınarlı, Abdülbaki. *Alevi-Bektaşî Nefesleri*. İstanbul: İnkılap Yayınevi, 1992.

Gölpınarlı, Abdülbaki. *Kaygusuz Abdal Hatayı Kul Himmet*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2013.

Günay, Umay. *Âşık Tarzı Şiir Gelenegi ve Rüya Motifi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1986.

Güney, Eflatun Cem. *Halk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Varlık Yayınları, 1959.

Güzel, Abdurrahman - Mustafa Tatçı. *Yunus Emre Hayatı Eserleri ve Şiirlerinden Seçmeler*. Ankara: Semih Ofset, 1990.

Güzel, Abdurrahman. "Tekke Şiiri". *Türk Dili Dergisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989.

Güzel, Abdurrahman. *Zeynel Baba - Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*. Ankara: ?, 1995.

İvgin, Hayrettin – Mehmet Yardımcı. *Zileli Âşık Ceyhuni*. Ankara: Ürün Yayınları, 1996.

Kaya, Doğan. "Âşık Hasreti ve Şiirleri". *Folklor/Edebiyat*, S. 30, Ankara, 2002/2, s. 253-276.

Kaya, Doğan. *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000.

Kazancı, Osman – Mehmet Yardımcı. *Hekimhan Folkloru ve Hekimhanlı Halk Şairleri*. Malatya: Açıksoz Yayınları, 1993.

Koca, Turgut. *Bektaşî Alevi Şairleri ve Nefesleri (13. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Kadar)*. İstanbul: Maarif Kitaphanesi, 1990.

Kocatürk, Vasfi Mahir. *Tekke Şiiri Antolojisi*. Ankara: Buluş Kitabevi, 1955.

Köprülü, Fuad. *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999.

Köprülü, M. Fuad. *Saz Şairleri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.

Markoff, Irene. “*Gelin Canlar Bir Olalım: Türkiye’de Alevî-Bektaşî Ortak Bilincinde Bağlayıcı Güç Olarak Müzik ve Şiir*”. *Geçmişten Günümüze Alevî-Bektaşî Kültürü*, Edt. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2009, 416-429.

Öztelli, Cahit. *Yunus Emre Yaşamı ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Özgür Yayınları, 1997.

Tatçı, Mustafa. haz. *Yunus Emre Dîvânı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Tarihsiz.

Temizkan, Mehmet. *Hatayî’nin Şiir Dünyası*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İzmir: Ege Üniversitesi, 2001.

Turan, Metin. “*Alevî ve Bektaşî Kültüründe Âşıklar ve Nefesler*”. *Geçmişten Günümüze Alevî-Bektaşî Kültürü*, Edt. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2009, 430-443.

Yakıcı, Ali – Nazife Özdemir, “*Çorum Alevîleri’nde Kamberlik Geleneği*”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 2012/64, 249-270.

Yaman, Ali. “*Kent Koşullarında Dedelik Kurumu*”. *Alevi Tören ve Ritüelleri Sempozyumu (2-3 Nisan 2005)*, Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı, Ankara: İmece Kültür Sanatevi, 2005, 54-61.

Yardımcı, Mehmet. *Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri-Âşık Şiiri-Tekke Şiiri*. Ankara: Ürün Yayınları.

Yazıcı, Mehmet. *Alevilik, Alevi Değişlerinin ve Gülbanklarının Sosyolojik Analizi*. İstanbul: Çıra Yayınları 2011.

